

ઓરત કે આફત

અથવા

ખદકારની ખદી.



પ્રગટ કરતાં.

પ્રજ્ઞાન, નીજામખાન નુરખાન વકીલ.

મલબારા પોલિટિકલ સોસાયટી.

અમદાવાદ.



“ અમરસિંહજી ” પોન્ટીંગ પ્રેસ.

લાલ દરવાજા અમદાવાદ.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૦૦૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ શૂરેત કે અશૂત

વિષય ૬૮૧૧.૩

ઔરત કે આકૃત

અથવા

બદકારની બદી.

(ખલીફ હાફેઝ અલ રશીદના સમયની
એક દીવાચરપ વાર્તા.)

અનુવાદક

મી० અકબરઅલી ડી. નુરાની, ભાવનગર.

પ્રગટ કર્તા

પદાણુ નીઝામખાન નુરખાન વકીલ.

મેનેજર

“ પોલીટીકલ લોમોએ ”

અને

ધી “ અમરસાંહજી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ”

લાલ હરવાળા-અમદાવાદ.

આવૃત્તી પહેલી.

નકલ ૬૦૦.

કીમત રૂ. ૦-૮-૦.



ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ડૉપીરારી-સંગ્રહ

ધી અમરસિંહજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ અમદાવાદમાં
પકાણુ નુરખાન અમીરખાન વડીલે છાપી.

આ પુસ્તક પ્રગટ કરવાના તમામ હક સં. ૧૮૬૭ ના રૂપ મા
એક્ટ મુજબ પ્રગટ કર્તાએ પોતાના સ્વાધીન રાખેલ છે.



મી. હાજી મહમુદ ઈમુદ્દી બાઈમીયાં.

રંગુન બરમાના નવયુવાન હુમદદ્દ ઇસ્લામી સાહસિક વેપારી.

અર્પણપત્રીકા.

હૃમદર્દ, હામીએકેમ-રોશનખીઆલ જનાએ આલી,
મી. મોહમદયુસુફ ભાઈમીયાંસાહેબ સલામત,
મુ. રંગુન.

માનવંત્ર સાહેબ,

“ મેહબુબે કુરેશ ” નામની એક ચોપડી આપ નામદારની મહેર-
ખાની ભરેલી પરવાનગીથી તા. ૧૫ જુલાઈ સને ૧૯૧૨ ના રોજ
અર્પણ કરેલી જેને આજે પુરા પાંચ વર્ષ થઈ ગયાં છે. અલ્લાહ પાકની
જનાબમાં હજારો હાંસુકરાના અદા કરવામાં આવે છે કે તે અર્પણ પત્રી-
કામાં આપના જીવન વૃત્તાંતના ભવિષ્યના સંબંધમાં જે કાંઈ નેક દુવાઓ
ચાહી છે તે દુવા અલ્લાહ પાકે કબુલ કરી છે એમ ગયા પાંચ વર્ષમાં
જનેલા અનેક નેક કામથી સિદ્ધ થઈ ચુકેલ છે અને અમે ઇસલામી-
ઓના સુખ નશીબેજ ચમકતા સીતારા સમાન પ્રકાશમાં આવી ચુક્યા
છે. અમારી તેવીજ નેક દુવા એનીએજ છે કે આપ નામદાર મજહબી-
કોમી ઉન્નતિના આપણી ઉપર રાજકર્તા સરકારના તરફ અને દેશના
તરફ સાચી સેવા બજાવવાને અલ્લાહ પાક, છે તેથી અધિક સાધન
તથા શક્તિ અને તનદુરસ્તી સાથે લાંબુ આયુષ્ય બક્ષો. ઇત્યાદી.

આપ નામદાર શ્રીના અનેક ઉત્તમ નેક કામો અને અમારા તરફ
ટકાવી રાખેલ મોહબત મહેરખાનીથી આકર્ષાઈ અમારા તરફથી પ્રગટ થતા
આ લઘુ પુસ્તક “ ઓરત કે આદત ” નામનું તેમાં આપ નામદાર
સાહેબનું મુઆરફ નામ સદાય જોડાઈ રહેવા મહેરખાની ભરી પરવાન-
ગીથી તે પુસ્તક આપ સાહેબનેજ અર્પણ કરવામાં મોડું અને સાચું
માન સમજીએ છીએ.

એહમદ ખીલીંગ, આપ નામદાર સાહેબનો સાચો સેવક,
લાલ દરવાજા-અમદાવાદ. પઠાણ નીજમખાન નુરખાન વકીલ,
મેનેજર,
“ પોલીટીકલ બોમીઓ ” પેપર
અને
ધી “ અમરસિંહજી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ.”

અનુક્રમણિકા.

પ્રકરણ.

પૃષ્ઠ

૧ જન્મ.	૧
૨ યૌવન.	૩
૩ આશક.	૫
૪ બાદશાહનો ન્યાય	૮
૫ ફરેખી-શીતનો.	૧૦
૬ ખુને નાહક.	૧૪
૭ શયતાનોની શાદી.	૧૫
૮ શિકાર.	૧૬
૯ શરાફ.	૨૦
૧૦ ઘોખી.	૨૧
૧૧ શારવાંત.	૨૩
૧૨ ગુલામો બન્યા.	૨૬
૧૩ નાશી છુટી.	૩૨
૧૪ શરાફ સપડાયો.	૩૩
૧૫ ઘોખી દીવાનો બન્યો.	૩૬
૧૬ શારવાંત સાંજે થાય છે.	૩૮
૧૭ આંધળો.	૪૦
૧૮ ઝવાહરની ખરીદીએ.	૪૩
૧૯ આશક માઅશુક.	૪૬
૨૦ દગલબાજી.	૫૨
૨૧ ફરેખ.	૫૪
૨૨ ખુદાએ તઆલાના ફરિસ્તાઓ.	૫૫
૨૩ તખીબની બહેન.	૫૬
૨૪ માઅશુકને મળવા.	૫૮
૨૫ કુવામાંથી કાઢ્યો.	૬૨
૨૬ શીતરત.	૬૩
૨૭ યાઅકુબ વેચાયો.	૬૫
૨૮ સુન્નત સાદીમાં બરબાદી.	૬૭
૨૯ સંઝા.	૭૧
૩૦ લાલચ.	૭૨
૩૧ ખારવાઓ બન્યા.	૭૪
૩૨ બસરામાં	૭૬
૩૩ પોગળ કુટુંબ.	૭૬
૩૪ અંતે ભસ્મ અને " ઓરત કે આદત " નો અંત.	૭૮

પુસ્તાવના.

ચાલુ જમાનો લેખન કળાનો છે. આ જમાનામાં એક પછી એક પુસ્તકો પ્રગટ થયા જ જાય છે. અને ગુર્જર ગીરામાં સાહિત્ય ભંડોળનો અવનવો વધારો થતો જાય છે. પ્રથમના વખતમાં મુદ્રણ કળાના અભાવે વાર્તા, નોવેલો, કાવ્યો, વિગેરે પુસ્તકો પ્રગટ થઈ શકતા નહિ તથાપિ ચીને કીધેલી શોધથી છાપવાનું કામ પ્રથમ પ્રકાશમાં આવ્યું, તેમાં યુરોપે સુધારો કીધો અને આજે આપણે આપણી દ્રષ્ટિ સમક્ષ જોઈએ છીએ તેવા સુંદર યાદ્યમાં સરતુ ને સદામહાર કામ થવા માંડ્યું છે. અને તેના અંગેજ હવે ગુર્જરગીરામાં સાહિત્ય ભંડોળ દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ પામવા લાગ્યું છે. તે છતાં મહારાષ્ટ્ર અને બંગાળના જેટલું ગુજરાતી સાહિત્ય ખીલી શક્યું નથી. તે ખીલવવાને માટે ગુજરાતી લેખકો સદા પ્રયત્નશીલ રહે છે. તથાપિ કમભાગી ગુર્જરગીરાના લેખકો ! કે તેના પોશકો તેને જોઈએ તેવું ઉત્તેજન આપતા નથી. તે છતાં લેખકો કે પ્રકાશકો જે પ્રયત્નશીલ રહે છે તે પ્રસંશા પાત્ર પગલું છે.

ગુજરાતી ભાષાની સાહિત્ય ખીલવણીમાં હિંદુ અને પારસીઓએ જે સેવા બજાવી છે. તેમાં આપણે મુસલમાનો કોઈ રીતે ગણત્રીમાં જ નથી. મુસલમાનોની પણ સેવા પ્રસંશાને પાત્ર થવાનો વખત હવે આવી પહોંચ્યો છે. તથાપિ ઉત્તેજનના અભાવે આપણી કોમના લેખકો કે પ્રકાશકો કોઈ રીતે પ્રકાશમાં આવી શકતા નથી. આપણે જાણીને, જોઈને ખુશી થવું જોઈએ છે કે, વર્તમાન સમયમાં લેખકો, પ્રકાશકો અને તેના પોષકોની સંખ્યા વૃદ્ધિ પામતી જાય છે અને તેથી હવે મુસલમાન ભાઈઓ તરફથી પણ સાહિત્ય સેવા સારા પ્રમાણમાં બજવાશે એવી વકી રાખી શકાય છે.

હિંદુ અને પારસી કોમ સુધારા વધારામાં અને કેળવણીમાં પુર વેગમાં ખીલતી જાય છે. તેવી રીતે આપણી મુસલમાન કોમ ખીલેલી નથી અને તેથી તેઓ કેળવણીમાં ખીલવા પામે અને પોતાની ગણત્રી સુધરેલી અને ભણેલી ગણેલી કોમમાં ગચ્છાવરાવે એ જોવાને સર્વે સુધરેલા ભણેલા ગણેલા મુસલમાનભાઈઓ ઉત્સુક છે. ખુશી થવા જેવું છે કે, તેનો પાયો રોપાઈ તેની ઇમારત ચણાવા લાગી છે. ખુદા કરે ને તેવી ઇમારત ઇસલામી દુનિયાનો આબાદ કિલ્લો બને !

વાંચનનો મહાવરો વધવાથી અને નવનવીન લેખકોના વિચારો જાણવાથી વાંચક વર્ગમાં ઘણી સારી અસર થાય છે. જ્ઞાન, નીતિ અને ધર્મનાં પુસ્તકો વાંચવાથી જ્ઞાન, નીતિ અને ધર્મના સંસ્કારો પોતાના પવિત્ર હૃદયમાં પ્રવેશે છે. પ્રપંચી અને દાવપેચી પુસ્તકો વાંચવાથી આ દુનિયાની ઘટમાળ કેવી રીતે ચાલે છે, તેમાં પ્રપંચી અને દુષ્ટ લોકો કેવી રીતે ફાવી જઈ હરામનો માલ હજમ કરી નિર્દોષ માણસોના ગળા રેંસી નાખી પોતાનો પાપમય સંસાર નીભાવે છે, તે જાણવાનું, જોવાનું અને અનુભવવાનું મળે છે. અનુભવ લઈને, થપડ ખાઈને અને પાયમાલીને તળીએ ખેસી જઈને પછી ડાહ્યા બનવું તેના કરતાં પુસ્તકો વાંચીને બીજાઓના દાખલા દ્રષ્ટાન્તોથી ડાહ્યા બનવું એ વિશેષ શ્રેયસ્કર છે. અમારો પુસ્તકો પ્રગટ કરવાનો પણ તેજ ઉદ્દેશ છે કે જેથી પાયમાલીના તળીએ ખેદા વિના પુસ્તકોના વાંચનથી અમારા મુસલમાનભાઈઓ ડાહ્યા બને અને પોતાના સીધા માર્ગ ઉપર ચાલી પોતાનો સંસાર સુખમય ચલાવે-બનાવે.

“ઝોરત કે આદત” એ નામજ પોતાના ગુણો બતાવી આપે છે. બગદાદના ખલીફા હાશન રસીદના સમયમાં ફેટલીએક એવી દીલ ખેંચનારી બાબતો બની હતી. કે જે દરેક બનાવો ઉપર એક એક પુસ્તક લખી શકાય છે. જેમાંના આ એક બનાવ ઉપર અમોએ પુસ્તક છાપી તૈયાર કર્યું છે. અયુબદ્દર નામના એક ધનાઢય અને આબરુદાર વહેપારીની દીકરીએ પોતાના કુળને જહાનમમાં નાંખે તેવાં કુર ધાતકી અને પાપી પીશાચી કાર્યો કરી આખા બગદાદ શહેરને ઠગ્યું છે. યુદ્ધ બાદશાહજીને ઠગીને તેની લોંડીને વેચી નાંખી. વજીરના ઘરમાં સુન્નતશાદી જેવા પ્રસંગે વેશ બદલીને ઘુશીને તેના ઘરમાંથી મોટી કીમતી રકમોની ધાપ મારી. કોટ વાળના ગુલામને વેચીને નાણા ઉચાપત કરી ગઈ. છેવટ પકડાણી અને નદીમાં ડુબાડવા માટે ખારવાઓ લઈ ગયા ત્યાં પણ યુક્તિ કરી નાસી છુટી. છેવટે બસરાના અમીરના હાથે પોતાના પાપી કૃત્યોનો બદલો આપવા જહાનમમાં પહોંચી ગઈ.

પાપી કૃત્યો કરનારાઓને તેના પાપનો બદલો આના આ ભવમાં મળે છે. તેનો પ્રત્યક્ષ દાખલો આ મકાર ઝોરતનો છે. આવા પુસ્તકો ઉપરથી ઘણું જાણવાનું, જોવાનું અને અનુભવવાનું મળે છે. અને તેથી આવા પુસ્તકો દરેક ઘરમાં રાખવા એ ખાસ જરૂરનું છે, કે જેથી પ્રપંચી લોકોની પ્રપંચ જાળમાં રસાતા અટકાય, પોતાના તન, મન અને

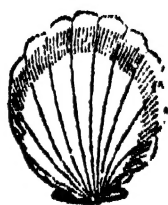
ધનની બરબાદી થતી અટકે, પોતાના જ્ઞાનમાં અવનવો વધારો થાય. એવા હેતુથી આ પુસ્તક પ્રગટ કરવામાં આવે છે.

આ દુનિયામાં ખુદાનો ડર રાખ્યા વિના આ મકાર ઓરતના જેવા નીચ, ધાતકી અને કુર કૃત્યના કરનારા માણસોની સંખ્યા કાંઈ નાની નથી અને તેઓ સદા પોતાના કાંદામાં ફસાવવા માટે ભોલા ભલા અને માલદાર માણસોને શોધતાજ ફરતા હોય છે. તેવાઓથી બચવાને માટે અને તેઓની બાજુ સમજવાને માટે આ પુસ્તક તમોને એક જરૂર ઉપયોગી હથીઆર થઈ પડશે તેવાજ ઉદ્દેશે તે પ્રગટ કરવાનો અમારો આ પ્રયાસ અમે ફળીભુત થયેલો જેવા માગીએ છીએ.

આ પુસ્તકના વાંચનથી જો થોડાકજ માણસો તેવા દુષ્ટ પ્રપંચી માણસોના પંજમાંથી ફસાતા બચશે તો અમે અમારો આ પુસ્તક પ્રગટ કરવાનો ઉદ્દેશ સાહ્ય થયો સમજીશું.

અમદાવાદ,
તા. ૧-૮-૧૭. }

આપનો,
પ્રગટકર્તા.



બરમા મોસલેમ કેળવણી કોનફરન્સ.

પ્રમુખ શેઠ મોહમદયુસફ ભાઈમીયાનું
વિક્રતાભરેલું ભાષણ.

મુસલમાનોની સામાન્ય સ્થિતિ અને તેમની
કેળવણીનું પ્રમાણ.

મજહુબી કેળવણીની અવશ્યકતા અને મજહુબી પાખંધી.

જમાનાની કેળવણીની જરૂરીઆત અને તેના પ્રકાર.

બરમા મોસલેમ કેળવણી કોનફરન્સની બેઠક ગયા ડીસેમ્બર માસની તા. ૨૭ મી સને ૧૯૧૬ ના દિવસે મેઇકટીલા ખાતે મળી હતી. જેના પ્રમુખ તરીકે મહમદયુસુફ ભાઈમીયાને સર્વાનુમતે ચુંટી કાઢવામાં આવ્યા હતા. કોનફરન્સમાં અપાએલ કીમતી અને અગત્યના ભાષણોનો નોંધ અમે અમારા પેપરના અંક ૧૨, ૧૩, ૧૪ માં લીધી છે, પરંતુ તે સર્વેમાં કોનફરન્સના વિકાન અને ઉમંગી પ્રમુખ સાહેબના અતિ ઉપયોગી ભાષણોનો રીવ્યુ લેતાં અમને ઘણો આનંદ થાય છે.

તેમણે પ્રસ્તાવનામાં કેળવણી સંબંધી સ્થિતિ દર્શાવી, અને આ ઉપયોગી વિષયમાં કામ પછાત હોવાથી પોતાની દીક્ષગીરી દર્શાવી, તે માટે અનુસરતા વ્યવહાર ઉપાયો યોજવાની સલાહ સુચના કરી હતી. તેમનું આ કથન અતિ ઉપયોગી છે, કેળવણી ઉપર દેશની, સમાજની, તેમજ મનુષ્યોની ઉન્નતીનો આધાર રહેલો છે, તે વિના કોઇપણ મનુષ્ય, સમાજ,

કે દેશ પ્રકાશમાં આવી શકતો નથી. જાપાન તથા અમેરીકા દેશ જે આજે સુધારાના શિખરે પહોંચ્યાં છે, તે કેળવણીનાજ પ્રતાપ, હિંદુસ્તાનવાસી-ઓએ પણ આ વિષયમાં પ્રગતી કરવા માંડી છે. પરંતુ દિલ્લીની સાથે કહેવું પડે છે કે, અમારા મુસલમાનભાઈઓ દેશની અન્ય જાતીઓ કરતાં આ વિષયમાં ઘણા પછાત છે. જે ખીના નાં સરકાર તરફથી પ્રત્યેક પરીક્ષાના બહાર પડતા રીપોર્ટો ઉપરથી સિદ્ધ થઈ શકે તેમ છે. ખચિત મુસલમાન-ભાઈઓ માટે આ ખેદકારક ખીના છે. તેમણે હવે સવેળાએ ચેતવું જોઈએ. વળી તેમણે સમજવું જોઈએ કે કેળવણી કેવળ સરકારી હોદ્દાઓ મેળવવા માટે લેવામાં આવતી નથી. તેના ઉપર તો પ્રત્યેક મનુષ્યની, દેશની તેમજ કોમની ઉન્નતીનો આધાર રહેલો છે, તો તેમણે તેવા પ્રકારની કેળવણી લેવી જોઈએ. ગલેડસ્ટન આદી મહાન પુરૂષોનું કથન એમ છે કે, વિદ્યા એ મનુષ્યના પરમમિત્ર સમાન છે. આ વાક્યોને પ્રત્યેક મનુષ્યે ગંભીર અવાજ સમાન ગણવાં જોઈએ, ખરેખર વિદ્યા એ એક ઉત્તમ સલાહકાર અને શુભેચ્છકની ગરજ સારે છે, તો આવા એક ઉપયોગી વિષય પ્રત્યે મુસલમાન ભાઈઓએ શા માટે નિષ્કાળજી દેખાડવી જોઈએ, તેમણે આ દિશામાં ખનતી ત્વરાએ આગળ વધવાનો મહાન પ્રયાસ કરવો જોઈએ. પ્રમુખ સાહેબે શરૂઆત કરતાં આવી અગત્યની બાબતમાં અસરકારક જે ધ્યાન ખેંચેલ છે તે ખેશક ઉત્તમ છે.

આગળ ચાલતાં પ્રમુખ સાહેબ ધાર્મિક કેળવણીની અગત્યતા દર્શાવી હતી. ખરેખર આ વિષય પણ અતિ ઉપયોગી છે, ને તેને સર્વે વિષયોમાં પ્રથમ સ્થાન આપવું જોઈએ, તેના ઉપર તો આ લોક તેમજ પરજોડકની બહેતરીનો આધાર છે, પરંતુ દિલ્લીની સાથે કહેવું પડે છે કે, મુસલમાન ભાઈઓ આ વિષયમાં પણ ઘણા પછાત હોવાથી અન્ય જાતીના લોકો તેમના મહાન ધર્મનું જાહેર પેપરોમાં તેમજ પુસ્તકોમાં તિરસ્કાર કરવા ચુકતા નથી. અને મુસલમાન ભાઈઓ અજ્ઞાત હોવાથી તેનું ખંડન કરી શકતા નથી. તેથી જો કે આપણો ધર્મ અન્ય ધર્મો કરતાં ઉત્તમ હોવા છતાં અન્ય જાતીઓની દ્વેષબુદ્ધિને લીધે તિરસ્કારને પાત્ર થયો છે.

બાળકોની ઉઘરતી વયમાં ધાર્મિક કેળવણી આપવાથી તેમના કુમળાં હૃદયો ઉપર નિતીરીતીની સજ્જડ છાપ પડે છે, જે કોઈ કાળે ભુસાતી નથી, તેથી કરીને તેમના ઉપર અન્ય ધર્મોના નિતિરીતીના બાપણો કે આચાર વિચારો અસર કરવા પામતા નથી. હવે જો ધાર્મિક કેળવણીને પડતી મુકી

માત્ર સામાજિક કેળવણી આપવામાં આવે તો ધાર્મિક કેળવણીના અભાવે તેમના હૃદય ઉપર તેવીજ અસર થવા પામે. આજકાલ નિશાળોમાં જે પુસ્તકો શિખવવામાં આવે છે તેમાં મુખ્યત્વે કરીને હિંદુ તથા ખ્રીસ્તી ધર્મના આગેવાન ધાર્મિક પુરૂષોના ચરિત્રો દ્રશ્યમાન થાય છે, તેથી બાળકોના કુમળાં હૃદયો ઉપર તેમની જ અસર થાય છે. વળી જેમ જેમ તેઓ કેળવણીમાં આગળ વધતા જાય છે, તેમ તેમ તેમને શૃંગારીક નવલકથાઓ વાંચવાનો શોખ વધતો જાય છે, જેનું પરિણામ એજ નિપજે છે કે તેમના કુમળાં હૃદયો ઉપર કુનિતીની સજ્જડ છાપ પડે છે, ને તેથી કરીને તેઓ દુષ્ટ કૃત્યો કરવાને પ્રેરાય છે.

મુસલમાન જાતીનું તિવ્ર નિરીક્ષણ કરતાં એવું જણાઈ આવે છે કે, કેટલાક ભાઈઓ જે કે ઉંચ કેળવણીથી વિભુષીત થએલા છે, તોપણ તેમના ધાર્મિક આચાર વિચારો તો મુસલમાનો માટે ઘણા ચરમાવનારા છે, એ ધાર્મિક કેળવણીના અભાવનુંજ પરિણામ છે, કેમકે તેઓ પોતાના ધર્મની ઉચ દીક્ષાસોશી અને ઉત્તમ કાયદા કાનુનોથી અજાત હોવાથી, ખીજા ધર્મો તરફ પ્રેરાય એ કેવળ સ્વભાવી છે, આ વિષયમાં શહેનશાહ અકબરનું એકજ ઉદાહરણ બસ થશે. તેથી મુસલમાન ભાઈઓને ઘટે છે કે તેમણે પોતાના બાળકોને પ્રથમ ધાર્મિક કેળવણી આપવી જોઈએ, ને તેને માટે પ્રત્યેક શહેરમાં મદરસા સ્થાપી કેળવાયલા મોલવીઓને રોકવા જોઈએ, આ એક ધાર્મિક પ્રશ્ન ઉપર પ્રમુખે લોકોનું ધ્યાન ખેંચ્યું છે. તે વ્યાજબી છે. આગળ ચાલતાં હાઇસ્કુલો વિષે મોલતાં પ્રમુખ સાહેબે જણાવ્યું છે, આ વિષયમાં પણ કોમ ઘણી પછાત છે, આ કથન પણ કેવળ સત્ય છે, તે પ્રત્યેક હાઇસ્કુલોમાં બહુતા મુસલમાન વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઉપરથી તેમજ પ્રત્યેક પરીક્ષાના રીપોર્ટો ઉપરથી સિદ્ધ થઈ શકે તેમ છે. તે ઉપરાંત પ્રમુખ સાહેબ હાઇસ્કુલોમાં પણ ધાર્મિક કેળવણી આપવાની ભલામણ કરે છે, તે પણ મનન કરવા જોગ છે, અને ધાર્મિક કેળવણીના વિષયમાં અમે જણાવી ગયા તે પ્રમાણે વિદ્યાર્થીઓ ઉપર તેની સારી અસર થવા પામશે.

કોમી ઉન્નતીને અનુસરતાં સાહીત્યો અને તેમાં કરવા જોઈતા સુધારા વધારા.

ઉચ્ચ કેળવણી વિષે મોલતાં પ્રમુખ સાહેબ જણાવે છે કે રાજતંત્ર, ઇતિહાસ, અને જે વાતાવરણ સાથે રાજકીય જીવન અને આબતો સંબંધ

ધરાવે છે તે જાણવા માટે કેળવણી લેવી જોઈએ, તેમનું આ કથન કેવળ વાજબી છે, ધણા ખરા લોકો એમ માને છે કે કેળવણી કેવળ સરકારી હોદ્દાઓ લેવા માટેજ લેવામાં આવે છે, એ એક મોટામાં મોટી ભૂલ છે, તેના ઉપર તો દેશની તેમજ કોમની ઉન્નતિનો આધાર રહેલો છે, તો તેમની માનસિક ખીલવણી માટે તેમને રાજતંત્ર આદિ વિષયોમાં ઉપયોગી થઈ પડે તેવી કેળવણી આપવી જોઈએ, ને તેમાં ઇતિહાસને અગ્રસ્થાન આપવું જોઈએ. કેમકે ઇતિહાસ એ એક પ્રાચીન સમયના આપણાં વીર પુરુષોના કર્તવ્યનો એક કિર્તીસ્થંભ છે, જેના વાંચનથી મહાન આંગ્લ કવિ ટેનીશનના કહ્યા મુજબ આપણે તેમનું અનુકરણ કરી આપણું જીવન અનુકરણ કરવા જોગ બનાવી શકીએ, ને તેમને માટે ઇતિહાસનું શિક્ષણ અતિ ઉપયોગી અને અગત્યનું છે. આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબ કેળવણીની સંસ્થાઓ સાથે હોસ્ટેલોની પદ્ધતી દાખલ કરવાની ભલામણ કરે છે. તેમની આ ભલામણ પણ અતિ ઉપયોગી અને અગત્યની છે, કેમકે નાના નાના ગામડાઓ આવી ઉપયોગી સંસ્થાઓ ઉભી કરી શકે નહીં. તેથી ઉંચી કેળવણી લેવા માટે તેમના બાળકોને અન્ય શહેરોમાં જવું પડે, જે તે સ્થળે તેઓ કાંઈ પણ અંકુશ વગર સ્વતંત્રપણે રહેવા પામે તો તેનો લાભ લેવા તેઓ ચુકે નહીં, ને તેથી તેમની નિતીરીતીનો ભંગ થાય પરંતુ જે તેમને હોસ્ટેલોમાં સખ્ત જાપતા નીચે રાખવામાં આવે તો તેઓ પોતાના સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટની આજ્ઞા સિવાય બહાર જઈ શકે નહિ, ને નિતીવાન વિદ્યાર્થીઓની સંગતમાં નિતીવાન થવા પામે, વળી એક બીજાની સલાહ લઈ વિદ્યાભ્યાસ કરવાનો લાભ તેમને પ્રાપ્ત થાય તેથી આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે કેળવણી માટે ના. સરકારને દર રૂપીએ એક પૈસો ટેક્સ લેવાની જે ભલામણ કરી છે તે કેવળ વ્યાજબી છે, આવી મોટી સંસ્થાઓ ઉભી કરવા ને તેને નભાવવા માટે એક ધરખમ રૂાની અગત્ય છે, જે આ પ્રકારના અખતરાથી અવશ્ય પાર પડશે.

આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબ મુસ્લીમ ઇન્સપેક્ટરની અગત્યતા વિષે જે ભલામણ કરે છે, તે વ્યાજબી છે તેટલુંજ નહિ પરંતુ ધણી અગત્યની છે. કેમકે જ્યારે ઇંગ્લીશ કેળવણી સાથે ધાર્મિક કેળવણીની પૃથા ચાલુ કરવામાં આવે તો તે વિષેની પરીક્ષા લેવા માટે મુસ્લીમ ઇન્સપેક્ટરો અવશ્ય નિયુક્ત થવા જોઈએ.

વળી પ્રમુખ સાહેબ કન્યાશાળાઓ માટે લેડી ઇન્સપેક્ટરની જે

બલામણુ કરે છે, તે પણ મનન કરવા ભોગ છે, કેમકે સ્ત્રીઓની નૈતિક કેળવણી તરફ ધ્યાન આપવાને લેડી ઇન્સપેક્ટરોની અગત્ય છે, તે ઉપરાંત સ્ત્રીઓને એવા પ્રકારની કેળવણી આપવી જોઈએ કે, જે તેમના ગૃહજીવનમાં અતિ ઉપયોગી થઈ પડે, ખી. એ. કે એમ. એ. ની ડીગ્રી મેળવવાથી તેમને કાંઈ લાભ થવાનો નથી, પરંતુ મોટું નુકસાન થશે, જે ઇંગ્લાંડ માંહેલી સફેજસ્ટ સ્ત્રીઓના કર્તવ્યોથી સિદ્ધ થઈ શકે તેમ છે વળી મુસલમાનોમાં સ્ત્રીઓને માટે જે પડદાનો રીવાજ છે, તેનો પણ વિચાર અવશ્ય થવો જોઈએ, ને આરંભમાં તેમને ધાર્મિક કેળવણી આપવી જોઈએ, કે જેથી નીતીરીતીની તેમના હૃદય ઉપર સજ્જડ [છાપ પડી ફુટ વિચારો નિતીરૂપી અભેદ કિલ્લાને ભેદી તેમના હૃદયમાં પ્રવેશ કરી શકે નહિ. ને તેટલું કર્યા પછી તેમને ચાલુ જમાનાનુસાર કેળવણી આપવામાં આવે તો કાંઈ હરકત નથી, કેમકે ધાર્મિક કેળવણી આપ્યા પહેલાં જે ચાલુ જમાનાનુસાર કેળવણી આપવામાં આવે તો તેનું પરિણામ એજ નિપજે કે અન્ય જાતીઓની સ્ત્રીઓ હદ બહારની છુટ ભોગવે છે, તેજ પ્રમાણેની છુટ ભોગવવાનો ઇસ્લામી સ્ત્રીઓ પણ ફાવો કરશે અને તેમ બને તો ઇસલામી ધર્મમાં સ્ત્રીઓની અદભૂત માન તથા નિતિના રક્ષણ માટે પડદાના ઉમદા રીવાજનો તેથી નાશજ થવાનો. આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે હુન્નર ઉદ્યોગની શાળાઓ માટે જે ઉદ્ગારો દર્શાવ્યા છે તે પણ પ્રસંસા પાત્ર છે, જે વસ્તુઓને માટે આપણને પારકા દેશો ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. તેજ વસ્તુઓ આપણાજ દેશમાં બને અને તેથી કરીને દેશનો પૈસો જે પરદેશ ધસડાઈ જાય છે, તે દેશમાંજ રહેવા પામે તેના કરતાં ઉત્તમ બનાવ ક્યો કહી શકાય, આપણો દેશ આ વિદ્યામાં ધણોજ પછાત છે, તો મુસલમાન બાઈઓએ સવેજાએ જાગૃત થઈ આ વિષયમાં પ્રથમ પગલું ભરી તે વિષેનું યોગ્ય માન મેળવવું જોઈએ.

આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે ઉર્દૂ ભાષા વિષે જે ઉદ્ગારો કાઢ્યા છે, તે મનન કરવા ભોગ છે, ઉર્દૂ ભાષાએ મુસલમાનોની માતૃભાષા છે, અને મુસલમાની બાદશાહોના ઇતિહાસ, ધાર્મિક કથાઓ આદિ વિષયો એજ ભાષામાં લખાયેલા છે, બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો ઇસ્લામી સાહિત્ય તેજ ભાષામાં સમાયેલું છે, તો તે ભાષાનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન મેળવ્યા વિના અન્ય ભાષાની કેળવણી લેવી તે ઘરમાં રહી ઘરની બારીઓ વિષે જ્ઞાનતા ધરાવવા સમાન છે, મુસલમાનો માટે ઉર્દૂ ભાષા ધણી અગત્યની છે. પ્રબળીય તત્ત્વો

માત્ર ભાષાની ભિન્નતાથી જ છુટા પડી જાય છે. એક પ્રજા કે જેને એક સામાન્ય ભાષા નથી તે પોતાને સંકટોમાંથી બાગ્યે જ બચાવી શકે છે, ઉદ્ધુ ભાષા એ પ્રત્યેક મુસલમાન માટે અગત્યની છે, તેથી પ્રત્યેક મુસલમાનભાષાએ પોતાના બાળકોને પ્રથમ ધાર્મિક કેળવણી આપ્યા પછી ઉદ્ધુ ભાષાની કેળવણી અવશ્ય આપવી જોઈએ, ને તે પછી જ બીજી ભાષાઓ સંપાદન કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.

આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે સ્કોલરશીપો વિષે જે ઉદ્દગારો દર્શાવ્યા છે, તે મનન કરવા જોગ છે, હાલમાં સકળ મુસલમાનભાષાઓની સ્થિતિ એવા પ્રકારની નથી કે તેઓ પોતાના બાળકોને સંપૂર્ણ કેળવણી આપી શકે, વળી કેટલાકો તો એવી સ્થિતિમાં છે કે જેઓને નિત્ય ખાવાના પશુ વાખા પડે છે, તો તેઓ કેળવણી કેવી રીતે લઈ શકે, મુસલમાનભાષાઓ કેળવણીમાં પછાત છે, તેમાં આ એક કારણ પશુ સહાયભુત છે, તેમને યોગ્ય કેળવણી આપવા માટે એક ધરખમ રૂંડની અગત્ય છે, કે જેમાંથી આવા ગરીબ બાળકોને સ્કોલરશીપો આપી શકાય, જે વડે તેઓ પોતાનું ગુજરાન કરવા ઉપરાંત કેળવણીનો અલબ્ધ લાભ પણ લઈ શકે.

શિક્ષણ આપનારો સ્કાફ અને શિક્ષણ પદ્ધતી.

આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે કેળવણીખાતામાં મુસલમાનોની ખોટ વિષે જે ધસારો કર્યો છે. તે વાજબી છે. આ ખાતામાં અન્ય જાતીઓની સરખામણીમાં મુસલમાનોની સંખ્યા ઘણી નાની છે. અન્ય જાતીના સભ્યો મુસલમાનોના લાભો તરફ ખેડરકાર રહે છે, તેથી મુસલમાન વિદ્યાર્થીઓના લાભ સંપૂર્ણ સચવાતા નથી. તેથી કોમના સામાન્ય બલોને માટે કેળવાયલા સખશોને આ ખાતામાં દાખલ કરવાની અગત્ય છે. આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે વર્નાક્યુલર સ્કુલોના અભ્યાસક્રમ વિષે જે ટીકા કરી છે તે વાજબી છે. હાલમાં પ્રાથમિક શાળાઓમાં એવા પુસ્તકો ચલાવવામાં આવે છે. જેમાં મુખ્યત્વે કરીને હિંદુ ધર્મ અને ખ્રીસ્તી ધર્મના મહાત્માઓના વર્ણન આપવામાં આવે છે. તેથી સ્વધર્મથી અચૂંત બાળકોના હૃદય ઉપર અન્ય ધર્મોની સચોટ છાપ પડે છે, જે કોઈ કાળે ભુસાતી નથી. તો મુસલમાનોની ફરજ છે કે પોતાના બાળકો માટે એવા પુસ્તકોની ચુંટણી કરવી જોઈએ, કે જે વડે તેમના ઉપર સ્વધર્મની તેમજ નીતી રીતીની સજ્જડ છાપ પડે. આવા પુસ્તકોની ચુંટણી કરવા માટે યોગ્ય

માણસોની કમીટીની પણ અગત્ય છે. આગળ જતાં પ્રમુખ સાહેબે શિક્ષકોની કોન્ફરન્સ અને તેમના કૃતવ્ય વિષે જે ઉદ્દગારો કાઢ્યા છે, તે મનન શીલ છે આવી એક એક કોન્ફરન્સ જો પ્રત્યેક પ્રાંતમાં કે ઇલાકામાં સ્થાપવામાં આવે તો તેથી મુસલમાનોને ધણા લાભ થાય શહેર કે કરખાઓમાં તેના દેખરેખ નીચે મંડળો સ્થાપવા જોઈએ. જેથી મુસલમાનોને ધણા લાભ થાય અને કોન્ફરન્સના સુકાનીઓ અન્ય વિષયો ઉપર ધ્યાન ન આપતા કેળવણીનાજ વિષય ઉપર ખંતથી મંડ્યા રહે, અને જે સ્થળો અજ્ઞાન અને અધિકારમાં હુબેલા હોય ત્યાંના આગેવાનોને જાગૃત કરી એકાદ મઠરેસો કે નિશાળ સ્થાપવાને જાગૃત કરે તો તેઓ મુસલમાન-ભાઈઓની એક ઉત્તમ સેવાં બનવી શકે.

ધાર્મિક, આર્થિક, નૈતીક અને વફાદારી સાથે છેવટની સોનેરી શીખામણો અને ભાષણની સમાપ્તી.

છેવટે પ્રમુખ સાહેબે નાં સરકાર તરફ વફાદારી દેખાડવાના જે ઉદ્દગારો દર્શાવ્યા છે, તે મનન કરવા જોગ છે. આપણા ધર્મ શાસ્ત્રાનુસાર જે રાજ્યમાં આપણે આપણી ધાર્મિક ક્રિયાઓ કાંઈ પણ અટકાવ વિના કરી શકીએ છીએ, તે સરકારને આવા અણીના પ્રસંગે તન, મન, ધનથી સહાયતા આપવી જોઈએ, અને એવા પ્રકારનું વર્તન કરવું જોઈએ કે સરકારના કોઈ પણ કાર્યમાં અવ્યય કર્તા થઈ પડે નહિ, હાલના સંજોગો જોતાં સરકારના પક્ષમાં રહેવામાં જ મુસલમાનોનું શ્રેય છે, ને તેમાં જ તેમના સંઘના લાભો સચવાયલા છે.

પ્રમુખ સાહેબના ભાષણમાં જુદા જુદા મથાળા તળે જે કાંઈ વિવેચન કરેલું છે તેવાં સુદાના મથાળા તળે પ્રમુખ સાહેબે તેની અગત્યતા માટે ટુંકામાં જે કાંઈ વિવેચન કરેલ છે તે બતાવણી તે કાર્યના ૨૧૦૬મંદ પરિણામના માટે એવી તો અસરકારક અને કીમતી બતાવણી છે કે, ભવિષ્યમાં તેવી ઘરેલું સુચાનાનો જે અમલ કરવામાં આવે તો અમોને અલ્લાહ પાકથી ઉમેદ છે કે હિંદના ઇસલામીઓની અત્યારે જે હાલહવાલ હાલત ભોગવતાં જોવામાં આવે છે તે વખત જતાં ખુદના હુકમથી સારી હાલતમાં આવી જાય.

છેવટે અમો એટલી સુચના પ્રમુખ સાહેબને :કરીશું કે તેઓ સાહેબે કોમની ઉન્નતિના માટે પોતાના ભાષણમાં જે કાંઈ શુભ ઈચ્છાઓ દર્શાવી

છે તેજ મુજબ ભવિષ્યના માટે તેવી જ લાગણી જે કાયમ રાખશે તો પોતાના ભાષણના બોલબાલો અને મુખારક થવાના સારા દીવસો પ્રમુખ સાહેબ પોતે જ જોવાને ભાગ્યશાળી થશે.

અમેા છેવટે જીગરની દુવા ચાહીએ છીએ કે પછાત પડેલી કોમની હાલત સુધારવા જેવા ખંતીલા જોશીલા અને હમદર્દી પુરૂષો જનાબ શેઠ મોહમદયુસુફ બાઈમીયા જેવા સીતારા સમાન કોમના નર રત્નો અલ્લાહપાક દુસ્લામીઓમાં પેદા કરેા ઇલાદિ.

આમીન.



ઔરત કે આર્ત !

અથવા

બદકારની બદી.

(હાઈન રશીદના સમયની એક દીલચરપ વાર્તા).

પ્રકરણ પહેલું.

જન્મ.

ખલિફા હાઈનઅલ રશીદનાં સમયમાં બગદાદ શહેરમાં અયુબદર નામનો એક વ્યાપારી રહેતો હતો. અઢળક દોલતથી અને ચાલતાં ધમધોકાર વ્યાપારથી તે નિશ્ચીન પોતાના કામકાજમાં મચ્યો પચ્યો રહેતો હતો. એક દિવસે આ બેશુમાર માલ મિલકતનો ધણી—પોતાની પાછળ વારસ-કોણ થશે એ વિચારે અથવા ચિંતાએ તેનાં મગજને ચિત્તભ્રમ કરી મુક્યું; પરંતુ તે કોઇપણ વિચાર પર આવી શક્યો નહિ, કારણકે તેની મુશ્કેલી અને ચિંતા ચિતા પ્રગટે તેમ ફેલાવા લાગી. બે કલાક સુધી તે ગોચા નિંદ્રામાં વિહાર કરતો હોય તેમ વિચારમાં એક મખમલી ગાલીચા પર પગ પસારી બેઠો રહ્યો. તેવામાં તેના એક ચાકરે આવીને તે બે કલાકની ચિંતા ભરેલી ચુપકીદી તોડી રાખેતા મુજબ અદમ વાળી તે નોકરે કહ્યું “ શેઠજી ! ગાડી હાજર થઇ છે.” નોકરનાં શબ્દો ગોચા તેણે સાંભળ્યાંજ ન હોય તેમ તે ચુપજ રહ્યો, તેણે ચાકર તરફ દ્રષ્ટિ પણ કરી નહિ, અને ચાકર શેઠની આ વિચિત્ર પ્રકારની ચુપકીદીથી બપોલ અજબ થયો. પહેલે તેને એમજ ભાસ્યું કે શેઠ નિંદ્રા લેતા હતા, પરંતુ બપોરે તેણે જોયું તો માલુમ પડ્યું કે તેમ કશું ન હોતું. ચાકર અદમ વાળી એમજ ઉભો રહ્યો, અને શેઠ, પાએક કલાકની ચુપકીદી પછી હુકમ કરી કહ્યું, “ ગાડી પાછી લઇ નાઓ, આપણાં જ્યોતિષો મનુષીઓ) ને જલદી બોલાવી લાવી હાજર કર.”

“અચ્છ સાહેબ” કહી ચાકર ચાલતો થયો અને થોડીવારમાં એ ઝમાનાનાં પરહેઝગાર અને સુરેદ-દાદીવાળા ભવિષ્યવેતાઓ હાજર થયા. હજી તેઓ પુરા પોતાની જગોએ ગોઠવાય તે પહેલાં તે વ્યાપારી અમુ-જનશરે પોતાની ઓરતથી સંતતિ થશે કે નહિ? તેનો સવાલ પુછ્યો. તે વખતે નળુમીઓએ આસમાની ચાલથી વાકેફ થયાં પછી કહ્યું, “આપની ઓરતથી એક પુત્રી પેદા થશે તેનાં દાંતો હોઠની બાહર નિકળેલા દેખાશે અને તે પુત્રીનો પ્રસવ થતાંજ તે હસશે. ઘણુંજ આશંકાકારક એ છે કે એ છોકરીથી ખુદાની બલકતને ધક્કા પહોંચશે અને તમામ બગદાદ શહેર તે પુત્રીનાં ફરેખી ફંદામાં રસાઇ પડશે, તેથી બગદાદ શહેરની સર્વ રૈયત તેનાથી ઘણી આજેઝ થશે; કેટલાએક મકાનો વૈરાન થશે, અને તે સીતેર વર્ષનું આયુષ્ય ભોગવી ઘણોજ માલ હરામ ધંધાથી પેદા કરશે, ત્યાર પછી તે છોકરી મુમીન નામના એક મુસલમાનના હાથ ઉપર ખરાબ થશે અને પછી તેનું મૃત્યુ થશે તથા તેનો સઘળો માલ લૂંટાઇ જશે.”

ભવિષ્યમાં થનારી પોતાની સંતતિ-એક પુત્રીની-આવી ગજબનાક ભવિષ્યવાણી બ્યારે અમુજનશરે નળુમીઓથી સાંભળી ત્યારે તે ઘણાજ ખિન્ન હૃદયે પોતાના ધર તરફ આવ્યો. તેની જળતી ચિંતાની ચિંતામાં ઔર ધી હોમાયું અને તે ખુદાએ તઆલાના હુકમ ઉપર તવક્લ કરી રહ્યો.

દિવસ પર દિવસ-અઠવાડીયા પર અઠવાડીયા-અને મહિના પર મહિના પસાર થતાં જે વર્ષ ગબડી ગયાં, તે બાદ અમુજનશરની ઓરતે એક પુત્રીનો જન્મ આપ્યો. છોકરીનો પ્રસવ થતાંજ અજાયબ ઘટના એ બની કે તે જમીન પર બેઠી-કાંધક ખાવા લાગી-અને થોડીક વાચા પણ ખુલી. આવી અજાયબ પ્રકારની છોકરીનો જન્મ થવાથી તેમજ નળુમીઓએ કહેલી ભવિષ્યવાણીથી અમુજનશર વધારે બેઠેલાણો, અને ખુદ તેને તો ખુશીને બદલે ઔર ગમીનો સોદો થઇ પડ્યો. ફરેક પળે તેની ગુંચવણમાં વધારો થતો ગયો. અમુજનશરને ત્યાં ઘણે વર્ષે સંતતિ પ્રાપ્ત થએલ હોવાથી તેની આવી અજાયબ પ્રકારની પુત્રીનાં પ્રસવની વાતે તેના ખેશ કુટુંબ પરિવાર અને સંબંધીઓની વધારે જીદાસા ઉશ્કેરી, અને તેઓ અમુજનશરને મુખારકબાદી દેવાને આવ્યાં. ઉપરાંત જે લોકોને અમુજનશર સાથે કાંઇ લાગતું વળગતું ન હતું તેઓ પણ આ વિચિત્ર પ્રકારની છોકરીને નિહાળવાને આવ્યાં. આવાં શુભ અવસરે પોતાને ઘેર આવતાં મેહ-માનો અને અન્ય જનોને આવકાર આપવાને શાન્ત સ્વભાવનો અમુજન-

ફર એક પગે તૈયારજ હતો- મેહમાનોની આગતા સ્વાગતા ડાઘા પછી અને બીજાં માણસોને યોગ્ય આસને બેસાડ્યા પછી એક દાઢ તે જન્મ પામેલી છોકરીને તે આરાસ્તા કીધેલાં કમરામાં લઇ આવી, ત્યારે ત્યાં ખુશાલીનાં જખરા પોકરો થયાં, જે બાદ તેનું નામ સર્વેની રૂબરૂમાં હસીના રાખવામાં આવ્યું, પરંતુ અજબજાબ પ્રકારની આ છોકરીનાં ચેત-ચાળાથી સર્વે લોકોએ દાંતમાં હાથ કરડ્યાં અને બહુજ આશ્ચર્ય પામ્યા. આ વાતની લોકો એક બીજાને ખબર કરતાં પોતાના ઘર તરફ વિદાય થયાં, આથી આ બાબત સારા બગદાદ શહેરમાં પવન વેગે ફેલાઇ ગઇ, જે પણ વધુ ફેલાતાં અને તેમાં મરચાં, મીઠાંનો મસાલો મળતાં તેનું એવું તો હાસ્યજનક રૂપાન્તર થઇ ગયું કે અયુજ્જરને ત્યાં પુત્રીનો પ્રસવ થતાં તે ઉઠીને બસરા તરફ ચાલી નીકળી !!

પ્રકરણ ૨ જી.

યૌવન.

દહાડે નહિ વધતી તેટલી રાત્રિએ આ છોકરીએ વધવા માંડ્યું અને અયુજ્જરને ત્યાંની દોલતની રેલમહેલમમાં તે પુર લાડ અને પ્યારથી ઉછરી આ ઘટનાને સાત આઠ વર્ષ ગુઝરી ગયાં, જે બાદ અયુજ્જરે હસીનાનાં અભ્યાસ પાછળ લક્ષ આપવા માંડ્યું. તેણે તેને બગદાદ શહેરનાં ખ્યાતિ પામેલા મકતબની અંદર એક બાહોશ આલીમનાં હાથ અને દેખરેખ તળે મુકી, જેની જાતી દેખરેખ અને મહેનતથી આ અબરાક છોકરી ટુંક વખતમાં કાગળો લખવા કાગી અને વાંચત પણ પુર છટાથી વાંચી શકતી હતી. અયુજ્જર જે કે બહુ સુધરેલા વિચારનો ન હતો, છતાં પણ તે પોતાની પુત્રીનાં શોખ અને હડથી આજેઝ યદને તેણે તેને સંગિતનો હુન્નર પણ શિખવાડ્યો. દશ બાર વર્ષની મુદતમાં આ છોકરીએ એવું સરસ શિક્ષણ લીધું કે-આખા બગદાદ શહેરમાં તેની ઉમરના પ્રમાણમાં તરખીયત અને શિક્ષણ પામેલી છોકરી જવલ્લેજ હોઇ શકે; ગોપા તે વખતનાં ઝમાનામાં એવી કોઇ અબરાક છોકરી હતીજ નહિ. પોતે લીધેલાં આ શિક્ષણને તેણે પાછળથી એવું તો વધારી મેલ્યું કે, તેણે સાહિત્યનાં કેટલાંક પુસ્તકોનો ઉડ્ડિમાં તરજીમો કીધો, તથા સંગિતનાં જ-

લસાઓમાં તેની હાજરી અચપદે ગણાવા લાગી અને વખતો વખત ખાદ-
શાહ પણ તેને મહેલમાં ધજન આપી બોલાવવા લાગ્યો. ખાદશાહની શાહ-
ઝાદીને સંગિતનો શોખ લગાડનાર આજ છોકરી હતી !

પરંતુ હવે હસીના એક છોકરી મટીને યૌવનનાં પુર ખાહરમાં આ-
વતી જતી હતી. યુવાનીએ તેનાં અવયવોમાં ટુંક વખતમાં જાણુવા જોગ
ફેરફાર કરી દીધો. જે ચક્ષુઓ હમેશાં નિર્દોષપણે મરદોના ચહેરાઓ ટીકતી
હતી તે હવે દોષિત થયાં, જેમકે તે વિષે કહેવાએણું છે કે:—

દોહરો.

ચાળા બાળાના ગમા, બદન હવે બદલાય:

નયન મુખ શરમાઇ ગયાં, અંતર ઉંચુ થાય.

લોહચુંબકનાં આકર્ષણ મિસાલ હસીનાનું દિલ પણ જુવાનીના જોશ અને
ગુલાબી રૂપસારોનાં ચેતચાળાથી લાલચોળ બની સામા પરપુરુષનાં દિલમાં
પોતાની ખ્યારી હસમુખી મૂર્તિ કાતરાવી શકવાનાં તલ્લેસ્માનાં આકર્ષણિક
ગુણો ધરાવવા લાગ્યાં. આખા જગદાદ શહેરમાં તેના પુનેમ અંદર જેવાં
ચહેરા તથા તેની ખુબસુરતીની ખરોખર કોઇ જોડીજ નહિ હતી, અને આ
છોકરી જેમ તેજ બોલવામાં નખરાં બાજ તથા મસ્કરી કરવામાં બેમિસાલ હતી,
તેમ તેની મિસાલ આપી શકે તેવું કોઇ અન્ય હતુંજ નહિ. જુવાનીનાં
કાટેલાં જોશવાળા આંખે ચબરાક અને ચાતુર્યતાવાળા ચતુરાનું દિલ ચોરી
લેવાનો ધણા માણસોનો ધરાદો અને જીંદગીભરની મુશ્કેલી હતી પરંતુ તે
છોકરી-જે હવે ઓરતનાં રંગરૂપભર્યા યૌવનમાં ઝાલા ખાતી ઝડપતી હતી
તે કાંઈને કમુલ કરતીજ નહિ, તેમ સામાનું દિલ તે મનહરણીને લોભાસી
શકવાને સર્વથા અશક્યજ હતું. તે એવું કહેતી કે, “ જેનાં હુન્નરો અને
માર્મિક તથા આકર્ષણિક શક્તિઓ મારા કરતાં વધારે અને ચઢીયાતી
હોય તેમજ જે કટાક્ષ ભરેલી કટારથી અન્યનાં હૃદયોને વિંધી શકતો હોય
તથા ઘોડાં શબ્દોમાં પોતાની ઇચ્છાઓ સામા મનુષ્યને બ્યક્ત કરી તથા
સમજી શકતો હોય તેને હું મારો શવદર દઈ !! ”

અનુપમ ખુબસુરતી ધરાવતી આ અબજાનાં અવયવોરૂપી તાનાં છોડોએ
અને રોપાઓએ વીશ વર્ષની મુદતમાં યૌવનનો ખાગ ખડો કરી દીધો. જે
રોપાઓ હિંગતી જન્મ લેતી વેળાએ કુમળાં અને ઘટા વગરનાં હતાં, તે હવે
વધારે ઘટ અને મોટાં બન્યાં અને અવયવો રૂપી તે યૌવનનો બગિચો વધુ

ઝાડપાનના ખિલવા સાથે ઘટાઘાર બની જાયો. કેટલાંક પર તેા ઝુલ પછુ આવી ગયાં અને કેટલીક ડાળો પર ફળો આવવાથી તે લાલચોળ બની લચકી રહ્યાં હતાં જે તેની મિઠાશથી સૌંદર્યતામાં વધારો કરતાં હતા પરંતુ આ યૌવનના બાગ માહેલાં ફળો ચાખવાને-તે ભોગવવાને કોઇ નશિયવંત થયું ન હતું; અલખતાં કેટલાંકાએ વૃથા કાશેશો કીધેલી હતી, નિર્લજ્જ હુમલાઓ કરેલાં પણ ખરાં, પરંતુ તે સંવ્રળાં તે યૌવન-બાગનાં ચોકીઘારે જ એક ફટકે પાછા હઠાવ્યા હતા.

પ્રકરણ ત્રીજું.

આશંક.

આ ચતુર્થનાં ગુણ, જે મિસાલ ખૂબસુરતી અને ચખરાક ચપળતા વિગેરેનું વર્ણન સાંભળીને તથા તેથી આકર્ષાઇને ખોરાસાનના પ્રદેશથી એક ખૂબસુરત તથા ખુલ્લું કંઠનો યુવાન બગલાદ શહેરમાં આવ્યો, કે જે મરદને લોકો “ફંદની હખ” નામે ઓળખતા હતા જ્યારે તે નવ જુવાન મરદ બગલાદ શહેરમાં આવ્યો, ત્યારે તેણે પેલી નવયૌવનાને આહવાનો કર્દ કીધો, અને તેથી એક દિવસે તે તે નખરાખાઝ નાઝનીનને મળવા માટે ગયો, જ્યાં નોકરોથી તે ખુરાસાની મરદે તેને મળવાની તલખ કીધી. ચાકરે બાહેર આવેલા શખ્સની અંદર ખખર આપી કે થોડી વારમાં તે નવયૌવના સુંદર પોપાકથી સજ્જ થઇને તે આરાસ્તા કીધેલા કમરાના રેશમી પરદાઓ હઠાવી હાજર થઇ. વાદળી હડી ગઇ અને ચંદ્રમાંના ચાંદ જેવો સુંદર ગોરો ચહેરો તે મરદને દ્રષ્ટિએ પડ્યો. સુવાસિત અતરોના પમરાટે તે ઓરડાનું ખુણું ખુણું ધમધમાવી મુક્યું. તે અંદર ફાખલ થતાં તે આરાસ્તા કીધેલાં કમરામાં મિઠાવેલાં સુંદર ઝરીત અને મખમલી ગાંઝિયા પર ખેસી ગઇ. દૂર કીધેલો રેશમી પરદો હજી એમજ ઝુલતો હતો, અને તેણે પગમાં પહેરેલાં ઝગઝગાટ મારતાં ઝંબાહીરોનો ધમધમાટ હજી હાજર રહેલાં ખુરાસાની મરદના કાનને ધમધમાવી મુકે તે પહેલાં તેણે સવાલ કીધો કે. “તમે કોણના ખાનદાનમાંથી છો? તમારું નામ શું છે? ખોરાસાન જેટલાં દુરના પ્રદેશમાંથી તમેને અત્રે આવવાનું શું પ્રયોજન છે? અને મારી મુલાકાતથી

તમને શું આરજુ છે ?? પુર છટા અને દમામધી આપણી વાતાંની નાયિકાએ પ્રશ્નો પુછ્યાં.

તે નવયૌવનાનાં આ પ્રશ્નો પછી ત્યાં થોડીક મીનીટ ચુપકીદી પથ રાઈ જે પછી તે ખુરાસાની મરદે પણ છટાદાર અને જુસ્સાદાર બાષામાં હસ્તે મુખડે જવાબ આપ્યાકે, “ઓ ! બેહસ્તની હુર ! બગદાદ શહેરની તારી આ ખૂબસુરતી, લાવણ્યતા અને તારી ચકારી અને ચાતુર્યતા બરેલી ચપળતાએ તને દુરદરાજના મુલ્કમાં મશહુર કીધી છે. ખોરાસાનમાં તારી આ સૌંદર્યતાના ગુણુગાન હું હંમેશાં સાંભળતો આવ્યો છું; અને જ્યારે તારી ખૂબસુરતીની મેં હદ બાહેરની તાઅરીફ સાંભળી ત્યારે તને નજરે જોવાને અને તારી જેવી એક હુસ્ન ધરાવતી હુર અને હસીન પરીને હાથ કરવાને મને સ્વાભાવિક લોભ અને લાલચ થઇ, કારણ કે હું પણ તારીજ લાયકનો છું, આ ઝમાનામાં માહરી ખરાખરી કરી શકે તેવો બીજો કોઇજ નથી ? ”

તમારી પાસે એવો કોઇ હુન્નર અને હિકમત હોય તો મને દેખાડો જેથી હું આજેઝ થઇને તમારાં પ્યાર અને મહોબતનો સ્વિકાર કરું ! તમારામાં તેવી કોઇ પણ ચાલાકી, અકલ અને હોંશીયારી ન હોય તો ઓ ખોરાસાની ! તમે તમારે ઘેર જઇ બેસો. કારણ કે અકલ વિનાના ગમાર ઢોર જેવાંને મારો પ્યાર અને મહોબતની મિદાશવાળી આ જાંઘાની અર્પણ કરવા કરતાં હું મૃત્યુ સો ગણું વધારે પ્રસન્ન કરું છું ! સુધરેલાં વચારની હસીનાએ હસ્તાં ચહેરે ઉત્તર આપ્યો.

જ્યારે ખોરાસાનીએ આવા શબ્દો સાંભળ્યા, ત્યારે તેણે તેને કહ્યું કે:- “કાલે તું શરાફ બજારમાં આવીને એક દુકાન પર બેસજે, અને તે વખતે જે ઘટના બનશે તેથી તને મારા હુન્નર અને બાહોશ ચાલાકીની ખબર પડશે.”

હસીનાએ આ વાતને કબુલ રાખી અને વળતે દહાડે જે જગ્યાએ આવવાનો ખોરાસાનીએ વાયદો કીધો હતો, ત્યાં વખતસર હાજર થઇ. પેલો ખોરાસાની મુલાન પણ મોટાં માણસ જેવો સોદાગરનો વેપ સજીને એક બુઝોર્ગ સોદાગર બનીને વામદાની જગો પર આવ્યો. દ્રષ્ટિ દોડાવતાં તેને જણાયું કે બજારમાં એક મુલાન ચાહુદી શરાફ બેઠેલો છે, તે ત્યાં ગયો અને શરાફને વિવેકથી નમીને જ્યારે તેણે સલામ કીધી ત્યારે તે શરાફ

ખોરાસાનીને બહો માથુસ જાણીને બારે ધડત અને આખરથી ખુરશીપર બેસાડ્યો. થોડો વખત આમ બેઠા પછી તેણે શરાફ યાહુદીને પુછ્યું કે, “તમારી પાસે મગરેખી, નીશાપુરી અને કાંશાની સિકકાઓ છે? શરાફ યાહુદીએ જવાબમાં હા કહી, અને કેટલાંએક સિકકાઓ પેલા ખુરાસાની આગળ મુક્યાં, જે વખતે તે ખુરાસાની યુવાને કેટલાંક સિકકાઓ તે જગ્યાએ તારવીને જુદાં કીધાં અને તેને રૂમાલમાં બાંધી લીધાં અને ચાલાકીથી તે બાંધેલા સિકકાવાળો રૂમાલ પોતાની હાથની બાંહેમાં એવી ચપળતાથી સેરવી દીધો કે શરાફને તેની કાંધપણ ખબર પડી શકી નહીં. ત્યાર પછી તે ખોરાસાનીએ એક બાંને રૂમાલ તેવાંજ નામ નિશાનવાળો પોતાની બાંહેમાંથી કાઢ્યો અને તે કાથળા પર પોતાની મોહોર કરીને પેલા શરાફના હાથમાં એવી ચાલાકીથી આપ્યો કે તે શરાફને પ્રથમનાં રૂમાલની ખબર પડી નહીં. મજકુર કાથળા શરાફને સોંપતા ખોરાસાની યુવાને કહ્યું કે, “એ કાથળા પર મારી મોહોર કીધી છે, તે અનામત છે, તેની નિગાહ રાખજો, કારણ કે હું બાહર જઈને મારે ત્યાંથી એ સિકકાઓનું દામ લઈ આવું અને એ સિકકાઓનાં બદલામાં બાંજુ નાણું આપીને તે સિકકાઓ તારી પાસેથી લઈ લઉં.” આ વાતને બોળા શરાફે કમ્બુલ કીધી, અને ખુરાસાની યુવાનની કાથળા તેની મોહોર સમેત પોતાની પેટીમાં મુકી. ખુરાસાની પોતાનાં મકાન તરફ ચાલ્યો, અને એક ઘડી પછી પાછો આવ્યો અને શરાફને કહેવા લાગ્યો, “પેલા સિકકાઓની કાથળા મારી નજદીક લાવો.” ત્યારે શરાફે તે કાથળા પેટીમાંથી બાહર કાઢી તે યુવાનની રૂમાલ અનુસાર તેની સમક્ષ રજુ કીધી; તેવામાં તે યુવાન તે સિકકાઓને પોતાની બાંહેમાં લઈને જવા લાગ્યો. આ એ અજાણ્યો ભરેલી વર્તણૂકથી તે યાહુદી શરાફ બહેમાણો અને તેને કહ્યું કે, “સિકકાઓનાં બદલામાં જે નાણું અથવા દામ તમે આપવા માંગો છો તે કયાં છે?” જ્યારે આ સવાલ શરાફે કીધો ત્યારે ખુરાસાની યુવાને ઉડાવનારો જવાબ આપ્યો કે, “તમે બદલો શાનો માંગો છો? તમે મારી પાસે શા આધારે નાણું માંગી શકો? મેં તમને અનામત રાખવા સિકકાઓ સોંપ્યા હતાં, તે મેં પાછા લઈ લીધાં અને હું હવે મારે પોતાને માર્ગે જઈ છું.”

આવા ઉડાવનારા જવાબથી સોદાગર શરાફ ખૂબ ગુસ્સે ભરાયો અને પોતાનું નાણું જવા બેઠું એમ જ્યારે તેને જણાયું ત્યારે તેણે લાલચોળ આંખો કરી “ઓ હરામખાદા ચોર” કરી બરાડ પાડી અને જખરો શોર-

બકોર મચાવી મુકયો. તે ખુરાસાની યુવાનને વળગ્યો અને તેજ વખતે ત્યાં એક બીજા વચ્ચે જળરી મારામારી અને ગાળાગાળીની મોટી લડાઇ ફાટી નીકળી. આ મારામારી અને પીટાપીટના અવાજથી આજુબાજુનાં લોકો અને રાહદારીઓનું જળઈ ટોળું શરાફની દુકાનની આસપાસ ધરી વળ્યું. આ બંનેના ઝડુની અને જળરા ઝગડાની વચ્ચે પડવાનો કોઇનો ધલાજ રહ્યો ન હતો, કારણ કે તેઓ એક બીજાને એવાં તો જોરથી વળગી અને ચોટી પડ્યા હતાં કે-શરૂઆતનાં જુરસા ભર્યા હુમલામાં તેઓને છોડવવા જવું તે મેથાપાક જમવા જેવું હતું ! થોડાં વખતની અંદર તેઓ ખૂબ લડી વઢીને થાકી-પરવારી રહી શાન્ત થયાં ત્યારે હાજર રહેલા લોકોએ તેઓને સલાહ આપી કે તેઓએ આ ઝગડાની પતાવત માટે બાદશાહ ખલિશની હજુરમાં જવું જોઈએ. આ સલાહને માન્ય રાખી તેઓ બંને બાદશાહની હજુરમાં હાજર થયાં.

પ્રકરણ ચોથું.

બાદશાહનો ન્યાય.

શરૂઆતમાં ખોરાસાની યુવાન બાદશાહની સમક્ષ ગયો અને દુઆ અને વખાણનાં શબ્દો ઓચરી તથા બાદશાહને લાયકની અદખ આદખ બજાવી લાવ્યા પછી કહેવા લાગ્યો કે, “ ઓ જોહાનનાં ખલિશ ! હું એક વિદેશી મર્દ છું. ખોરાસાનથી હું હમણાં આવેલ છું, તથા મારી સાથે થોડી એક પુંજ-નાણું લાવેલ હતો. મારો વિચાર ધરાક અને જમાના મુલકની તરફ જવાનો છે, દરમીયાનમાં હું યાહુદી શરાફ આગળ ગયો અને મેં વિચાર્યું કે-મારી પાસેનાં કેટલાંએક મગરેબી, નીશાપુરી તથા કાંસાના સિક્કાઓ એ સર્વે આ શરાફને દેખાડું અને તેની પાસેથી ખરાં સિક્કાઓ લઉં, પરંતુ એ શરાફે મજબૂર સિક્કાઓની કીંમત નહી કીધી અને મારી સાથે જરનો કરાર કરી ખરાં સિક્કાઓ નહી કીધાં, ત્યારે એ જર અથવા સિક્કાઓ વેચવાને બદલે મેં મારા પોતાના સિક્કાઓ ઉઠાવ્યા અને જ્યારે હું ચાલતો થયો ત્યારે યાહુદી શરાફ મને વળગી પડ્યો તથા મારી સાથે ઝગડો કરી કહેવા લાગ્યો કે, “ મારા સિક્કાઓ ક્યાં લઇ જાય છે ? બાદશાહ

સલામત ! હું એક પરદેશી માણસ હોવાથી આ શરારનાં મકર અને ફરેબને જાણતો ન હતો. આ ઝમાનાનાં બાદશાહ ! મારી આ સાચી હકીકત છે, જે મેં ખુલ્લાં હૃદયે નિવેદન કીધી છે, હવે ઇન્સાફનો કાંટો ખુદાએતાલાએ આપનાં હાથમાં મુક્યો છે; તો આ ફિસાફનો સાચો તોલ અને તોડ કાઢી આપો. ” ખોરાસાનીની ઉપલી જુબાની પછી શરાફે બાદશાહને અરજ કરી કે, એ મદ જુહું બોલે છે, એ મારી દુકાન પર આવ્યો અને મગરેબી જર મારી પાસેથી ખરીદ કરવા માંગ્યું, ત્યારે મેં ત્રણ કોથળાઓ તેની આગળ મેલી. કેટલાંએક સિક્કાઓ એ મરદે જુદાં કાઢીને પોતાની મોઢોર કીધી, અને મને સોંપીને કહ્યું કે એ જરની કીંમત લાવું છું. તે બાદ તે ગયો અને ઘડીએક રહીને પાછો આવ્યો. ત્યારે તેણે મારી પાસે પેલાં સિક્કાઓ માંગ્યા, ત્યારે હું તે સિક્કાઓ તેજ વખતે લાવ્યો અને એ મરદની આગળ હાજર કર્યા કે તુરત તે ખુરાસાની મરદ જર ઉઠાવી રવાના થઇ ગયો. મેં તેની પાસે કીંમત માંગી, ત્યારે એ મારી સાથે લડવા લાગ્યો. ખલિશાએ એ શરાફ યાદુદીને પુછ્યું કે, “ તને ખબર છે કે એ સિક્કાઓ કેટલાં હતાં ? ” જવાબમાં શરાફે કહ્યું કે “ એ સિક્કાઓની ગણતરી મેં નથી કીધી. ” બાદશાહે ખુરાસાની મરદને સવાલ કીધો કે “ તારૂં આ વિષે શું કહેવું છે ? ” જવાબ વાળતાં ખુરાસાની મરદે જણાવ્યું કે, એ શરાફ સિક્કાઓની ચોક્કસ ગણતરી કહી શકતો હોય તો હું તેની પરનો મારો હક છોડી દેવા તૈયાર છું. ” આનાં ઉત્તરમાં શરાફે કહ્યું કે, “ એ સિક્કાઓ આશરે ૩૦૦ ત્રણસો છે. મગરેબી ૯૦, કાંસાની ૧૧૫, નિશાપુરી ૯૫ મળી ૩૦૦ સિક્કાઓ છે. ” આ ગણતરી શરાફે જણાવ્યા પછી ખલિશાએ હુકમ કીધો કે તેની ગણતરી કરો. સિક્કાઓને ગણવામાં આવ્યાં, જેમ કરતાં ઓછા નીકળ્યા, કારણ કે પ્રથમથીજ ખોરાસાની યુવાને સિક્કા જુદા કરતાં રમાલમાં બાંધીને બાહરી અંદર સેરવેલાં હતાં એ ઘટનાની શરાફ યાદુદીને માહિતી નહીં હોવાથી સિક્કાઓ ગણતરીમાં ઓછા નીકળવાથી શરાફ બોઠો અને જુદો પડ્યો. આ પરિણામથી બાદશાહે ફરીયાદનો છેવટનો ચુકાદો આપ્યો કે, “ તમામ સિક્કાઓ ખોરાસાની યુવાનને હવાલે કરી દેવાનો અમારો છેવટનો અભિપ્રાય અને ચુકાદો થાય છે. ”

આ દુનિયામાં કેટલીક વખતે ફરેબખાત્રો મકર અને અકલ હોંશીયારીથી અને બાહરની મીઠી પરંતુ બાહ્યની ઝેરી ઝખ્ખાનથી, બોળા, બહાં અને નિર્દોષ જનુષ્યોનાં ગળાંઓ પર કરવત ફેરવી કપટ અને કુરતાની

જાળ બિછાવી ખુશી અને ફતેહ સાથે છટકી જઈ શકે છે; અને એ પરિણામે ન્યાયની અપૂર્ણ અને અપકવ પરિક્ષા કરનારાઓને કેટલીક વખત ઠગી શકે છે, પરંતુ તેઓને આખરે આ દુનિયા એ રાહતનું મકાન તો થઈ શકતું જ નથી, તેમજ તેઓને પોતાનાં પાપી અને કપટી કૃત્યોનો ખઢલો આજ દુનિયામાં તેમજ આખેરતનાં આઝાબમાં અવશ્ય મળી જ રહે છે. જ્યારે આ સર્વે તમારો પુરો થયો ત્યારે હસીના જે ચુપચાપ તે મામલાની અથથી તે ઇતિ સુધી પ્રેક્ષક હતી તેણે ખોરાસાની યુવાનનાં આવાં મઠર, ફરેબ તથા હિકમતથી જ્યાં ખુશી થઈ અને તેનાં પર ખેશુમાર આક્રિતનાં ઉદ્ગારો વર્ષાવવા લાગી અને સાથે કહેવા લાગી કે, “ તમારી હિકમત તથા હુન્નર અને ચાલાકીનો બેઠ તમે મને દેખાડ્યો, તો હવે મારી પણ ચાલાકી, ફુર કપટબાજી, તથા મકરબાજીનો પરિચય તમને કરાવવાનો મારો વખત આવી પુગ્યો છે, તે નિહાળવાને હવે તમે તૈયાર થઈ રહેજો. ” બહાલાં વાંચકો ! તમે પણ આ ફરેબબાજી ઓરત હસીનાનાં અદ્ભૂત પરાક્રમે નિહાળવાને તૈયાર જ રહેશો.

પ્રકરણ—૫ મું

ફરેબી-ફીતનો.

બીજે દિવસે આફતાબ રૌશન થયો, અને સહવારના સૂર્યનો શરૂઆતનો ઠંડો ઝળઝળાઓ પ્રકાશ આસપાસ ઝગઝગી અને ફેલાઈ રહ્યો હતો. જમણા શહેરની મુસલમાન રૈયત સુખની નમાઝથી હજી હમણાંજ પરવારી રહી ફરેબાને શરીફની તિલાવતમાં મશગુલ હતી. તેવાં શાન્ત અને ખુશનુમા ગુલાબી ઠંડીની બહેરોમાં એક પરહેઝગાર ઓરતનો ખુલ્લું પરંતુ સુરક્ષિત અવાજ એક ઘંટડી મિસાલ તે પવનની લહેકીઓનાં સુસવાટમાંથી સંભળાતો હતો. આ ઓરતે પોતાના શરીરપર એક પુખ્ત વયની પરહેઝગાર ક્ષીને લાએકનો લીબાસ પહેર્યો હતો. તેનો ચહેરો ધણેજ શાંત, અંબીર અને તુરાની લાગતો હતો, અને નઝર કરતાં જણાતું હતું કે તે કોઈ પરહેઝગાર અને આખાં ઓરત હોવી જોઈએ ! પરંતુ હવે આ ઓરતનો અવાજ વધારે સ્પષ્ટતાથી સંભળાવા લાગ્યો, ત્યારે જણાયું કે

તે કુરઆને શરીફનાં દશમા સિપારાની ખુલંદ અવાજે તિલામત કરવી હતી
 ખુબસુરત અને દેખીતી રીતે શીરેસ્તા ખસલતની આ નેક ઝોરત ? એક
 પરહેઝગાર ઝોરતનાં મકાન નજદીક તેનાં દરવાજા આગળ થોભી અને
 ખુલંદ અવાજે કુરઆન શરીફ પઢવા લાગી. સહવારનાં પોહોરમાં કુરઆને
 શરીફ પઢવાનો આવો સુરીલો અવાજ જ્યારે તે પરહેઝગાર ઝોરતે સાંભળ્યો,
 સારે તે બહુ આશ્ચર્ય પામી અને ખુશી થઇને પુછ્યું કે, “ઓ ! નેક ખસ-
 લત ઝોરત ! તું મારાથી શી ઉમેદ અને હાજત રાખે છે ?” કુરઆને
 શરીફ પઢવાનું બંધ રાખી તે ઝોરતે ઉત્તર આપ્યો કે, “મારી પ્યારી બેટી
 આબિદા ! હું તને જોવાને કેવી ખુશ છું કે-જ્યારે તું બાળક હતી અને
 તારી મહેરબાન માદર આ ફાની દુનીયા છોડી ગઇ ત્યારે મારાથી દેખી
 શકાયું નહિ કે-તાં ફર તારી માતા સિવાય ખાલી રહે ! મેં તારાથી
 દૂધ છોળ્યું તેને ઘણીજ મુદત થઇ ગઇ અને ત્યાર પછી તારી પ્યારી
 માતાને બેહિસ્ત બક્ષવાની દુઆ કરવા સિવાય મને બીજું કોઇ કામ બહુ
 અને સાચું જણાયું નહિ તેથી હું મક્કામાં હજ કરવાને ગઇ અને પયગમ્બર
 સાહેબ હઝરત મોહમ્મદ મુસ્તુફા (સ. અ.) ની કબર આગળ ખુદાએ
 તઆલા પાસે તારી માદરને જન્મતનશીન કરવાની બંદગી ગુઝારી ! તે
 બાદ હું કેટલીક મુદત સુધી તે ખુજોર્ગી બરેલી મકાનમાં ચેનથી રહી, પરંતુ
 જ્યારે વૃદ્ધાવસ્થાની અશક્તિ મને ઘેરવા લાગી ત્યારે તારી ખીદમતમાં
 આવવાનો મને ઘણોજ શોખ થઈ આવ્યો અને તેથી હું પોતે તારી સેવામાં
 આવીને હાઝર થઇ છું, કે જેથી હું તારા નેક અને ખુશી બધાં દર્શનનો
 લાભ લઇ કૃતાર્થ થઉં ! હવે જો તારી મરજી હોયતો હું મારી બાકીની
 આયુષ્ય તારી સેવામાં ખસર કહું ! નહિતર પાછી ચાલી જઉં !” આવી
 મઠર બરેલી જૂઠી વાત જ્યારે તે આબિદાએ સાંભળી ત્યારે તે બોળી પરંતુ
 નેકખખત ઝોરત તે પ્રેમબાઝ ઝોરતનાં ફાંદામાં પ્રસાદ પડી અને પોતાના
 મન સાથે વિચાર કરવા લાગી કે, આ ઝોરત સાચું બોલે છે ! કારણ કે
 મારી માતાને બિમારી થઇ હતી અને મને દાર્દ હસ્તક સોંપવામાં આવી
 હતી, માટે તેની વાત ખરી છે ! એમ માનીને તે તે મકરબાઝ ઝોરત
 હસીનાનો હાથ પકડી પોતાનાં મકાનમાં લઇ ગઇ અને માન મરતબાની
 સાથે બેસાડી ! જે પછી એક બીજાં આપસમાં ખુશ ગુશતેગોમાં ગિરફતાર
 થયાં. આ વેળાએ હસીનાએ રૈશમી કપડાંનો પોપાક પેહર્યો હતો, જે ટ્રેસમાં
 તે એક પુખ્ત વયની પરહેઝગાર ઝોરત જેવી હસીન અને બેહિસ્તની

હુર માલમ પડતી હતી. ઝખાન ખુશ અવાજવાળી અને તલવાર મિસાલ તે ચાલતી હતી. હાથમાં તરખી હતી, જેનાં પારાઓ તે ખુદાનાં ઢોંગી રટણમાં અપગતાથી ફેરવ્યા કરતી હતી ! આબિદા પોતાનાં માતપિતાની હકીકત તે બનાવટી દાઈ પાસેથી સાંભળી રહે તે પહેલાં તેનો શવહર ધરમાં આવ્યો, જેને ઉઠીને હસીનાએ સલામ કીધી ! જે પછી આબિદાએ પોતાનાં મર્દ આગળ જઈને તેને પોતાની દાઢના અહેવાલથી વાકેફ કીધો ! આ બધી તેનો નેકબખ્ત મર્દ ઘણોજ ખુશી થયો, અને તેને કટલાંક દહાડા રોકી પાડવા પોતાની ઓરતને કહ્યું. આખરે ઘણીજ મિનત અને આજેજીથી હસીનાએ દશ દિવસ રહેવા કબુલ્યું. આ પ્રમાણે ત્રણ દિવસો કાંઈપણ બળવાયોગ્ય બનાવ સિવાય પસાર થયાં.

ચોથે દિવસે હસીના આબિદા પાસે આવીને કહેવા લાગી કે, “મારી નજરમાં એક અજબ વાત આવે છે, માટે હું તો મારા મકાનપર જવાનું વધારે પસંદ કરું છું !” આબિદાએ હસીનાને પગે લાગીને કહ્યું કે, “તમેએ મારી સાથે દશ દિવસો ગુઝારવાનો વાયદો કીધો છે, અને ત્રણજ દિવસમાં ખાજા જવા માંગો છો તેનો શું સમજ ?” હસીનાએ કારણ દર્શાવતાં કહ્યું કે, “એ મારા જીવ ! મેં તને મારા દુધથી પાળી મોટી કીધી છે, તેથી તારી પર કંઈપણ વિપત્તિ આવી પડે તે હું કેમ જોઈ શકું ? ! આજકાલમાં આ ધરમાં બીજી ઓરત હકુમત કરે અને તું પરેશાની હાલતથી ખુવાર થાય તે મારાંથી કેમ જોઈ શકાય ? અફસોસ ! હું તારું આ દુઃખ જોવાને શા માટે જીવતી રહી ? !” આવી નહિ ધારેલી હેતુતનાક બાબત જ્યારે આબિદાએ સાંભળી ત્યારે તેણે ઘણીજ જીદાસા સમેત તે વાત કહેવાની હસીનાને આજીજી કીધી. જે ઉપરથી હસીનાએ પોતાનાં શરેખી શંકાની બળ પાથરતાં કહ્યું કે, “આ વાત તારી આગળ કેવી બહેતર છે, પરંતુ તેમ કરતાં હું યુગલીખોરમાં ખપું એમ છું તે હું જાણું છું, પરંતુ જ્યારે તું મારી પાળેલી પુત્રી સમાન છો, ત્યારે તો મારાંથી કહ્યા વિના રહેવાતું નથી કે, ધડોશની મસજીદ પાસેનાં ધરમાં રહેતી એક ખૂબસુરત છોકરી પર તારો મર્દ આશક પડ્યો છે ! માટે એક પરાઈ ઓરતનો અમલ તારા ધરમાં થાય તે હું દેખી શકવાની શક્તિ ધરાવતી નથી, કારણ કે ઓરતોમાં ઈર્ષાનો અંશ વિશેષ હોય છે, માટે હું તને વખતસર એતવવાની મારી ફરજ સમજું છું !” જ્યારે નાપાક-ફરેબખાઝ ઓરત હસીનાએ કુસલાવીને જૂઠી વાત કીધી, ત્યારે આબિદાએ ઘણીજ આજીજી સાથે કહ્યું કે

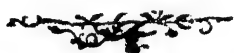
“આ બાબતનો તું કંઈ ઉપાય કર !” હસીનાએ પૂછ્યું આ બાબતને ટેકા આપ્યો કે. “અસખતા, કાંઈ ઉપાયતો અવશ્ય થોજવો જોઈએ ! કારણકે, માઈ દિલ તારા માટે બહુજ બળે છે !” એમ કહી તેણે પોતાનાં ગળવામાં થી એક તેજ ધારનો અસ્તરો (Razor) કાઢ્યો અને તે આબિદના હાથમાં આપતાં કહ્યું કે, “ જો વખતે તારો શવહર ભર નિંદ્રામાં સુતો હોય તે વેળાએ તેનાં ગળાં ઉપરનાં વાળો કાપી લાવજે, જેથી હું તે પર મંત્ર પઢી પુઠક મારીશ કે તારો મર્દ રશીવાર પેલી નવી આવનારી ઓરત પર નજર વટિક કરે નહિ ! !”

આવી જૂઠી ફરેબની વાત કરીને હસીનાએ આબિદને અસતરો આપ્યો જેમ કરવાને આબિદ કબુલ થયો ! એ પછી થોડા વખતમાં હસીના બોલી કે “ જહાલી બેટી ! તું સાવચેત રહેજે ! અને તારું કામ ખલાસ કરજે ! હું બાહર જઈ છું અને જોવું છું કે-તે છાકરી અને તારો મર્દ શા કામમાં પડ્યાં છે ! !”

આવો ફરેબી ફાંદો તે આબિદના ગળામાં ઓળવી તે બાહર આવી અને મસજીદ તરફ ગયો. મસજીદમાં જઈને જોયું તો આબિદનો મર્દ તે પરહેઝગાર ખુદાની યાદમાં મશગુલ છે. આવું જોઈને તેણે ત્યાં ઝારમેઝાર રડવા માંડ્યું. તે જોઈ પરહેઝગારે કહ્યું કે “ તું શા માટે રડે છે ? ” ત્યારે હસીનાએ મક્કર કરીને કહ્યું કે, “ હું મારે ઘેર જવાની રજા લેવા માટે તમારી હુજુરમાં આવી છું ! ” પરહેઝગારે કહ્યું કે, “ તેં તો અમારી સાથે દશ દિવસો રહેવાનું વચન આપ્યું છે અને ત્રણજ દિવસમાં પાછી જાય છે તે શું ? ” મક્કર ઓરતે ફિતરત કરીને તેને સમજાવ્યું કે “ મારાં કાનમાં ઘણીજ અજબજ અવાજ આવે છે, તેથી હું રહી શકતી નથી ! ” પરહેઝગારે આ વાતનો અજબજ સજબ પુછતાં હસીનાએ આગળ કહ્યું કે, “ અશ્વોસ ? હું કંઈ જાનતી તે તમને બિયાન કરી શકું ? ! તારી ઓરતને મેં માઈ દુધ પાચું છે, તે કરતાં જો એક કુતરીને પાચું હોત તો તે બેહતર હવું ! હું તેને આવી બેવશ જણતી ન હતી ! એક બેવશ ઓરત પર તું શા માટે માયા મોહખત રાખે છે ? તે હું સમજી શકતી નથી ! ” આ ગુજ બાબતનો ખુલાસો પુછતાં હસીના ફિતનાની રસીની ગાંઠ તે મર્દના ગળામાં બાંધતાં આગળ બોલી કે, “ તારી ઓરત એક નવયુવાન મર્દ પર આશક થઈ છે, માટે તને જાનથી ઠાર કરવાનો તારી ઓરતે મનસુબો કીધો છે ! જો તું માઈ કહેવું માન્ય રાખી આજની

રાત્રે તારી એક આંગળી કાપીને તેમાં નિમક ભરે અને રાત્રીના હોંસિયા-
રીથી પાસે તલવાર રાખીને સુવે કે, જોવી તારી ઓસ્ત આવી તારી
ગર્દન છરીથી કાપવા જાય તેવોજ તું ખંજર બોંકીને મારી નાંખશે તોજ
તું બચશે, નહિતર તું એક ઓરતના હાથથી નામદોં ઠરી માર્યો જશે ! ! ”

પરહેઝગાર મર્દ ફરેખી ફાંસામાં આબાદ રસાઇ પડ્યો અને હરામખોર
હસીનાની હકીકત સાચી જાણી તે બિચારો જ્યાંદા અજબ અને દિલગીર
થયો ! અને જ્યારે રાત્રી થઇ ત્યારે તે પોતાનાં બીજાના પર જગતોજ સુતો ! !



પ્રકરણ ૬ હું.



ખુને-નાહક.



જ્યારે મધરાત્રી થઇ ત્યારે આબિદા હસીનાનાં શિખબ્યા પ્રમાણે
પોતાના મર્દના ગળા પરનાં વાળો કાપવા ગઇ ! આ વખતે પરહેઝગારે
વિચાર કીધો કે, ખરેખર મારી ઓરત મને મારી નાંખવા આવે છે !
આમ કરતાં જ્યારે આબિદા પોતાનાં શવહર નજદીક ગઇ ત્યારે પરહેઝ-
ગારે તેનો હાથ પકડીને પોતાની ઓરતનાં ગળા પર તે તેઝદાર તલવાર
ચલાવી દીધી કે તુર્તજ તેની ઓરતનું શીર ધડથી જૂદું થઇ ગયું અને
રંગોમાંથી લોહીની ધારાઓ વેહવા લાગી ! જ્યારે હસીનાએ જોયું કે,
પરહેઝગારે પોતાની ઓરતને ઠાર કરી ત્યારે તે નાપાકે પોકાર અને શોર
બકાર ઉઠાવીને ખુમો મારી કે, “ પરહેઝગારે પોતાની ઓરતને નાહક
મારી નાંખી ! ” તેથી પડોશમાંના આબિદાનાં ભાઇઓ અને સગાંબહાલાંઓ
તે ખુમ સાંભળીને તુર્તજ દોડી આવ્યાં ! ભાઇઓએ જ્યારે પોતાની બહેનને
સુવેલી દીઠી ત્યારે તેઓએ પરહેઝગારના ટુકડે ટુકડાં કીધાં ! તે પછી થોડાં
વખતમાં કોટવાલને ખબર થઇ ત્યારે તેણે પરહેઝગારનાં ઘરનો અહેવાલ
પુછ્યો, જે વખતે હસીનાએ જૂઠી જુખાની આપી અને બોલી કે, “ એ
મર્દ દિસાઇખોર નહિ હતો પરંતુ પરહેઝગાર હતો ! હું આ મકાનમાં
મારા બિજાના પર સુતેલી હતી, તે વેળાએ મર્દ ઓરત વચ્ચે એક
બીજાને બોલાવ્યાલી અને તકરાર થતાં ઓરતે પોતાના મર્દને કહ્યું કે,
“ તારી પાસે માલમતા બેશુમાર છે, તે આ મસજીદની નીચે ડાટી છે

અને મને હાડમારી ભોગવવા દે છે, તો હવે મારી પાસે નાણું નથી કે જેમાંથી હું ખર્ચ કરું ! માટે થોડુંક નાણું તે દાટેલામાંથી લાવ ! કે ખર્ચ કરવાની વિટંબણા ભોગવવી ન પડે ! ” આ સાંભળીને પરહેઝગાર પોતાની ઓરત પર બહુજ ગુસ્સે થયો અને તેને ગાળ દેતાં કહ્યું કે, ‘ તું મારી આખર લીએ છે ! ’ આટલું કહી તેણે પોતાની ઓરત પર તલવાર ચલાવીને ઠાર કીધી ! કે જેથી પોતાની પાસેનાં દાટેલાં નાણાંની કોઇને ખર્ચ નહીં થાય ! ! ” જ્યારે કોટવાલે આ જૂઠી જુવાની સાંભળી ત્યારે તે ખોલ્યો કે, “ ખરેખર ! આ ઓરત ખરું કહે છે ! કારણ કે શહેરનાં માણસોને ચોક્કસ ખર્ચ હતી કે, પરહેઝગાર નાણાંવાળો છે. પરંતુ તે નાણું ક્યાં દાટેલું હતું તેની કોઇને ખર્ચ નહીં હતી ! ! ”

ત્યારબાદ કોટવાલે પોતાની સાથેનાં સિપાઇઓને પેલી મસજીદ ખોદવાનો હુકમ આપ્યો ! જ્યારે મસજીદને તમામ ખોદી નાખી પણ કાંઈ નિકળ્યું નહિ, ત્યારે લાચાર થઇને મસજીદને પાછી પુરાવી નાંખીને કોટવાલ પોતાને ચાલે ગયો. આ કરતાં જ્યારે સહવાર થઇ ત્યારે પેલી નાપાકઝાદી મઠાર ઓરતે એક શયતાનને દોઝખમાંથી બોલાવ્યો. શયતાન તે અન્ય કોઇજ નહિ પરંતુ પેલો ખોરાસાની યુવાન હતો ! જેને બોલાવી તેણે કહ્યું કે, “ માહરી તથા શયતાનની મુનશરી કર, કેમકે મકર તથા ફરેખ અને હિલા બહાનામાં હું તારા કરતાં સરસ અને શ્રેષ્ઠ છું ! ” શયતાને શરમિંદા થઇને કહ્યું કે, “ જ્યાં સુધી તું બગદાદ શહેરમાં જીવતી રહેશે ત્યાં સુધી આ શયતાન બગદાદ શહેરમાં આવશે નહિ ! ”

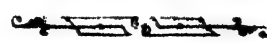
પ્રકરણ ૭ મું.

શયતાનોની શાદી.

જ્યારે ખોરાસાની મઠે હસીનાનાં આવા મકર અને ફરેખબાઝ ફેલ જેમાં ત્યારે તેણે તેના પર આક્રિનનો આશિર્વાદ વરસાવ્યો અને તે એક ઓરત જાતનાં આવાં કુકર્મ કૃત્યોથી બગાડા અજબ અને ચકિત થયો ! જે પછી આબિદા અને તે પરહેઝગાર મઠના જનાઝા ઉપાડીને તેઓ તેઓને ખાઠમાં ઢકન કરી આવ્યાં. જે પછી થોડી મુદતમાં હસીનાએ

પુરાસાની મદ સાથે પોતાની રાહ રસમ મુજબ નિકાલ કીધાં. ચોરત-મદની આ શયતાની શાદીથી હસીના ચોગ્ય મુદત વિત્યે ગર્ભવંતી થઇ, અને નવ માસ પુરા થયાં પછી તેણે એકીવારે ચાર પુત્રીઓને જન્મ આપ્યો. બીજી વખતનાં હમેલ વેળાએ હસીનાએ ત્રણ પુત્રીઓને જન્મ આપ્યો. આ પ્રમાણે સાત પુત્રીઓને જન્મ આપ્યા પછી જ્યારે તેઓ પુખ્ત વયની થઇ ત્યારે હસીનાએ તેઓને પણ કપટ, રૂચ, મકરબાજી અને ચોરી કરતાં શિખવી. અને દરેકનાં નિકાલ કરી આપ્યાં તેનાં જમાઇઓ પણ ચોરી કરવા માટે જતાં હતા અને નેક ખસલતના આદમીઓના ઘર ખરાબ અને વૈરાન કરતાં હતાં. આમ કરતાં તેઓ ઘણાજ માલ હરામ ધંધાથી પેદા કરતા હતા. આ પ્રમાણે મકાર ચોરત હસીના પોતાની પુત્રીઓ અને જમાઇઓની સહાયતાથી ખગદાદ શહેરમાં મકર, હુચ્યાઇ ઢોંગાઇથી ચોરી કરી નેક અને પરહેઝગાર આદમીઓનાં ઘર ખરાબ ખાસ્તા કરતાં હતાં, ઉપરાંત મકાર ચોરત ઘણી વખતે પોતે પરહેઝગાર ચોરતનાં વેશમાં ઢોંગ ધતુરા કરી ભુજોગ અને અમીર આદમીઓનાં ઘરમાં જતી અને ખેરાત માંગવાને બદલે તેઓ સાથે સામેલ થઇને અતે તેઓને પાપમાલ અને બેજન કરતી હતી. !

અશ્વોસ ! ધનાઢય અથુ જાઅફરની આ હસીન અને ખૂબસુરત પુત્રી હસીના, પોતાનાં પિતાની બાદ ખોરાસાની યુવાનની ખરાબ સંગતે ચડી અને જુવાનીના ફાટેલાં જોશ અને જુસ્સાઓનાં જોમમાં જીંદગીના જોખમ ભર્યા ઊંડા ખડકો અને ખાઇઓ પરથી નીચે ઝીંપલાવી પોતાની તથા બીજાઓની જીંદગીને જોખમમાં નાંખતી ચાલી. અને પોતાનાં મરહુમ પિતાનાં રૂહે કબરની અંદર કમકમાવવા લાગી. !



પ્રકરણ ૮ મું.



શિકાર.



એક દિવસે હસીના—કે જેને હવે આપણે મકાર ચોરતનાં નામથી ઓળખીશું—તે પોતાનાં મકાનથી બાહર નિકળી હતી અને મોહલાઓની આસપાસ ટેલતી રતી હતી, એવામાં એક આલિશાન

મહેલ જેવું મકાન તેની દૃષ્ટિએ પડ્યું. આ મકાન ઉપર ઉભા પરદાઓ ખેંચેલા હતા અને રંગ ખેરંગી બિછાનાઓ ખુશનુમાઇ અને ખુશીથી બિછાવેલાં હતાં, જે પર કેટલાંક ખિદમતગારો સુતેલાં હતા. મકાર ઓરતે આ વેળાએ એક પરહેઝગાર સ્ત્રીને લાયકનો પોપાક પહેર્યો હતો અને ગર્દનમાં તસ્ખી નાંખેલી હતી. આવા લિખાસથી સજ્જ થઇને જ્યારે તેણે તે ભવ્ય મહેલમાં પ્રવેશ કીધો, ત્યારે તે ભવ્ય મકાનની વિશાળ રચના જોઇને ખુબ ખુશી થઇ. કારણ કે, તે સુંદર ઇમારત અચ્છી રવેસે આરાસ્તા કીધેલી હતી અને ગોયા બાદશાહને લાયકનો તે એક વિશાળ મહેલ નજરે આવતો હતો. તે ભવ્ય અને સુંદર ઇમારતનો વચ્ચેનો ભાગ માથાથી તે પગસુધી નરદમ સુફેદ દૂધ જેવાં લિસ્સા આરસપહાણથી જડેલો હતો, જેની પર અદ્ભૂત કારિગીરીનું કોતરકામ કરેલું હતું, આ વિશાળ અને ચોતરફથી લગભગ ખુલ્લાં અને હવા પ્રકાશવાળા વચ્ચેનાં હોલમાં એક તખ્ત મુકેલું હતું, જે પર એક નવ યૌવના બેઠેલી નજરે આવતી હતી. તેનો ચેહરો ગોયા આદિતાબ મીશાલ ચળકતો હતો. આ નાઝનીને રંગખેરંગી ઝરીયાન અને મખમલી પોપાકથી પોતાનાં નાઝુક બદનને નાટકી રીતે શણગાર્યું હતું અને રૂમ તથા ખુનન શેહરની કેટલીક બાંદીઓ તેનો પડતો બોલ ઉંચકી લેવાને આગળ પાછળ હાઝેર હતી! મકાર ઓરતે તેની પાસે જઈ સલામ કીધી, તેથી તે નાઝુક નાઝનીનની નજર તેનાં પર ગઈ અને મકાર ઓરતને તાઝીમ કરીને પોતાનાં હાથની ઇસારતથી પોતા પાસે બેસાડી? આ વખતે મકાર ઓરતે ગમગીન અવાજે કુરઆને શરીફ એવાંતો સરસ અને લતીફ અવાજે પઢવા લાગી કે, તે સાંભળીને સર્વે કોઇ રડવા લાગ્યાં! તેથી તે યુવાન બાળાએ મકાર ઓરતને ઘણી ઇઝતની સાથે પોતાની નહદીક બેસાડી. જ્યારે આ પ્રમાણે વખત પસાર થયો અને બીજાં સર્વે માણસો વિખરાઇ ગયાં ત્યારે તે મકાર ઓરતે મકરનું રડવું શરૂ કીધું! તે જોઇ તે નવયૌવના બોલી કે, “એ માદર! તમને રડવું શા માટે આવે છે? તમારી જે મકસદ હોય તે જણાવો કે તે પ્રમાણે હું અમલ કરું!” આ સાંભળીને મકાર ઓરત શરૂ કરી કહેવા લાગી કે, “બેટી! તું મને ઓળખતી નથી, કારણકે જે વખતે હું આ જગોથી ગઇ હતી ત્યારે તું નાની બાળક હતી. હું હજી કરવાને મકદ્દે ગઇ હતી અને કેટલાંક વર્ષો સુધી તે જગોએ ખુદાની ખિદમતમાં રહી હતી, પરંતુ આ વર્ષે એક હજીના કાફલા સાથે હું અત્રે

આવી છું! તારે જાણવું નેમએ કે, - જ્યારે તારી માતા આ જોહાનથી ચાલતી થઈ ત્યારે તેની જગો હું ખાલી દેખી શક્તી નહિ તેથી એક વાર તને મળવાને હું હજી પાછી આવી છું, કારણકે તારામાં તારી માતાનો આબે-હુમ ચેહરો કોતરાઈ રહ્યો છે! ” જ્યારે ભોળા પરંતુ ભલી બાળાએ પોતાની માતાનું નામ સાંભળ્યું ત્યારે સ્વભાવિક રીતે તેને રડવું આવ્યું, જેથી તેણે ઘણીવાર સુધી રૂદન કીધું, તેની સાથે મકાર ઓરત પણ ઝાર બેઝાર રડવા લાગી! અને કહેવા લાગી કે, “જે દિવસથી તારા માતાના પગમાં અજલનો કાંટો ભાગ્યો. અર્થાત્ જે દહાડેથી તારી માતા આ શાની દુનિયા છોડી ગઈ, તે દિવસે દુનિયા મારા શીર પર પણ મોતની તલવાર મારીને મને પણ તારી માતા સાથે આ દુનિયામાંથી હાંકી કાઢત તો તે બેહતર હતું!”

જ્યારે મકાર ઓરત અને તે યૌવના રડવાથી ફરેગ થયાં, ત્યારે મકાર ઓરતે તેને કહ્યું કે, “હું તારી અસલી દાઈ છું, પરંતુ કેટલીક મુદત થયાં હજી પદવા ગએલ હોવાથી તારી પાસે આવી શક્તી ન હતી તો તે માટે હું તારી તકસીરવાર છું, હું હમણાં પાછી ફરી છું, તેથી તે તકસીરની મુઆફી માગુ છું!” આ સાંભળીને તે નાંઝનીન કહેવા લાગી કે-, “પ્યારી અમ્મા! હું તમોને ખુશીની સાથે માફી આપુંછું, જ્યારે તમો હજી કરવા ગયા હતા ત્યારે હું બાળક હતી! હવે તમે મારી માતા મિસાલ છો, માટે મારાથી હવે કોઈ પણ પ્રકારની જૂઠાઈ જાણુશો નહિ!!”

જ્યારે શીતરતી ઓરતે જોયું કે, શિકાર ખરોખર હાથમાં આવતો જાય છે, ત્યારે તેનાં પર શ્રેણી ફાંદાની જાળ બિછાવતાં તે બોલી કે, “મારાં પ્યારાં ફરજંદ! મને તારાં દિવારની ખાહેશ હતી, નહિતર હું તો એક આંધેડ ઓરત છું, અને આ જગની જંજાળમાં જકડાવાની હવે મને ઓછી ઉમેદ છે, કારણ કે ગર્દીશનું ચક્રર કોઈ પર સ્થાઈ કે સ્થિર નથી! આ ટુંક આયુષ્ય સાંજગત હજારો ફરેબ અને ફંદ કરતુ શરૂ છે!! બેટી! જો તું મારી સાથે એકાંત કર તો હું એક હાજત માગું છું!!”

જે પછી તે નાંઝનીન તથા નાપાકઝાદી ઓરત એકાંતમાં બેઠાં ત્યારે મકાર ઓરતે ફરેબ કરીને કહ્યું કે, “અય મારાં છંવ! તું જાણે છે કે, મોંઝે માંગ્યા કરતાં મોત આવે તો બહેતર છે, કારણ કે મેં પગે ચાલીને કેટલીક હજી કીધી છે! અને ઘણા વર્ષો સુધી તે પુણ્યનાં કામમાં મશગુલ રહી હતી, એટલા માટે માંગવા કરતાં તેજ શ્રેષ્ઠ છે કે-જમીન ફાટી જાય અને હું તેમાં ગર્ક થઈ જાવું! અર્થવા તો મારી આ જાન મુગી હોત તો

બહેતર હતું કે-હું તારી પાસે આવી હાજત માંગવાને જીવતી નહિ હતી !”

આવાં મકર કરીને તે પાછી ઝારખેઝાર રડી અને તે નવયૌવનાને કહ્યું કે-“અય નાંઝનીના! હું આ શબ્દો તારા માટે મ્હં છું કે-તારી યુવાની પર મને માયા-મોહબ્બત ઘણી આવે છે! મારો એક યુવાન પુત્ર તારા પર ખરાં દિલથી આશક થયો છે, તે તારાં ઇસ્કમાં ગુજરી જશે તો તેના ખુતે-નાહકનો બદલો ખુદાએતઆલા તારી પાસેથી લેશે. માટે તું તારો સ્વરૂપવાન ચેહરો તેને દેખાડે તો તેને મોતનાં પંઝામાંથી છોડાવ્યા બરોબર ગણાશે! કારણ કે આ બાબતમાં તને કંઈ તુકશાન થનાર નથી, પરંતુ ઐર ખુદા તારી દિલની મુરાદને પુરી પાડશે!”

નહિ વક્રી રાખેલી આવી વિચિત્ર પ્રકારની બાબત સાંભળીને તે નાંઝનીને કહ્યું કે, “તું મારી મા છું! પરંતુ કોઈ પરાયા મનુષ્યે મને જોઈ નથી, તો તમારા પુત્રને હું ક્યાંથી નજરે ચડી આવી?” મકર ઐરતે જવાબ આપ્યો કે, “એક દિવસ તું હમામખાના (Bath-House) માં ગઈ હતી અને ત્યાં આગળ બુરખો ઊંચો કીધો હતો ત્યારે મારાં પુત્રની દૃષ્ટિ તારાં પર પડી હતી! ત્યારથી તેણે પોતાનું દીલ તારી મોહબ્બતમાં બરબાદ કીધું છે” આ પ્રમાણે બૂઠ અને ફરેખી-જળ પ્રસારી તે પાછી ચોધાર આંસુએ રડવા લાગી ત્યારે તે નવયૌવનાનું દિલ તેને માટે બળ્યું અને કહ્યું કે, “તું કંઈપણ અશ્વોસ ન કર, તારી જે કંઈ મુરાદ હશે તે હું પુરી પાડીશ, પરંતુ તે એવી શરતે કે-આ ભેદ તારે કોઈની પાસે જાહેર કરવો નહિ!” આ સાંભળીને મકર ઐરતે તે નાંઝનીને દુવા દેવા અને આફ્રિન કરવા લાગી! જે પછી તે નાંઝનીને પોતાની વિશ્વાસુ નેકબખ્ત દાદને બોલાવીને અશરશીઓની પેટી મંગાવી, જેમાંથી સો અશરશીઓ કાઢીને મકર ઐરતને આપી! ત્યારે તે નહિ લેવાનો ઢાંગ કરવા લાગી ત્યારે તે નવયૌવનાએ તેને આગ્રહ પૂર્વક કહ્યું કે, “એ અશરશીઓ તું બેલાશક લે, કારણ કે તારી મેદનત અને સેવા ચાકરીના બદલો છે!” આગ્રહથી આધિન થઈને મકર ઐરતે અશરશીઓનો સ્વિકાર કરી લીધો!



પ્રકરણ ૯ મું.



શરાદ્.



જે પછી તે નવ યુવાન નાંઝનીને ઝરીયાન તથા મખમલી પોપાક અને ઝગઝગતા ઝવાહેરોની દાઢમાઢથી પોતાના નાઝુક બદનને શણગાર્યું અને પોતાની દાઢને કહ્યું કે, “મારાં પિતા માતા અથવા બીજાઓ જે મારાં માટે પુછપરછ કરે તો કહેવું કે—હમામખાનામાં ગઈ છે.” આ પ્રમાણે પોતાની વિશ્વાસુ દાઢને પુરતો પાઠ બણાવીને તે મકાર ઓરતની સાથે બાહેર નીકળી. આ વખતે મકાર ઓરત કાંઈ પણ ફરેબ શોધી દાદવાનાં વિચારમાં હતી, જેમ કરતાં બંને ચાલતાં ચલાવતાં શરાદ્ બઝાર ગયા ત્યારે મકાર ઓરતે નિગાહ કરી જોયું તો એક શખ્શ ખુબ સુરત ચેહરાનો, કસ્તુરી જેવાં બાલનો અને સરોનાં ઝાડ મિમાલ સિંધા કદનો બેઠેલો હતો. તેનાં ગાલો લાલ ગુલાબ જેવા ગુલાબી અને રતાસ પડતા હતા અને કેટલાંએક ગુલામો તે શરાદ્ની આસપાસ ઉભેલાં હતાં. ઝરીયાન તકિયાને અઢેલીને શરાદ્ હુકો ગગડાવતો હતો ! મકાર ઓરત હસીનાએ હસ્તા ચેહરે આ શિકાર પર ફરેબી બળ બિછાવવાનો વિચાર કર્યો તેથી તેણે સાથે આવેલી પેલી નાંઝનીનને કહ્યું કે, એ શરાદ્ મારો પુત્ર થાય છે ! તું એક ઘડી અહિંઆ ઉભી રહે. હું તેને તેની માઅશુકની ખબર કહું !” એમ કહી તે નવયૌવનાને ત્યાંજ ઉભી રાખી તે શરાદ્ આગળ ગઇ અને સલામ કીધી ત્યારે તે યુવાને (શરાદ્) પણ તાઅઝીમ કીધી અને માન ઇઝતની સાથે બેસાડ્યા પછી પુછ્યું કે, “એ બાઈ ! તું શું મતલબ રાખે છે ?” આ સવાલથી મકાર ઓરત ત્યાં પણ ઢોંગ કરી ખુબ રડવા લાગી અને શરાદ્ને કહેવા લાગી કે, “અય જુવાન ! તારી પાસે એક હાઝતની હું ઉમેદવાર છું ! તું જે કે, પેલી ઉભેલી સ્વરૂપવાન સુંદરી મારી પુત્રી થાય છે ! અને સમગ્ર બગદાદ શહેરમાં એ પુત્રીની બરોબર કોઈ ખુબસુરતી ધરાવતું નથી ! ઘણાં માણસો એ પુત્રી પર મરી શીટે છે, પરંતુ એ પુત્રી કોઈ ને કબુલ કરતી નથી ! પરંતુ તેણે તને એક જગોએ જોએલ છે, તેથી તે તારા પર હઝાર બનથી ફરબાન છે, અને તારા પર ખરાં દિલથી આ-

શક છે, રાત દહાડો તારા પ્રેમમાંજ રનેલાજ લાગણીનાં જ્વેશ અને જ્વેશમાં તે જળા-ખળી રહી છે, તેથી મને બય છે કે, કદાચિત તે પોતાના આશકને મેળવવાની ઉમેદમાં તૂટેલે હૃદયે મરી જાય ! એ માટે હું લાચાર થઈને તારી સેવામાં હાજર થઈ છું કે, તું તેને જીવે જીવી તે તારાં વિયોગી-વિરહમાં મરતી બચે ! અફસોસ કે તેનું મરવું તે મને આશ્વત સમાન છે, કારણ કે મને તેનાં સિવાય કોઈ પ્રરજંદ નથી ! તેણે તને સંદેશો કહાવ્યો છે કે:— .

“ પ્રેમ રેલમાં હું ડૂબી, પ્રેમ વિના નહિ ચેન;

પ્રેમની મુજ નેમમાં, સલાય કરો નહિ કેમ ? । ”

આ પ્રમાણે શરાફને પ્રેમી કાંદામાં લઈને તે ઝારખેઝાર રડવા લાગી ત્યારે શરાફે તેને બેશિકર રહેવાનું કહી ધિરજ આપતાં કહ્યું કે, “ હું તમારાં બન્નેના ગમને દૂર કરીશ । ” આ પછી શરાફે તમામ નાણું કાઢી આપી બેઠા બેઠા પોતાનાં ગુલામોને હુકમ કરીધો । જ્યારે તમામ રોકડ કાઢી આપી બેઠા રહી ત્યારે શરાફે એકસો દિનાર પોતાપાસે રાખીને બાકીની કાઢી આપી પેટીમાં મુકી અને પેટીને તાળું વાસીને મકાર ઓરત સાથે માઅશકી મોહબ્બત માટે ચાલી નિકળ્યો ।

પ્રકરણ ૧૦ મું.

ધોખી.

નાણાવટી તથા તે નાંઝતીન બન્ને મકાર ઓરતની પાછળ ચાલતા હતા. થોડે દૂર પહોંચ્યા પછી તે બંધકાર ઓરત એક ધોખીના ઘર આગળ થોભી એક અશરશી બાહર કાઢી તેના હાથમાં સેરવતાં તે સજાઈ બેઠી કે, “ અમો તારી દુકાનની કોટડીમાં જરા આશામેશ લેવા માંગીએ છીએ, કારણ કે તાપ ધણો સખ્ત પડે છે અને અમારું મકાન બહુ દૂર હોવાથી અમો અત્યારે ત્યાં આગળ જઈ શકતા નથી । ” પેલા શરાફ સામે નજર કરતાં તેણે આગળ કહ્યું કે, “ એ જીવાન મારો જમાઈ છે, અને પેલી નવ યુવાન નાંઝતીન મારી પુત્રી છે । ” મકાર ઓરતે આ પ્રમાણે પોતાના

સાથીઓની ઝોળખ આપી ત્યારે પેલા ધોખીએ કહ્યું કે “ તમે ઘણી ખુશીથી આ ગરીબને ઘેર તકરીક ફરમાવો, આ મકાન તથા દુકાન તમારીજ છે । ” તે પછી મકાર ઝોરત, નાણાવટી અને તે નાંઝનીન ધોખીનાં ઘરની જાણમાં ગઇ અને તે બંનેને ત્યાં બેસાડી પોતે નીચે આવી અને ધોખીની આગળ બેઠી । જેમ કરતાં ધોખી તથા બદખવાહ ઝોરત એક બીજાની સાથે વાતચીતમાં પડ્યાં, જ્યારે આ પ્રમાણે થોડો વખત પસાર થયો ત્યારે મકાર ઝોરતે ધોખીને કહ્યું કે, “ માફ મકાન ઘણું દૂર હોવાથી અને ત્યાં ઘેર જવાની મારામાં શક્તિ નહિ હોવાથી હું અહિંયા નમાઝમાં મશગુલ થાઉં છું । ” આવાં મકર કરીને તે નમાઝ પડવા ઉભી થઇ અને જ્યારે નમાઝથી ફરેગ થઇ ત્યારે ધોખીએ તેનો વધારે એકવાલ પુછ્યો ત્યારે તે બોલી કે, “ એ ઉસ્તાદ ! તું જાણે છે કે, મારી પુત્રીની કમખખતીથી મને રડવું આવે છે, કેમકે આવી ખૂબસુરત અને હસીન દુર નિસાલ તેને જોવા છતાં પણ એ યુવાન-મારો જમાઇ-તેને ચાહતો ન હતો અને કાઠી મુકતો હતો તેથી અમો હમણાં કાળને લાંબનસાફ કરાવવા ગયાં હતાં, જ્યાં તેણે બંને વચ્ચે સલાહ કરાવી દીધી છે । મારાં સારા બાગ્યે જો મારી પુત્રી તારી પરણેતર થતે તો બેહતર હતું, કારણ કે તું એક કીશ્મી મર્દ છે) મને ખુદાએતઆલાએ ઘણું નાણું નવાઝેશ કીધું છે, અને પુત્રી સિવાય મારે બીજી કોઇ સંતતિ ન હોવાથી માફ દિલ તેના માટે બબ્યાં કરે છે ! ” આવો ફરેખ કરીને તે ચોધાર આંસુએ રડવા લાગી !

જે વખતે તે નાંઝનીન શરાફની સાથે ધોખીના મકાનની જાણમાં ગઇ હતી, તે વખતે ધોખીએ તેને જોઇ હતી તેથી ધોખીએ પોતાનું દિલ હાથથી ખોયું હતું । અર્થાત તે બસરાયશ્મ તેનો આશેક થઇ ગયો હતો ! તેથી તેણે મકાર ઝોરતને કહ્યું કે, “ ઓ માદર ! તું એમ કર કે-તારી પુત્રીને તે યુવાન મર્દની પાસેથી પાછી લઇ લે અને મને સ્વાધિન કર તો હું તેને સઘળા રંજ અને મુસીબતમાંથી મુક્ત કરું । એ નાંઝનીનને હું પોતાની ઝોરત બનાવીને રોજની એક અશરશી કમાઉં છું તે હું તારી પુત્રીને આપું કદાચ તું કહેતો ગુલામીનું ખત પણ લખી આપું । ”

આ સાંભળીને મકાર ઝોરતે કહ્યું કે, “ ખુદાએતઆલા તારી ઉમેદને ખર લાવશે ! ”

ત્યાર પછી મકાર ઝોરત તે મકાનની જાણમાં ગઇ અને જોયું તો તે

શરાશ અને તે નવયૌવના બન્ને એક બીજાનાં હાથો એક એકની ગરદન ઉપર એવાં તો લગાડેલાં હતાં અને તેઓ એવાંતો હળીમળી ગએલાં નજરે આવ્યાં કે-ગોપા એકસો વર્ષના આશુક-માઅશુક હોય! ન્યારે મકાર ઓરત તે બન્નેની નજીક ગઇ ત્યારે તે બન્ને બહુ શરમિંદા થયાં અને જલદીથી ઉઠીને ઉભાં થયાં. પરશેવો તેઓનાં શરીરથી જારી થયો ત્યારે તેણે તેઓને કહ્યું કે, “માહરના જીવો! માહરેથી તમે કાંઈ પણ શરમ ન કરો! તમારી શરીરથી પરશેવો જારી થએલો હોવાથી તમારાં શરીર પરનાં કપડાં તથા ઝરીયાંન ખરાબ ન થાય તે માટે મને ઉતારીને આપો કે-હું તેની નિગાહ રાખું!!” આ પરથી તેઓએ શરીર પરનાં બારે કિંમતનાં ઝરીયાંન અને કપડાં ઉતારીને તેને આપ્યાં ત્યારે મકાર ઓરતે તે સધળું પેલી નાંઝનીતની ચાદરમાં બાંધ્યું અને પોતે નીચે આવીને ધોબીને એક અશરશી આપતાં કહ્યું કે, “અમો તમારાં મેહમાનો છીએ! અને મેહમાનોની ઇજત આખર રાખવી જોઈએ! જે કે આમ કરતાં તને કેટલીક મેહનત પડશે, પરંતુ એ સિવાય ઉપાય નથી માટે તું બજારમાં જ અને કાંઈક ખાવાનું ખરીદી લાવ કે, તું પણ તે નવયૌવના સાથે બેસીને ખા. કે વખતે તે તારી મોહબ્બતમાં પડે અને તું બજારમાંથી નિરાળો અને નવરો થઈ બેસા!!”

પ્રકરણ ૧૧ મું

શારવાન.

બિચારો ધોબી લોભ-લાલચનો માર્ગે જલદી ઉઠ્યો અને બજાર તરફ રવાના થયો. હવે ન્યારે મકાર ઓરતે ધોબીનું તમામ મકાન ખાલી જોયું. ત્યારે તેણે એક પેહલવાન મર્દનાં જોવો પોષાક સંજો, અને તે ધોબીની દુકાનમાં ધોવા માટે આવેલા સર્વે કપડાં લતા, સર સામાન અને પેલા શરાશ અને નાંઝનીતનું સર્વે જરીયાન તથા ઝવેરાત વીચેરે બાંધીને તૈયાર થઈ ગઈ. તેવામાં એક સારવાન જાંટ પર સ્વાર થઈને આવ્યો ત્યારે મકાર ઓરતે તેને કહ્યું, “એ જાંટ મને બાંડે આપ અને તારૂં જે ભાડું થાય તે લે, કારણ કે, મારી પાસે ઘણો બોળો છે, તે મારે ઘેર લઈ જવાનો છે, માટે તું જાંટ ભાંડે આપે તો તે સર્વે મુકીને પાછો

આવું ! ! ” આમ કહીને તેણે એક અશરદ્ધી તેનાં હાથમાં આપી, તે શારવાને રિવકારી પોતે જાંટ પરથી ઉતર્યો ! જે પછી મકાર ઓરતે તમામ સામાન હાથ પર મુક્યો અને તંગ ખેંચી ધોખીના ઘરનો દરવાજો બંધ કરી અને તેણે મારી તેની કુચી પેલાં શારવાનનાં હાથમાં આપતાં કહ્યું કે, “ આ મકાન પર તું રહેજે, કારણ કે હું આ બારને મારા મકાન પર મુકીને પાછો આવું ! ” આ પ્રમાણે એક મહાના લિખાસમાં તેને ફરેખ આપી મકાર ઓરતે શારવાનને ત્યાં બેસાડ્યો અને પોતે જાંટ પર સ્વાર થઈને ત્વરાથી પોતાના મકાન તરફ કુચ કરી ગઈ. ઘેર પહોંચ્યા પછી જાંટને પણ પોતાના મકાનમાં ધાલ્યું અને સર્વે સામાન તથા મીલકત તે જાંટ પરથી ઉતારીને પોતાના ખજાનામાં દાખલ કર્યો અને ખુશાલ જગરે બેપરવાઈથી પોતાના મકાનમાં ઐશોઆરામ કરવા લાગી ! !

હવે જ્યારે પેલી તરફ કેટલોક વખત ગુજરી ગયે ત્યારે પેલી નાંઝનીન તથા શરાફ ઐશઆરામથી શરેગ થયા ત્યારે શરાફે પેલી નવયૌવનાને કહ્યું કે, “ અય ખુબસરત નાંઝનીન ! તને મારી સાથે છુપી દોરતી છે તે! તારે કાંઈ પણ જરીયાન, સુન્નુ અને ઝવેરાત વીગેરે જોઈએ તો તારી માતાને મારે ત્યાં મોકલજે કે તારા માટે ખરીદ કરી મોકલાવું ! ! ” આવું સાંભળીને તે નાંઝનીન બહુ આશ્ચર્ય પામતાં બોલી કે, “ એ મહા ! તું એવું બદગુમાન મારા માટે કેમ લઈ જાય છે ? તે ઓરત કાંઈ મારી માતા નથી, પરંતુ તે તો તારી પોતાની જ માતા છે ! ! ” શરાફ પણ આ જવાબથી જ્યાદા અજબ થયો અને કહ્યું કે, “ પાક પરવરદીગારના સોગંદ છે કે, તેણે હમણાજ મારી પાસે આવીને કહ્યું, ‘ એ મારી પુત્રી છે, અને કેટલીક મુદત થયાં તારા પર આશક પડી છે માટે આશા રાખું છું કે, તું તેની મુરાદ પુરી પાડે ! ’ આ પ્રમાણે તારી માતાએ મને કહ્યું તેથી હું તારો સાથે આવ્યો ! ” આ સાંભળીને તે નાંઝનીન પણ ગભરાઈને સોગંદ ખાતા બોલી કે, “ એ દગાખાજ ઓરત પ્રથમ મારાં ઘેર આવી અને મને કહ્યું કે, ‘ મારો એક પુત્ર છે, તેણે તને કેટલીક વખત જોઈ છે, તેથી તારા પર આશક થયો છે, તેથી તું તેની મુરાદ પુરી નહિ પાડશે તો તે માર્યો જશે અને તેનો ગુનોહ તારા શીર પર રહેશે ! ’ આમ કહીને તે રડી પડવાથી મારું કિલ્લ તેને માટે બળ્યું અને તેથી તે બદજાત ઓરત પર મને ઘણી રહેમ આવી અને તેની વાત સાચી માનીને હું તેની સાથે ચાલી નીકળી ! ! ”

તેઓ એક બીજનાં આ ખુલાસા સાંભળીને ઘણાં હેરાન અને આશ્ચર્ય થયાં અને બોલ્યા કે, ‘આપણે નીચે જઈએ અને તે ઓરતને પુછી જોઈએ’ તેથી તેઓએ નીચે આવીને જોયું તો ત્યાં કાંઈ પણ હતું નહીં ! અને મકાનનો દરવાજો બાહરથી બંધ થયેલો જોયો ત્યારે તે શરાદ અને તે નાંઝનીને જાણ્યું કે, તે ફગલખાજ ઓરતે આપણને આગાહ કર્યાં છે !!

ઘોખી પણ થોડાં વખતમાં બહારથી આવી લાગ્યો અને જોયું તો પોતાની દુકાન બંધ છે, અને તાળાની કુંચી એક શારવાનનાં હાથમાં છે, આવું જોઈને તેણે તેને પુછ્યું કે—“આ કુંચી તને કાણે આપી ?”

શારવાન—દુકાનના માલિકે મને કુંચી આપી છે, અને મારો ઊંટ બાઝે રાખીને દુકાન પરનો અસખાબ લાદીને પોતાને ઘેર ગયો છે ! તે હમણાં આવી પુગશે !!

જ્યારે ઘોખીએ આ વિચિત્ર પ્રકારની બાબત સાંભળી ત્યારે તે પામી ગયો કે—આ કારસ્તાન પેલી અંડાળ ઓરતનાંજ હોવા જોઈએ ! તેથી શારવાનની વાત સાંભળીને તેણે ગુસ્સામાં શારવાનની ગરદન પર એક મુઠ્ઠી લગાવી ત્યારે શારવાને પણ ઘોખીને તેવીજ રીતે મેથીપાક જમાડ્યો ! તેઓ એક બીજાં મારામારી અને કુસ્તી કરતાં એક બીજાંને વળગી પડ્યાં, તેમાં ઘોખીની ગરદન શારવાનનાં હાથમાં અને શારવાનની દાદી ઘોખીનાં હાથમાં એમ અન્યોઅન્ય માંહોમાંહે ખૂબ મરાતા હતા !

પેલી તરફ શરાદ અને તે નવયૌવના પણ આપસમાં ઝગડો કરતાં હતાં ! શરાદ તે નાંઝનીને એવું કહેવા લાગ્યો કે, “તારી માતા મારાં કપડાં તથા પાંચ હજાર દિનાર લઈ ગઈ !” ત્યારે તે પણ કહેવા લાગી કે, “એ મારી માતા શેની ? એ તો તારી માતા છે !! તે મારાં સઘળાં ઝરીયાન કપડાં તથા હિરા મોતીનાં ઝવાહેરો લઈ ગઈ છે !” આ પ્રમાણે તેઓ પોતપોતાની લડાઈ અને તાનાઝનીમાં મશગુલ હતાં તેવામાં ઘોખીએ પોતાનાં મકાન તથા દુકાનનો દરવાજો ખોલ્યો ત્યારે તે નાંઝનીન તથા શરાદ બહાર નિકળ્યાં !!

જ્યારે આ ચાર જણાનો અહેવાલ બગદાદ શહેરના કોટવાલને પહોંચ્યો ત્યારે તે તેઓ સર્વને ખલિફા સમક્ષ લઈ ગયો, તે વખતે તેઓએ પોતાનો સઘળો અનેલો હેવાલ બાદશાહને જણાવ્યો તે પરથી ખલિફાને પેલી પરી પયકર સુંદરી પર દયા આવી તેથી તેને આખર ઇજ્જત

તની સાથે તેને મકાને મોકલી । જે પછી ખલિફાએ તે શરાફ, ધોખી અને શારવાંનને મકાર ઓરતની શોધમાં મોકલ્યાં, જેઓ તે બદકાર નાપાક ઓરતની શોધમાં તેને પકડી પાડવાને પાછળ લાગ્યાં । !

પ્રકરણ ૧૨ મું.

ગુલામો બન્યાં !

આ બદકાર ઓરતની નિમકહરામી અને બદ્દેલ બ્યારે સારી દુનિઆમાં રૌશન થઇ ચુક્યાં અને તે ત્રણ બજાઓ તે મકાર ઓરતની શોધમાં ભટક્યા કરતા હતા, તેવામાં એક દિવસે તે મકાર ઓરત પોતાનાં મકાનથી બાહર નિકળી અને પોતાનાં હમેશનાં રિવાજ મુજબ કોઇ સફર શિકારને પોતાનાં પંજમાં સપડાવવાનો વિચાર કરતો નાનુક અને ચપળ ચાલથી ચાલી જતી હતી તેવામાં પેલી તરફથી પેલો શરાફ, ધોખી અને શારવાંન એ ત્રણે ફરતાં ફરતાં એકાએક તેની નજદીક આવી પહોંચ્યા, અને તેને ઓળખી કે તુર્તજ પકડી લીધી અને કહ્યું કે, “ અય લઅનતી બદકાર ! હવે તું અમારા હાથોમાંથી સહિસલામત કેમ છટકી શકશે ? એક વર્ષ થયાં અમે તારી શોધમાં ફરીએ છીએ । ”

મકાર ઓરતે ઢોંગ કરીને કહ્યું કે, “ એ જીવાન મરો ! તમે મારા પર એવું જૂઠું બોલતાન શા માટે મૂકો છો ? મારી છર્પા કરીને કોઇએ તમારી પાસે જૂઠું ભરાવ્યું છે, તે સરયામ ગલત છે ! હું એક અશક્ત, પરદેશી બુદ્ધિઆ છું અને થોડાં રોજ થયાં હજીથી આવેલ છું । તેથી તમે ખુદાએતઆલાથી પણ નથી ડરતાં તે સાફ નથી । ”

આવાં પ્રકરનાં મકર કરીને તેણે બુલંદ અવાજે પોકાર ઉઠાવ્યો, તે પોકારથી બધું લોક એકઠું થઇ ગયું અને તે સર્વેએ આશ્ચર્ય કે તે ઓરતને છોડવે ! બોળા અને બલા લોકોની આ વલખુ બોધને તેઓએ તેને છોડી મુકવાની ના કહી અને બોલ્યાં કે, “ તમે એ મકાર ઓરતને છોડાવશો તો તમે ઓર ખલિફાનાં ગુનેહગાર થશો, કેમકે એ બદનત ઓરત પાછળ અમે એક વર્ષ થયાં હોવાન પરેશાન થઇએ છીએ । ”

આજે અમારા કાંદામાં ફસી છે, તો તેને હવે કદી છોડવી જોઈએ નહીં !”

આ ઉપરથી સર્વે વીખેરાઈ ગયા, ત્યારે તે ત્રણેએ તે ક્ષીતરતી ઓર-તને આગળ કરીને પાછળ ચાલતા થયાં, અને મકાર ઓરતનાં કપડાં શાડી તેનું સર ખુલ્લું કીધું ! આ કરતાં તેઓ સઘળાં ખલિફાની ખિદમતમાં હાજર થયાં.

આ વખતે ઉનાળાનાં દિવસો ચાલતા હતા, અને તાપ ધણોજ સખત પડતો હતો તેથી પૃથ્વી ધગધગી રહી ગરમ હવા-લુ આખા શહેરમાં ચાલુ હોવાથી ખલિફા પોતાનાં વિશાળ મહેલના શયનગૃહમાં નિદ્રા લેતો હતો તેથી ઇન્સાફ મેળવવા આવેલાં તે ત્રણે આદમીઓ બાદશાહ જાગે ત્યાં સુધી તેનાં દરવાજા આગળ જમને બેઠાં. આ વખતે મકાર ઓરત મહેલની એક પરદેદાર સ્ત્રી પાસે બેઠી હતી અને હાથમાં તરખી લઈ તેનાં પારાઓ ખુદાની ઢોંગી યાદમાં ચપળતાથી ફેરવ્યાં કરતી હતી. મકાર ઓરતનો તરખી પઢવાનો આ અવાજ પેલી પરદેદાર ઓરતને ધણોજ શીરીન અને સુંદર લાગ્યો તેથી તે ખુશ થઈને ! તેને એમજ બાર્યું કે આસમાનમાંથી કોઈ ફિરેસ્તો જમીન પર ઉતરી આવી ખુદાની યાદમાં મશગુલ હોયની ! મકાર ઓરતે પોતા પાસેનું કેટલુંક નાણું પેલી પરદેદાર ઓરતને આપ્યું જેમ કરતાં તેણે તેની પાસે માંગી લીધું કે મને દરવાજાની અંદર જવાની રજા આપ. કારણ કે મારો (બપોર) ઝોહરની નિમાજનો વખત થઈ ગયો છે ! પરદેદાર મકાર ઓરતે આપેલું નાણું છુપી રીતે પોતાના ગજવામાં સેરવી દીધું અને તેને અંદર જવાની પરવાનગી આપી ! આ જોઈને પેલાં ત્રણેએ ફરિયાદ કરીને કહ્યું કે “ અમો તેને ધણીજ મહેનત અને રંજના બોગે પકડી લાવ્યા છીએ, તો જો તે અમારા હાથમાંથી છટકી જશે તો તું બાદશાહની મોટી ગુનેહગાર ગણાઈશ ! ” પરદેદારે જવાબમાં કહ્યું કે, “ મહેલની અંદરથી બાગી છુટવાનો કોઈ રસ્તો નથી કારણ કે હરેક દરવાજાએ સખત ચોકી પહેરા છે ! ”

પ્રિય વાંચકો ! પૈસા-નાણાથી તો જે કાર્ય અશક્ય હોય તે શક્ય થઈ શકે છે, તેમાં આશ્ચર્ય નથી પરંતુ આજ કાલ તો પૈસાની પાંચ મળતી દીમ્બરની એક ખીડીથી પણ કેટલાંક દુકં પગારનાં લાલચુ સીપાઇઓ લલચાઈ જાય છે અને જ્યાં કોઈ માણસને પેસવાનો હુકમ નહિજ હોય ત્યાં આવા સીપાઇઓને એક ખીડી આંપવાથી તેઓ રાજી રાજી થઈ જાય

છે, અને આપણે આપણું કાર્ય સિદ્ધ કરી શકીએ છીએ તેમજ ધણીજ ખુશીની સાથ બધીવાળા જગ્યાએ જઇ શકીએ છીએ !

મકાર જોરત અંદર જવા પછી મોટે અવાજે કુરઆન પઢવા લાગી; તે વેળાએ બાદશાહની બેગમ સાહેબાનાં કાનમાં તે અવાજ વિજળી મિશાલ પહોંચી ગયો, તેથી તેણે પૂછા કરી કે, “ એ કાણ છે ? ” ત્યારે બેગમની બાંદીએ જોઈને બાદશાહજીને કહ્યું કે, “ એ તો કોઇ પરહેઝગાર બુદ્ધિઆ જોરતનો અવાજ છે ! ” આ સાંભળીને બેગમ સાહેબાએ કહ્યું કે, “ તેને મારા સમક્ષ હાજર કરો ! ” હુકમ મુજબ મકાર જોરતને બેગમ પાસે લઇ જવામાં આવી ત્યારે તેણે મહેદાર અને મીઠી વાણીથી બેગમનાં વખાણુ કીધાં અને આશિર્વાદ આપ્યો ! અને તે બાદ ઢોંગ કરીને સારી રીતે રડવા લાગી તે જોઇ બાદશાહજીને દિલ તેને માટે જળવા લાગ્યું અને ધણી માયા લાવી તેને પુછ્યું કે, “ અય જોરત ! તું શા માટે રડે છે ? ” મકાર જોરતે જવાબમાં કહ્યું કે, “ અય આ ઝમાનાની બેગમ સાહેબા ! તું શું મને વિસરી ગઇ ? હું તારી એક દાઈ છું ! મેં તને બાળપણમાં પાળી પોષી મોટી કરી છે ! હું કેટલીક મુદત થયાં મક્કામાં હજ કરવા ગઇ હતી, પરંતુ જ્યારે મેં તારી માતાનાં આંખે દુનિઆથી ગુઝરી જવાનાં ગજબનાક સમાચાર સાંભળ્યા ત્યારે ધણી પરેશાંત તથા ગમગીન થઇ હતી ! જેથી હાલમાં તેને દિલાસો દેવાને અને તારી ખિદમતમાં હાજર થવાને આવી છું કે તારા દર્શનનો લાભ લઇને મારાં જળતાં જીવને ખુશ કરીને મારા મકાન પર જઈ ! પરંતુ તે પહેલાં મારા ત્રણ ગુલામે છે, તેઓને હું તારી સેવામાં હાજર કરવાને લાવી છું ! તે ગુલામે ખાનદાન કુટુંબનાં ખાવિદો છે અને પ્રત્યેક ગુલામ કારીગરી અને હુન્નરમાં ખૂબ હોંશિઆર છે ! તેથી હું અરજ ગુઝારું છું કે, નામવર બાદશાહ તે ત્રણને મારી પાસેથી ખરિદ કરીને મને રોકડ નાણાની રકમ આપે કે તેનાથી હું હજ કરી આવી ખુદાની રાહમાં ખેરાત કરું ! અને તે પાક પાકિઝા મકાનમાં ખુદાની યાદમાં મારી બાકીની આયુષ્ય ખસર કરું ! અને તારા હકમાં જીંદગીભર દુઆ ગુઝારતી રહું ! ! કારણ કે હું ખાનદાન કુટુંબની એક પરહેઝગાર બુદ્ધિઆ છું અને મારી ઉમ્મર પાકી થયાથી વધુ જીવ્યાની ઉમેદ રાખતી નથી તેથી મારી ઇચ્છા છે કે, આ જીંદગીનાં બાકીનાં દિવસો તે પાક ખુદાના મુકામમાં કહાડું ! ”

મકાર જોરતે આ પ્રમાણે બાદશાહની બેગમને ફરેબ આપ્યો, ત્યારે

તેનું દિલ પીગળ્યું અને કહ્યું કે, “ મને તારી સેવા સારી રીતે યાદ છે. શાહ જ્યારે નિદ્રામાંથી બિહાર થશે ત્યારે હું તારું કાર્ય ખુશીથી કરી આપીશ. તું જ્યાં સુધી આ શહેરમાં રહે ત્યાંસુધી આખો દહાડો મારા આગળ રહ્યા કરજે ! અને મારાથી જરાયે જૂદાઈ જાણતી નહિ ! ! ” આ સંતોષ કારક જવાબ સાંભળીને તે શીતરતી ઓરતે બેગમ સાહેબાને ઘણી દુવાઓ દીધી !

જ્યારે નામવર શાહ નિદ્રા લઈ ઉઠ્યા ત્યારે તે શીતરતી ઓરતે બેગમ સાહેબ પાસે જઈને કહ્યું કે, “ મારી પુત્રીતુલ્ય શાહઝાદી ! હવે મારું કાર્ય ઉતાવળથી કરી આપ, કેમકે મારી નિમાઝનો વખત નજીક આવતો જાય છે ! ” આ ઉપરથી બાદશાહઝાદી ઉઠીને બાદશાહ આગળ ગઈ અને કહ્યું કે, “ મારા ખાવિંદ, મારી એક દાઈ મકે હજ કરવા જવાનો વિચાર રાખે છે ! પરંતુ તેની પાસે ત્રણ ગુલામો છે, તેઓને આપ ખરિદ કરી નાણા આપો કે-ત્યાં જઈ તે આપણા માટે દુવા ગુઝારશે ! આ કામ જરૂર કરવું જોઈએ, કારણ કે-હલાલ અને મહેનતનો પૈસો હંમેશા પુણ્યના કાર્યમાં વપરાય છે ! ! ”

“ એ ત્રણ ગુલામો ક્યાં છે ? ” બાદશાહે સુનેરી નળીવાળા હુકમની એક મોટી ઘુંટ ખેંચતા પુછ્યું. બાદશાહની બેગમ જખીદાએ કહ્યું કે, “ તેઓ દરવાજા પર ઉભેલાં છે ; ગુલામોમાંનો એક શરાફ છે, બીજો ધોખી છે અને ત્રીજો શારવાંત છે. આ પ્રમાણે તેઓ ત્રણે આપણને ખાસ ઉપયોગનાં છે ! ! ” આ હકિકત જણ્યા પછી બાદશાહે પોતાનાં ખિદમતગારને બોલાવ્યો અને કહ્યું કે, “ એ દાઈનાં ત્રણ ગુલામો જે દરવાજા આગળ ઉભેલાં છે, તેઓને પુછીને તેઓની બરોબર ખાત્રી કરો કે તેઓ કોણ કોણ છે ? ”

બાદશાહનાં હુકમથી ખિદમતગાર બાહર આવ્યો અને પેલા ત્રણ ગુલામોને માથાથી તે પગ સુધી નિહાળતાં કહ્યું કે, “ આમાં શરાફ કોણ છે ? ” ત્યારે શરાફે ખુશી થઈને કહ્યું કે, “ હું બાદશાહનો ગુલામ હાજર છું ! ” જ્યારે પેલાં ધોખી તથા શારવાંતનું નામ પોકારવામાં આવ્યું ત્યારે તેઓએ પણ કહ્યું કે, “ અમે પણ બાદશાહનાં ગુલામો હાજર છીએ ! ! ” આના ઉત્તરમાં ખિદમતગારે કહ્યું કે, “ નામવર બાદશાહ સલામતે કરમાવ્યું છે કે, તમે કંઈ પણ અપસોસ ન કરો ! હું તમારા દિલને ખુશી

કરીશ ! ! ” બાદશાહનું આ ફરમાન સાંભળીને તેઓએ બાદશાહનાં વખાણ કીધાં અને દુઆ દીધી ! !

ખિદમતમારે બનેલી સર્વે હકિકત બાદશાહને નિવેદન કીધી તે સાંભળીને તેઓએ ફરમાવ્યું કે, “ એ દાખને ત્રણસો અશરશીઓ આપો ! ” આ ફરમાસ સાંભળીને જખીદા બેગમ ઉભી થઇ અને પોતાના ખાસ કમરામાંથી ત્રણસો અશરશીઓ લાવીને તે શીતરતી ઓરતને આપી ! જેથી તેણે જખીદાને ઘણી નેક દુઆ ચાહતાં કહ્યું કે, “ એ માતાનાં જીવ ! તેં મારી સેવા હક જખીદાને માફ કરી આપ્યું તે માટે હું ઘણીજ આભારી છું ! પરંતુ હવે એક નજીવું કામ બાકી રહ્યું છે, તે જો બજવી લાવે તો હું તારી આયુષ્ય ભરની એહસાનમંદ થઇશ ! તું મારા માટે એક કિંમતી પોપાક લાવ કે તે પેહરીને હું બાહર જાઉં કે જેથી મારા ગુલામો મને ઓળખી શકે નહિ, નહિતર તેઓને મારા પર એટલી બધી માયા-મહોબ્બત છે કે મને જતાં જોઇને ખચિત દિલગીર અને બેચેન થશે ! ઉપરાંત મારી સાથે તારી એક બાંદી આપ કે તે માફ મકાન જીવે અને તારો આ ઝરીઆનનો અમુલ્ય પોપાક પાછો તારે મેહલે પહોંચાડવા આવે, કારણ કે આ કિંમતી અને ભારે પોપાક મને તો :શયુગાર કરતાં વૃદ્ધાવસ્થામાં “ ધરડી ઘોડી ને લાલ લગામ ! જેવોજ થઇ પડશે ! ! ”

શીતરતી ઓરતના આ શબ્દો હજી પુરા બોલાઈ રહે તે પહેલાંજ તે બોળી પરંતુ બધી શાહજાદી જખીદાએ પોતાની બાંદીને એક કિંમતી મખમલી-ઝરીયાંનનો પોપાક લાવવાનો હુકમ કીધો, જે તુર્તજ હાઝર થતાં તેણે તેને પહેરાવ્યો ! અને પગોમાં પણ કિંમતી મોજાઓ પહેરાવીને હજાર અશરશીઓ ખરિદવામાં આવેલી એક બાંદીને તેની સાથે રવાના કીધી ! ત્યાર પછી તે શીતરતી ઓરત પોતાનાં ત્રણે ફરીયાદીઓને ત્યાંજ રાહ જોતાં મુકીને બાદશાહનાં મેહલમાંથી તુર્તજ આવી નિકળી ! આગળ ચાલતાં એક મસજીદમાં તેઓ બંને પહોંચ્યા ત્યારે મકાર ઓરતે કહ્યું કે, “ એક બે ઘડી આશાએસ લે, કેમકે હું બહુ થાકી ગઈ છું ! ” ત્યાં થોડીવાર સુધી બેઠાં પછી બાંદીને પુછવા માંડ્યું કે, “ તું કેટલી સુદત થયા બાદશાહના મહેલમાં રહી છે ? ”

બાંદી-બેગમ સાહેબા ! ત્યાં રહ્યાંને મને દશ વર્ષ થયાં !

ઓરત-તેં શાદી નિકાહ કીધાં છે કે ?

બાંદી-નાજી ! પ્યારી અમ્મા.

આ ઉપરથી તે નાપાક ઓરત બોલી કે, “ઓ બાઈ ! તેં જુવાનીનાં જોશમાં ફાટેલાં યુવાનોની પ્રીત કીધી નથી, કીંવા જોષ પણ નથી શુક, હજાર શુક તે બારે હકતઆલાનાં કે તું આ રવેસે તારો ગોરો અને ગુલાબી ચહેરો અને રતાસ મારતાં રૂપસારોની યૌવનની લાલી દોરંગી દુનિયાના ફગલબાજ દુશ્મનોથી છુપાવે છે ! પરંતુ હેઈ છે તને કે, પાણીનાં રેલા સમાન વહી જતો યુવાનીનાં વેગનો વખત તું બળાપામાં અને એક ભેગમની ગુલામગીરીમાં ગુઝારે છે ! ! જ્યારે યૌવન ખીલી રહ્યું છે, ત્યારે બાદશાહનાં યૌવનનાં ભોગ વિલાસોનાં સાધનો રૂપી પ્રેમી જોડાઓના છત્રી પલંગો કે પથારીઓની ધુલ ઝાટકવા જતાં અબજ છે કે, તે પ્રેમ બીનાં યુવાનીનાં ઉછાળાં મારતાં પલંગોની ધુળની રમકણો તારા યુવાની ફાટેલાં શરિર પર ઉડતાં તારા રોમાંચને તનમનાટ કેમ નથી કરાવતાં ?”

“જોબન દરિઆ ધુલવે મન દેશાવર દુર,
અબજયા બિના અનુભવી, જાણે ન નીરતું તુર,”

આ સાંભળીને બાંદી રડી પડી અને બોલવા લાગી કે, “હું આ સિવામ બીજું કશું પણ કરી શકવાને લાચાર છું !”

આ સાંભળીને મકાર ઓરત તેને સમજાવી કહેવા લાગી કે, “માફ દિલ તારા માટે બહુ બળે છે ! કારણ કે તું શાહજાદી કરતાં ઘણી ખુબ-સુરત છે, તો તું શા માટે સુનેરી છત્રી પલંગો પર પવિત્ર પ્યારાની બગ-લમાં બગલગીર થઈ ઇશ્કબાજીમાં યુવાનીનો લ્હાવો નથી લેતી ? અને કોઈ શાહજાદાની સ્વરૂપવાન શાહજાદી બનીને મહેલમાં રાજ કરવા ઉપરાંત હજારો બાંદીઓ પર હુકમ બજાવી સૌહેબી નહિ કરતાં આ પ્રમાણે પોતાની ખુબસુરત અને સ્વરૂપવાન સાંદર્યતાવાળા પુનેમનાં ચંદ્રમાં જેવી દામળ કાયા એક શાહજાદીની ગુલામગીરીમાં બસર કરી તારાં નસીબને વેચી રહી છે ? મારો વિચાર તને આ ગુલામગીરીમાંથી છોડાવવાનો છે. જો હું તને આ બંધમાંથી મુક્ત કરું તો તું મને શું આપશે ? !”

બાંદીએ બદલામાં થોડુંક ઝરીઆન આપવાનું કમુલ કીધું. અને તે પ્રમાણે મકાર ઓરતને આપ્યું, તે લઈને મકાર ઓરતે બાંદીને કહ્યું કે, “હું તને એક નકાશમાં લઈ જઈ અને એક ખુબસુરત મર્દ આગળ તને વેચું”

તું તે મર્દને પ્રસન્ન કરજે, અને તે મર્દ તારી જે કિંમત કરે તે લઇ લેજે
જે તે તારા પર હુલ્મ કરે તો તેનાં નાણા પાછા આપીને તું તારે ગમે
ત્યાં જજે !!

આ સાંભળીને બાંદીએ મકાર ઓરતને ઘણી નેક દુઆ દીધી ! જે
પછી તે બાંદીને નકાશમાં લઇ ગઇ અને નકાશનાં મર્દને કહ્યું કે, “કાંઈ
ખુબસુરત ચેહેરાનાં મર્દને મારે આ બાંદી વેચવાની છે, કારણ કે હું એક
વૃદ્ધ ઓરત છું, અને તે યુવાન ઓરત મારા પર ઘણું હક રાખે છે ?
એવામાં એક ખુબસુરત ચેહેરાનો મર્દ જે સ્વરૂપવાન સુંદરીની શોધમાં
હતો તે ત્યાં આવ્યો તેને જોઇને તેણે બાંદીને પુછ્યું કે, “એ યુવાન તને
પ્રસન્ન આવે છે ?” બાંદીએ યુવાનને પ્રસન્ન કીધો, તેથી તે ખુબસુરત
મર્દ સોનાનાં પાંચસો દિનાર મકાર ઓરતને આપીને બાંદીને ખરિદ કરી
લીધી અને તેને પોતાનાં મકાનપર લઇ ગયો ! બાંદીએ આપેલું ઝરીયાન
અને પાંચસો દિનાર લઇને મકાર ઓરત પોતાને મકાને પાછી ફરી અને
નચિંતપણે જો પરવાઇથી એશો આરામમાં દિવસો બસર કરવા લાગી !

પ્રકરણ ૧૩ મું

નાશી—છુટી !

પેલી તરફ જ્યારે બાદશાહ મહેલમાંથી બહાર આવ્યો, ત્યારે તેણે
પેલાં ત્રણે ગુલામોને પોતાની હજીરમાં બોલાવ્યા, તેથી તેઓ કુરનેશ બ-
જાવી હાજર થયાં અને બાદશાહની તારીશનાં શબ્દો ઓચરવા લાગ્યાં.
ત્યારે બાદશાહે તેઓને ધીરજ આપતાં કહ્યું કે “તમે ગમ ન આવો હું
તમારાં દરેકનાં કામનો સંતોષકારક નિકાલ કરીશ !”

પ્રથમ તે ધોખીએ શરિયાદ કીધી કે, “મારાં કપડાં પાછા આપે,
કારણ કે કપડાંના માલેકો મને રાત દહાડો બેઝાર કરે છે !” આ સાંભળી
બાદશાહ બોલ્યો કે, “કપડાં વળી શાનાં ? એ શું બકે છે ? તું કંઈ દી-
વાનો તો નથી થઇ ગયો ? તે ઓરત તો તમે સર્વેને મારી પાસે ગુલામો
તરીકે વેચી ગઇ છે ! તેથી તમે સર્વે હવે મારાં ગુલામો છો ! ”

બાદશાહનું આ બોલવું સાંભળતાંજ તેઓએ શ્રિયાદનો પોકાર ઉઠાવ્યો કે, “અમો એક વર્ષ સુધી તે મકાર ઓરતની તલાશમાં હતા, અને બ્યારે તેને પકડી લાવવામાં ફત્તેહ પામ્યાં, ત્યારે આપનાં ન્યાય માટે આપની હજુર લાવ્યા અને ચાલું કે આપ અમો લાચારની દાદ-શ્રિયાદ સાંભળો.” આમ કહીને તે ત્રણેએ પોતાની બનેલી સર્વે હકીકતનું સ્વસ્તર વર્ણન કર્યું. જે સાંભળીને બાદશાહે કહ્યું કે, “સારું થયું કે આ બાબત મારાં લક્ષમાં આવી ! તમો કંઈ ગમ ન કરો. કેમકે તે બદકાર ઓરત હજી આ મહેલમાંજ છે !” તે પછી તે નાપાક ઓરતને પાછી બાદશાહની હજુરમાં લાવવા માટે ખિદમતગારોને દોડાવવામાં આવ્યા. ખિદમતગારો શાહજાદી પાસે આવ્યાં એ મકાર ઓરત માટે પુછપરછ કીધી કે તે ક્યાં છે ? ! ત્યારે બેગમ સાહેબે કહ્યું કે, “એ ઓરત તો તેજ વખતે અત્રેથી રવાના થઈ ગઈ અને એક બાંદીને પણ તેની સાથે મોકલી છે કે તેને મકાને પહોંચાડી આવે !”

બેગમનો આ જવાબ લઈને ખિદમતગારો પાછાં બાદશાહની આગળ આવ્યાં અને મકાર ઓરતનો હેવાલ કહ્યો, ત્યારે બાદશાહે કહ્યું કે, “એ હરામઝાદી મારી બાંદીને પણ સાથે લઈ ગઈ છે !” ત્યાર બાદ બાદશાહે કોટવાલને બોલાવ્યો અને મકાર ઓરતને યોગ્ય સજા કરવા માટે તેને કેટલાંક આદમીઓ શરતાં રાખવાનો તેણે હુકમ કીધો. બાદશાહનાં હુકમથી ઘણાં સિપાઈઓ અને જસુસોને તેની શોધમાં રવાનાં કરવામાં આવ્યા. આ ઉપરાંત ન્યાય માંગવા આવેલાં બિચારા ફરિયાદીઓ જે આરોપીનાં ગરિબડાં ગુલામો બની ગયા હતાં તેઓ પણ બગદાદ શહેરમાં હસીનાને પકડવા પાછા પુઠે પડ્યા ; પરંતુ “દાઝનાં માર્યા ગામ બાળે !” તેમ તેઓ કેટલીક વખતે હસીને જેવી હસીને મુંદરીઓનાં કાંડાં જાલી જાલી બાદશાહ સન્મુખ ઘસડી જતા, જેમ કરતા તેઓ ઓર બાદશાહને તકલીફમાં નાંખતા હતાં અને તેની બફગીમાં વખતો વખત આવી પડતા હતાં !

પ્રકરણ ૧૪ મું.

શરાફ-સપડાયો !

બ્યારે આ ઘટનાને એક મુદત ગુઝરી ત્યારે પેલા શરાફ તે મકાર

ઝોરતને એક રસ્તા પર જોઇ કે તુર્તજ તેને વળગી પડ્યો અને બોલ્યો કે, “ઝો! બદકાર ઝોરત! તારી પર ખુદાની લાઅનત ઉતરો! હવે તું મારાં હાથમાંથી છટકાને ક્યાં જશે?”

શરાફનાં સકંજમાં પોતાને સપડાએલી જોઇને મકાર ઝોરતે પોતાની પીઠ વાંકી કીધી અને હાથમાં તસ્ખી લઇને શરાફને કહ્યું કે, “એ સાહેબ-જાહ! તું ચુપ રહે! તેં મારી પુત્રીને તારી સાથે લઇ જવાથી તેને હૈરાન કીધી તેથી તે તારી યાદમાં હરરોઝ તારા કપડાં પોતા પાસે મુકીને ઝર બેઝાર રડ્યાં કરે છે, માટે તું મારી સાથે ચાલ કે, હું તને તેની પાસે લઇ જાઉં, તું તેનો મેળાપ કર, તો તારાં કપડાં તેમજ બીજો કેટલોક તોહફો હું તને આપું.” જ્યારે શરાફે આ વાત સાંભળી ત્યારે તે લાલચનો માર્યો બોલ્યો કે, જો તું સાચું બોલતી હોય તો ચાલ તેની પાસે જઇ આવીએ.”

ત્યાર પછી મકાર ઝોરત આગળ અને શરાફ પાછળ ચાલ્યો. શરાફનાં ફિલમાં પણ કપટ હતું કે, હું તેને ઠગી લઉં! પરંતુ પોતે આખાદ ઠગાયો! થોડા વખતમાં તેઓ એક ખુલ્લું હવેલી પાસે પહોંચ્યા. તેનાં દરવાજા ઉઘાડાં પડેલા હતા, જેની અંદર મકાર ઝોરત બેઠેલ એક પહેલવાનની જેમ દાખલ થઇ અને શરાફને પણ સાથે લઇ ગઇ! તે હવેલીમાં રંગબેરંગી બાત બાતનાં કિસ્મી કપડાંનાં ઝરીયાન પરદાઓ ટાંગેલાં હતાં અને ઘણી પેટીઓ તેમાં પડેલી હતી તે જોઇને મકાર ઝોરતે શરાફને કહ્યું કે, “ખિજાનાં પર બેસ અને તારી આગળ જે પેટી પડેલી છે, તે ઉઘાડીને તારાં કપડાં ઓળખી-લઇ લે! તેટલામાં હું મારી પુત્રીને તારી આગળ બોલાવી લાવું!” આ સાંભળીને શરાફ હવેલીની અંદર બેઠો અને પેટી ખોલતો હતો તેવામાં તેજ વખતે મકાર ઝોરત તે હવેલી-માંથી દોડી આવી અને તે મકાનનાં આઢમીઓ આગળ મકર અને ફરેખ કરીને પડી ગઇ! જેથી સર્વે માણસો તેને પુછવા લાગ્યા કે, “ઝો ઝોરત! તું કાણુ છે?” ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે, “હું એક વૃદ્ધ સ્ત્રી છું, અને ખુદાની રાહ પર કંઈ માંગવાને આવેલાં તેવામાં મેં એક ચોરને દોડો કે, તે તમારી હવેલીની અંદર આવી પેટી ઉઘાડે છે! તેથી હું પહોંચી અને તમારી પાસે દોડી આવી કે, હું તમને જલદીથી વખતસર ચેતાવું!”

આ ચોરીની વાત સાંભળીને સર્વે લોકો પોતાનાં હાથમાં લાકડી-સોટા

લઘ આબ્યાં અને જોયું તો મકાર ઝોરતના કહેવા પ્રમાણે આબ્યાં નહરે આવ્યું. શરાશ તેજ વેળાએ પેટી ઉઘાડતો માલુમ પડ્યો હતો, તેથી લોકોએ તેને લાકડી સોટાથી ખુબ મેથીપાક જમાડ્યો કે, તે બિચારો બેહોશ થઈ જમીન પર પડ્યો ! તે પછી શરાશના હાથ બાંધવામાં આવ્યા અને કોટવાલની આગળ લઘ ગયાં ત્યારે શરાશ મોટે અવાજે પોકારતો હતો કે, “મારો ગુનોહ કંઈ નથી, મેં કશું પણ લીધું નથી !”

શરાશને કોટવાલને ત્યાં લઘ જતાં તે ખુલ્લું હવેલીનાં સર્વે જખરી ગડબડ અને ગડમથલમાં પડ્યા ! તેથી જ્યારે મકાર ઝોરતે હવેલીને ખાલી જોઈ ત્યારે ત્યાંનો તમામ સરસામાન ઉઠાવીને પોતાના મકાન લઈ ગઈ અને નચિંત બેઠી ! કોટવાલે શરાશને આવી હાલહવાલી વચ્ચે પકડાઈ આવેલો જોયો ત્યારે તેને તુર્તજ ઝોળખ્યો અને પુછ્યું કે, “તારો શું હેવાલ છે ?” શરાશે જવાબમાં બનેલો સર્વે એહવાલ કહી બતાવ્યો, ત્યારે તેને મુક્ત કર્યો અને લોકોને કહ્યું કે, “આ એક હરામખાદી નાપાક ઝોરતનો પ્રપંચ છે. તમે તેને ઝોળખતા નથી. તે એવી ચોર છે કે, શરાશનાં મોંઢામાંથી ઝેહરી મોહરો પણ ચોરી જાય અને સુતેલો હોય તેની સુરવાળ પણ ઉઠાવી જાય ! એવી ચોરને શુળી પર ચઢાવવી બેહતર છે ! પરંતુ હું ધાંડું છું કે, તે એક વખત તો શુળી પરથી પણ નાશી છુટે અને શુળીના લાકડાં કે રસી વટિક જતી મુકે નહિ !”

કોટવાલે જ્યારે હસીનાને એક હરામખોર અને ચાતુર્યતા બરેલી ચાલાકીથી ચોરી કરનારી એક દગલખાજ ઝોરત તરીકે ઝોળખાવી. ત્યારે તેઓ કહેવા લાગ્યા કે, “અમે તે મકાર ઝોરતને ઝોળખતા ન હતા !” આમ કહીને સર્વે લોકો વિખેરાયાં અને કેટલાંક હવેલીમાં શું ચોરી થઈ તે જોવા ગયાં ! પરંતુ ત્યાં જોતાં તો સર્વે અસમાજની ચોરી થયેલી નજરે આવી તેથી સર્વે માણસોએ દોડી આવી ખલિફાને ખબર કીધી કે, “તમામ સામાન તે ઝોરત ઉઠાવી લઈ ગઈ છે ! અને પાંચસો અશ્વરશી પેટી સુદ્ધાંત ઉઠાવી ગઈ છે ! આ ખરી ચોરીની પણ ચારે તરફ તલાશ કરવામાં આવી, પરંતુ તેનું કાંઈ પણ નામનિશાન હાથ લાગ્યું નહિ ! ! તેથી આખરે લાચાર થઈને ખલિફાએ તેઓને સમજાવ્યું કે, “એ બુદ્ધિઆ ઝોરત જે તમારો માલ લઈ ગઈ છે, તેણે ઘણાંઓને ખરાબ કીધાં છે, તેથી તમે તેને પકડીને મારી સમક્ષ હાજર કરો કે, હું તેને

યોગ્ય સજ્જએ પહોંચાડું ! ” આ સાંભળીને સર્વે આદમીઓ તથા તે કોટવાલ પણ મકાર ઓરતની શોધમાં નીકળી પડ્યાં ! !

પ્રકરણ ૧૫ મું.

ઘોખી દિવાનો બન્યો !

એક દિવસે મકાર ઓરતની શોધમાં જતાં પેલા ઘોખીએ તેને જોઇને પકડી અને બોલ્યો કે, “ એ ! મકરની કરનાર દગાબાજ ઓર, હવે તું મારાં હાથમાંથી ક્યાં જવાની છે ? હું તને આગમાં બાળીને ભસ્મ કરી નાંખીશ ! ” આવી તાનાઝની અવાજ સાંભળીને ગામનાં લોકો એકઠા થયાં. તેઓને જોઇને મકાર ઓરત કહેવા લાગી કે, “ હું એક વૃદ્ધ ઓરત છું, અને હજી કરનાર હાજ્યાણી છું, માટે તું મારાં પાસેથી શું માંગે છે ? ” આમ કહીને તે યોધાર આંસુએ રડવા લાગી અને તેથી તમામ લોકો ઘોખીને કહેવા લાગ્યાં કે, “ એ ગરીબ ઓરત પાસેથી તું શું માંગે છે ? આવી બેઠાદી કરવી સારી નથી ! ” આ વખતે મકાર ઓરતે ચુપકીદી અપ્ત્યાર કીધી હતી અને ઘોખી તેને ગાળો દેતો હતો અને કહેતો હતો કે, “ હું તને માર્યા સીવાય છોડીશજ નહિ ! ” આ સાંભળીને મકાર ઓરત ઝાર-એઝાર રડી પડી અને બોલી કે, “ સર્વે ખલ-કતના લોકો જીવો કે, એ હરામખંદો ગાળો દેતો જાય છે અને કહેતો જાય છે કે, હું તને મારી નાખું ! ” આ કહીને તેણે ખુબ ઢોંગ ધતુરા કીધાં અને પોતાનું મોં આસમાનની તરફ કરીને બોલી કે, “ ઓ જેહાં-નના પએદા કરનાર પાક પરવરદિગાર ! એ માંડ ફરજંદછે, પરંતુ તે દિવાનો થયેલો હોવાથી મને મારવાનો કસદ કરે છે ! તેથી તેનો હું શું ઇલાજ કરું ? ” આવાં શરેખ કરીને તે શીતરતી ઓરત બેઠડી સુધી પોતાની ઝખાન મુગી કરીને ઉભી રહી ! જ્યારે ઉપલાં શખ્દો તે મકાર ઓરતની ઝખાનમાંથી હાજર રહેલાંઓએ સાંભળ્યાં ત્યારે તેઓ તે ઘોખીને લાકડીએ લાકડીએ માર મારવા લાગ્યાં કે, “ ઓ કમખખત ! તું જીનેહગાર થયો છે. તું આ પ્રમાણે પોતાની માતાને વૃદ્ધાવસ્થામાં મારવા ચાહે છે, એ બહુજ ખરાબ કામ છે ! ” ખિચારો ઘોખી જેમ જેમ ફરિયાદ કરતો ગયો

તેમ તેમ તેને આદમીઓ સોટા-લાકડીઓથી મેથીપાક જમાડતા રહ્યાં. ઘડોઘડ વાંસામાં પડતી લાકડીઓથી બાપડો ધોખી જમીન પર બેશુદ્ધ થઇ પડ્યો. ત્યારે મકાર ઓરતે ફરિયાદ તથા રડવું શરૂ કરતાં હાજરીન શખ્સોને કહ્યું કે, “ મારાં પ્યારા ફરજંદ પર ક્યાં લગી જુલમ કર્યા કરશે ? એને તો સન્નેપાત થયેલો છે, તેથી તેવું મગજ ચક્રમ થઇ ગયું છે ! તેથી ખુદને વાસ્તે તેનાં સામું જુવો અને રહેમ કરો ! અને તેને જલદીથી ઓસ્પિટલમાં લઇ જવ કે જેથી તમોને સવાલ હાંસેલ થશે ! ! ”

મકાર ઓરતનાં કહેવાથી તે લોકોએ એ ધોખીને એક લાકડી પર હાથ-પગ બાંધીને “ ટીંગાટોળી ” કરીને ઓસ્પિટલમાં લઇ ગયા. ત્યારે તે ઓરતે કહ્યું કે, “ બાઇઓ ! મારા પુત્રના કપડાં, પાવડી અને જોડા વીગેરે મને આપો કે, હું પોતાના હાથમાં રાખું ! ” તે લોકોએ તેનાં બેનાવટી પુત્રના સર્વે કપડાં વીગેરે મકાર ઓરતને હવાલે કીધાં ત્યારે ધોખી ફરિયાદ કરવા લાગ્યો કે, “ એ બદકાર મલકત ઓરત મારી દુસ્મન છે ! તેણે કંઈકનાં ઘર વેરાન કીધાં છે ! આ બિના જો બલિકે જાણશે તો તમને સજાએ પહોંચાડશે ! તમો તેને નથી જાણતા ! તે જખરી ફિસાદખોરી છે ! ” આ સાંભળીને તે ફીતરતી ઓરત મકાર કરીને ધોખીને દુવા કરતી હતી અને ખુદનું નામ લઇને ખુદએતઆલા પાસે દુઆ ગુજારતી હતી કે, “ એ જેહાંનના પેદા કરનાર સાહેબ ! મારા લાચાર ફરજંદને તું તન્દુરસ્તી બક્ષજે ! ” પેલાં લોકો ધોખીને ઓસ્પિટલમાં નાંખીને ચાલતાં થયાં પછી તે મકાર ઓરત પણ ધોખીના શરીર પરનાં લગભગ સર્વે કપડાં લઇને પોતાને ઘેર સીધાવી ! ! બીચારા ધોખીએ તો ઘણીવાર ખુમ પાડ્યાંજ કીધી કે, “ હું દિવાનો નથી ! તમો મને શા માટે કડવું ઝેર જેવું ઓસડ પાવો છો ? ” પરંતુ ઓસડ આપનાર ઓસ્પિટલના માણસ પેલી મકાર ઓરત તથા લોકોનાં બોલવા પર ભોળવાઇ જઇને એક દીવાનાની જેમ તેને ઓસડ પીવાની ફરજ પાડતા હતા, ગોયા તે બીચારા પર એક રીતનો જુલમ ગુજારતાં હતાં ! જેમ જેમ ધોખી કહેતો ગયો કે, “ આ બીનાની બલિકાને ખબર આપો ! ” તેમ તેમ ઓર તેને ઓસડ પીવાની સખ્તાઈ કરતાં હતાં ! આવી રીતે ધોખી એક અઠવાડિયા સુધી ઓસ્પિટલનાં બિછાનાં પર બેલાની અંદર નાહકનો ગિરજતાર હતો ! તેવામાં એક દિવસે આ દિવાના ધોખીનો તમાસો જેવાને કેટલાંક માણસો આવ્યાં હતા, તેમાં ધોખીએ પોતાનાં

એક દોસ્તને દીઠો ! જે પણ મકાર ઓરતના પ્રપંચી પરાક્રમથી પુરતી રીતે વાકેફગાર હતો ! આને જોઈને ધોળીએ શરિયાદ ઉઠાવી કે, “ઓ મારા પ્યારાં દોસ્ત ! તું મારી શરિયાદને પહોંચ ! અને કોટવાલને ખબર કર કે—મને આ આપદાથી છોડવે, કારણ કે પેલી ફીતરતી ઓરત મને આ ફાંદામાં શરેખ આપી દસાવી ગઈ છે ! મેં ધણી શરિયાદ ઉઠાવી અને પોકાર કીધો, પરંતુ મને દિવાનો લેખી તેનો અસ્વિકાર કરવામાં આવ્યો ! !” તેનાં મિત્રે કોટવાલને જઈને ખબર કીધી, ત્યારે તે તુર્તજ આવ્યો અને ધોળીને ઓળખીને દસાવી પૂછવા લાગ્યો કે, “આ શું થયું છે ? !” ત્યારે ધોળીએ પોતાનો સંઘળો હેવાલ કહી સંભળાવ્યો. તે સાંભળ્યાં પછી કોટવાલે હુકમ કીધો કે, “ધોળીને ખલિશની આગળ એમનો એમ લઈ આવો !” જ્યારે ધોળી એક ઓસ્પિટલનાં ઈર્ફી જેમ કૃતિમ દિવાનાપણામાં આવી ઉભો રહ્યો અને પોતાને દિવાનો બનવાની વાત ખુલાસાવાર કહી સંભળાવી ત્યારે ખલિશાએ ફરમાવ્યું કે, “તેને ઓસ્પિટલમાંથી હવે છૂટો કરો ! એ લાઅનતી ફીતરતી ઓરતનાં ફરેખથી ધણાંઓ હૈરાન પરેશાન થાય છે ! પરંતુ તે કોઈ વાતે સફંજમાં સપડતી નથી !” તેથી બાદશાહે કોટવાલને બોલાવીને હુકમ કીધો કે, “એ ચુડેલની પાછળ સારી રીતે માણસો લગાડો—કે તેને પકડીને સારી સજાએ પહોંચાડી શકાય ! !”

પ્રકરણ ૧૬ મું.

શારવાંન સાજો થાય છે !

હવે સર્વે બાદશીઓ મકાર ઓરતની શોધમાં ફરતા હતાં, તેવામાં એક દિવસે ઉંટનાં શારવાંને તેને રસ્તામાં જોઈ અને દોડીને પકડી પાડીને કહ્યું કે, “ઓ બહાર મલદીન ઓરત ! ધણી વખત થયાં હું તારી તલાશમાં ગલીએ ગલી ફરું છું ! અય ! ઠગારી ! હવે બોલ કે મારું ઉંટ ક્યાં છે ? હવે હું તને ખલિશ પાસે લઈ જઈશ કે તે તારાં ટુકડે-ટુકડા કરી નાંખે !” આ વખતે મકાર ઓરત કહેવા લાગી કે, “એ મર્દ ! તું ખુદાનો તો જરા ખોફ ખા કે, તું મારાં પર નાહકનું જીહું બેઠતાન મુકવાની

સરકશી કરે છે ? હું તે ઓરત નથી ! ” શારવાને કહ્યું કે, “ અય બઢકાર ! તે ધુતારી-ઠગારી ઓરત તુંજ પોતે છે ; તું તમામ લોકોને ખરાબ કરે છે ! ”

જ્યારે ચંડાળ ચુડેલે જોયું કે શારવાને પોતાનાં હાથ મજબુત પકડેલાં છે, ત્યારે તેણે હસીને શારવાનને હાથ પકડ્યો અને તેને એક ખૂણામાં લઇ જઇને કહ્યું કે, “ અય યુવાન પુરુષ ! મને તારા ઊંટની હાજત નથી, તું મારી સાથે આવ અને તારું ઊંટ લઈ જા ! આ ઉપરાંત બીજાં પાંચસો દિનાર પણ મારી પાસેથી લે, પરંતુ મને રસ્તામાં રસવા ન કર ! ! હું તને તારું ઊંટ પાછું આપવા માટે ઘણી મુશ્કેલી થયાં શોધું છું, પરંતુ તું મને હાથ આવતો નથી ! !

શારવાને પોતાનાં મન સાથે વિચાર્યું કે, રખેને તે કંઈ પણ ફરેબ કરતી હોય ! તેથી કહેવા લાગ્યો કે, “ પ્રથમ ઊંટ તથા પાંચસો દિનાર આપે તો હું તને છોડી મુકું ! ” જે પછી તે ચુડેલ અને શારવાન ચાલતાં ચાલતાં બઢકારની અંદર આવી પહોંચ્યાં ત્યારે મકાર ઓરતે એક હજમને પોતાની દુકાનપર બેઠેલો જોયો ! તેની હજુરમાં ગુલામો ઉભેલાં હતાં તેથી તે શીતરતી ઓરતે શારવાનને કહ્યું કે, “ તું આ જગ્યાએ ઉભો રહે ! આ દુકાન મારાં પુત્રની છે, તેથી ત્યાંથી હું એક ગુલામને મોકલીને તારો ઊંટ તથા પાંચસો દિનાર મારે મકાનેથી મંગાવી લઉં ! ” ત્યારબાદ તે ચંડાળ-ચુડેલ પેલા હજમની પાસે ગઈ અને મકર કરીને ખૂબ રડી પડી તેથી હજમે પુછ્યું કે, “ એ માય ! તું શા માટે રડે છે ? અને તું શું માંગે છે ? ! ” ત્યારે મકાર ઓરતે કહ્યું કે, “ એ કિશ્મી મર્દ ! મારા ઉપર એક મોટી આફત છે ! પેલો દૂર ઉભેલો મારો પુત્ર છે, અને તેને એક વિચિત્ર પ્રકારની બિમારી થઇ છે, તેથી હકીમે ફરમાવ્યું છે કે-તેના ઉપલાં ઢાંતો ખેંચી કાઢી નાંખવામાં આવે, તો તેને આરામ થાય તેમ છે ! તેથી હું તારી સેવામાં તેને હાઝેર કરવાને લાવી છું કે, તું તારાં સર્વે માણસો અને ગુલામોને હુશિયાર કરે કે, તે જેવો આવીને અહિંઆ બેસે કે તુર્તજ તેને આડો પાડીને બાંધે ! પછી તું તારા ચીપીઆ વતી ઉપલા ઢાંતોને ખેંચી કાઢજે ! ! કારણ કે જો આ ઢાંતો જલદીથી ખેંચી કાઢવામાં નહિ આવશે તો મારો પુત્ર મરી જશે એવું હકીમ સાહેબનું કેહવું છે ! પરંતુ મારો એ પુત્ર ઢાંતો પડાવવાને રાઝી નથી ! મને એકજ ફરજંદ છે, તેથી ખુદા કરેને તેને તારા હાથથી આરામ થઇ જાય ! ! ” આ પ્રમાણે હજમને સમજાવીને તેણે હજમનાં હાથમાં દશ અશરફીઓ મેહનતાણું

દાખલ આપી અને વધારામાં કહ્યું કે, “ તે ઘણું જુમ-ખરાડ પાડે, તે પશુ તેને તમે જતો મેલશે નહિ ! ” અશરરી જોધને હજમ ઘણો ખુશી થયો અને ગુલામેને કહીને પેલાં દૂર ઉભેલાં શારવાંનને બોલાવી મંગાવ્યો ! અને તેને આડો પાડીને મઝખુત બાંધ્યો, જે પછી હજમે પોતાનાં ચીપીઆથી તેનાં ઉપલાં દાંતો એકાએક પાડવા શરૂ કર્યાં ! ત્યારે તે ક્રીતરતી ઓરત કેહવા લાગી કે, “ મારાં પુત્રનાં કપડાંઓ મને આપો, કારણ કે તે લોહીમાં ખરડાઈને ખરાબ થશે ! આથી તેનાં શરિરપરનાં કપડાં હજમે કાઢી આપ્યાં, જેની ગાંસડી બાંધીને તે કેહવા લાગી કે, એ ઘણોજ અશક્ત થએલો છે ! તેથી હું મારાં ગુલામને તથા ઉંટને મારાં મકાનેથી લાવીને મારાં પુત્રને ઘરે લઈ જાઉં ! ” આમ કહીને તે ત્યાંથી નિકળી પોતાને મકાને જઈને એ પરવાહથી બેઠી ! ! જ્યારે શારવાંન દુશિ-શારીમાં આવ્યો ત્યારે પોતાને લોહીથી ખરડાઈલો અને ઝંખમી થએલો જોયો ! ! તેથી શોરબકાર ઉઠાવીને પોકાર કરવા લાગ્યો. તેવામાં કોટવાલ શારવાંનનો અવાજ સાંભળીને આવી પહોંચ્યો અને તેનો સઘળો એહવાલ પુછ્યો. તે ઉપરથી શારવાંને પોતાની સઘળી હકિકત કહી બતાવી ! ! જે પછી કોટવાલ તેને ખલિફા આગળ લઈ ગયો. ખલિફાએ સઘળો એહવાલ સાંભળ્યા પછી હસ્યો અને દાંતમાં આંગળી પકડીને સખ્ત હેરાન થયો ! અને કેહવા લાગ્યો કે, “ મને આવાં ફરેબથી બેહદ અજ્ઞયથી ઉપજે છે ! ” ખલિફાએ પ્રથમ કરેલા હુકમ મુજબ મકાર ઓરતની શોધમાં વધારે માણસો દોડાવ્યાં અને ચાંપતી તપાસ અને દેખરેખ રાખવા માટે પોતાની પોલિસ ફોજ જોગાં વધારે હુકમે કાઢ્યાં.

પ્રકરણ ૧૭ મું.

આંધળો.

એક દિવસે મકાર ઓરતે ખૂબસુરત ચહેરો બનાવીને એક બુર્જોગી ભરેલો લિબાસ પહેર્યો, અને માથાંપર એક ચાદર નાંખીને પોતાના મકાનેથી બાહર નિકળીને કોઈ શિકારની શોધમાં ફરવા લાગી ! તેવામાં એકાએક તેની નજર એક માલદાર આંધળા શખ્સ પર પડી ! જ્યારે તે આંધળો

પો મકાને ચાલ્યો, ત્યારે તે તેની પાછળ જઈને જલદીથી તે આંધ-
ળાનાં મકાનમાં પેઠી અને તેની સર્વે રીતભાતથી વાકેફ થવા સાફ એક
ખૂણામાં જઈને બેઠી. આંધળો પોતાનાં મકાનનો દરવાજો ખંધ કરીને અંદર
નાચવા મંડી ગયો, જે પછી તેણે એક અસરશી પોતાનાં મોંમાંથી બાહર
કાઢીને તેને પોતાની ડગલીમાં શીવવા લાગ્યો. આ સર્વે તમાશો તે ચુડેલે
જેઘ પોતાનાં મન સાથે વિચાર કીધો કે—એક મોટો શિકાર હાથ લાગ્યો
છે ! જ્યારે આંધળો પેલી અસરશી પોતાની ડગલીમાં સીવી રહ્યો ત્યારે
તેણે પોતાનાં મકાનનો દરવાજો ખોલ્યો અને પાછો બાહર નિકળ્યો. બાહર
જઈને તે એક મસજીદનાં દરવાજા પર જઈને બેઠો ! ત્યારે મકાર
ઓરતે તેનો દામન (છેડો) પકડ્યો અને ફરેખ કરીને તેને
ગળે વળગી પડી ! અને બોલવા લાગી કે, “એ કમખખત અંધાતું તારા
ધ્યારાં ફરજંદોની ખખર નહિ રાખતાં મસજીદનો દરવાજો શોધતો
અને બીખ માંગતો ફરે છે ! કેટલાંક લુચ્ચાઓ તારા ધરમાં હરામતું હજમ
કરે છે, ને તું બીખ છોડતો નથી ! ઓ લોબીષ્ટ અંધા ! ખુદાએ તને ધણો
ખખનો આપ્યો છે, પરંતુ તું તે ખાતો કે ભોગવતો નથી ! તો શું તું
મુવા પછી બધું સાથે બાંધી જવાનો છે ?” આ પ્રમાણે જ્યારે તે મોટ
અવાજે વઢવા લાગી ત્યારે ત્યાંથી પસાર થતાં રાહદારીઓએ મકાર ઓર-
તનાં ચહેરા પર અને તેના શણુગાર પર દ્રષ્ટિ કીધી અને આશીર્વાદ વર્ષા-
વવા લાગ્યાં કે, “માઅશ્શા અલ્લાહ ! ખુદાવંદે આલમે આંધળાને કેવી ખૂખ-
સુરત સ્ત્રી આપી છે ! પરંતુ કમભાગ્ય એના કે તે સિદ્ધો પાધરો ચાલતો
નથી !” જે પછી તેઓ આંધળાને કહેવા લાગ્યાં કે, “તારી ઓરતનો
ચહેરો માહતાખ મિસાલ ચળકે છે ! અને તેણે સારો શણુગાર કીધો છે !
પરંતુ તું બીખ માંગતો ફરે છે અને પોતાનાં ફરજંદોને ઘેર રજળતાં મુકીને
મસજીદમાં જઈને બેસે છે અને ગલીએ ગલી રખડીને બીખ માંગે છે !
અને પોતાનાં જીવતરને ખરાખ કરીને આવી ખૂખસુરત અને અતિશય
સૌંદર્યતાવાળી સ્વરૂપવાન સ્ત્રીને હાથથી જવા દે છે ! !”

આ સાંભળીને આંધળો હાજરીન લોકોને કહેવા લાગ્યો કે, “એ
ઓરત મારાં પર બહોતાન મુકે છે ! એ કાંઈ મારી પરજીતર નથી ! મેં
તેની સાથે નિકાંહ કીધાં નથી ! ! હું ક્યાં અને તે ઓરત ક્યાં ? ! એ
જૂઠું બોલે છે, તેનો કોઈ ખીજો શવહર હશે, હું નથી ! !”

આ સાંભળીને તે રીતરતી સ્ત્રી કહેવા લાગી કે, “અરે ! બાધઓ !

તમે જુવો છો કે, એ હજી ફરી મુકતો નથી ! અને કેવી કમળપ્તીન દહાડાં બેઠાં છે ! એ આમ રખડ્યા કરે છે, અને પેટે તો સાત પુત્રીઓ છે, અને માલ ખજાનો પુષ્કળ છે કે, ખાતાં પણ ખૂટે નહીં ! ! જે તેની ખુશી નહીં જ હોય તો તે બધો માલ મને સોંપી દે અને નિકાલથી છુટા છેડા કરે ! ! જે પછી તેને શવે ત્યાં જાય ! ! ! ”

આ સાંભળીને લોકો બોલવા લાગ્યા કે , “ખરેખર ! હક આ ઝોર-તનો છે ! એ ઝોરતને અવશ્ય માલ મળવો જોઈએ ! ” તેથી તેઓએ આંધળાને કહ્યું કે, “તારી સ્ત્રીને તલાક આપી તમામ નાણું તેને આપ કે તે ખીજા સાથે નિકાલ કરી લે ! ” આ સાંભળીને આંધળાએ પોતાનાં મન સાથે વિચાર્યું કે, “તમામ લોકો મારાં પર શક લાવે છે, માટે હું એ સ્ત્રીની સાથે જાઉં અને તેનો જ માલ કબજે કરું ! ! ” આમ વિચાર કરીને આંધળાએ કહ્યું કે, “તમે મને ઘેર મોકલો છો, પરંતુ એ ઝોરતને કહો કે મને ત્યાં જઈને દુઃખ અને ઇજા ન આપે અને મારી સાથે સલાહ સંપર્ધી હજી મળીને ચાલે તેમજ ખરાબ શબ્દો પણ ન બોલે ! ” આંધળાનાં આ કહેવા પ્રમાણે લોકોએ તે ચુડેલને ભલામણ કરીધી, જેનો તેણે તુર્તજ સ્વિકાર કરી લીધો ! અને તેમ કરતાં તે આંધળાં તરફ ફરીને બોલી કે, “હું કાલ આપીને કહું છું-તું ખુશી થાય અને ખુદાનાં શુક્રાનાં કરે તેવી રીતે હું તારી સેવા-ચાકરી બજાવી લાવીશ અને હવે પછી તને કદીપણ બિલા માંગવા નહિ મોકલું ! ! તું તારે હવે મકાનમાં બેસીને મોઝ માર ! ” લોકોએ કહેલી શરતનો તે ક્ષિતરતી ઝોરતે સ્વિકાર કરી લીધાં પછી તે લોકોએ તે આંધળાનો હાથ પકડીને મકાર ઝોરતનાં હાથમાં આપ્યો ! જે પછી સર્વે લોકો વિખરાઈ ગયાં ! !

મકાર ઝોરત તે આંધળાનો હાથ પકડીને તેને જ ત્યાં લઈ ગઈ ! અને ત્યાં આગળ પહોંચ્યા પછી પોતાની પુત્રીઓને હુકમ કરીધો કે, “તમારા બાવાજનનની સેવા ચાકરી કરો ! અને તેને જોઈમાં પકડો ! તેમજ તેનાં દીલને બહેલાવો ! ! ” માતાનાં હુકમથી પુત્રીઓ આંધળા સાથે ખુશ ગુફ-તેગમાં ગુંથાઈ અને કહેવા લાગી કે, “એ ખુર્જોગ પીર ! આટલી મુદત થયાં તમે ક્યાં હતા ? અમારો શો વાંક થયો હતો કે, તમે એ આ પ્રમાણે અમારાં પર ના મહેરબાન થઈને અમોને જુદાઈની જળતી જવાળામાં અત્યાર સુધી જલાવી દીધી ? ! ” જવાબમાં આંધળાએ તેઓનાં રેશમ જેવાં

સુવાળાં અને સુંદર ગુલાબી ગાલોપર હાથ ફેરવતાં પોતાની બનાવટી પુત્રીઓને કહ્યું કે, “મારી પ્યારી લાડલીઓ ! જ્યારથી તારી માતાએ મને ગાળો દધને નાહકનો કંકાસ બેઠોરી લીધો ત્યારથી મેં એલાહેદું રહેવું પ્રસન્ન કીધું ! !”

ત્યાર પછી તે ચંડાળ ચુડેલે પુત્રીઓને કહ્યું કે, “તમારાં પિતાને તખ્તપર બેસાડો અને શરબતનો ખાલો લાવી આપી ખાણું હાઝર કરો !” તાબેદાર પુત્રીઓએ માતાના હુકમનો તુર્તજ અમલ કીધો ! ત્યારે આંધળો હાથ લાંબો કરીને ખાણું ખાવા લાગ્યો, જેમ કરતાં તે પોતાનાં દિલ સાથે વિચારતો જતો હતો કે, હું દુઃખમાંથી છુટ્યો અને ગોયા બેહિસ્તમાં આવી પડ્યો ! જ્યારે આંધળો ખાણું ખાઈ ફારેગ થયો અને તેનાં હાથો ધોવરાવવામાં આવ્યાં. પછી તે ચુડેલના વાંસાએ તેને બાદશાહને લાયકનો એક ઝરીયાન અને ઉંચી મખમલનો પોપાક આંધળા આગળ મુક્યો અને પોતાની પુત્રીઓને કહ્યું કે, “ એક પેટી લાવો કે, તમારાં પિતાનો જીનો ખલકો તેમાં મુકું ! અને પેટીને તાળું દધ તેની કુંચી તેને સોંપું ! જેથી તે જૂની ડાલીની બરકત આપણા ઘરમાં રહે !” છોકરીઓએ પેટી લાવી હાઝર કરી અને તે જૂની ડાલી (ખલકો) તે પેટીમાં મુકીને તેને તાળું દધને કુંચી આંધળાનાં ગળામાં દોરી વતે લટકાવી દીધી જે પછી આંધળાને ખૂશબોધ ભરેલાં કપડાં પહેરાવવામાં આવ્યાં. પોતે પહેરેલો મખમલી અને ઝરીયાન પોપાક માત્ર હાથ ફેરવીને તે પીછાની શકતો હતો. આ અમુલ્ય પોપાક પર લગાડેલાં ખુશબોદાર સુવાસિત પમરાટે આંધળાના નાકનું ખુણે ખુણું સુગંધી વાસથી ધમધમાવી મુક્યું ! જ્યારે આંધળો આ શ્વાસ શૌખથી નાસિકા વાટે લેતો હતો ત્યારે તેને એમજ લાગ્યું કે હું સાતમી બેહિસ્તપર જાણે સૈર કરું છું ! તરંગોની આ બેહિસ્ત પર સૈર કરતાં તે એવો તો ગાદનિંદ્રાનાં ઘેનમાં પડી ગયો કે, રાત્રીનાં પાંચ દશ વખત ઉઠતાં આ આંધળાની એકજ નિંદ્રામાં સવાર થઇ ગઇ ! !

પ્રકરણ ૧૮ મું.

ઝવાહેરની ખરિદીએ !

જ્યારે સહવાર થઇ ત્યારે મકકાર ઝોરતની પુત્રીઓ પિતાની સલામ અર્થે આવી અને કહ્યું કે, “ પ્યારાં પિતાજી ! અમેને ઘણાં લાલ ઝવાહેર

જોઈએ છીએ, માટે બાહેર જઈને અમારાં માટે ખરિદ કરી લાવો ! ! ” આ સાંભળીને મકાર ઓરતે કહ્યું કે, “ તમે જવાહેરની પરિક્ષા કરી શકશો નહિ. માટે અમે બજારમાં જઈને જવાહેર લઈ આવીએ છીએ ! ! તેની કિંમત જે થશે તે હું આપીશ ! ! માટે જવ તમે એક ઘોડાને જીન કરીને તમારાં પિતાજીને તેનાં ઉપર બેસાડો અને તેઓને સારો લિખાસ પહેરાવીને માથાં પર પાધડી બાંધો ! ! ” ત્યારબાદ આંધળાને ઘોડાપર સ્વાર કરવામાં આવ્યો ! અને કેટલાંએક મઠો તથા ગુલામો ઘોડાની લગામ પકડીને રસ્તે ચાલવા લાગ્યાં ત્યારે આંધળાએ પહેલવાનની જેમ પોતાની મૂંછને મરડી વાંકી કીધી ! અને ગુલામો લગામ ઝાલતાં આગળ ચાલવા લાગ્યાં ! ! આ પ્રમાણે તેઓ ચાલતાં ચાલતાં બજારમાં આવી લાગ્યાં અને એક ઝવેરીની દુકાન આગળ આંધળાનું આ સરખસ થોભ્યું ! ! જ્યાં આગળ મકાર ઓરતની દેખરેખ તળે આંધળાંને ઘોડાપરથી નીચે ઉતારવામાં આવ્યો અને તેને ઝવેરીની દુકાનની અંદર લઈ જવામાં આવ્યો ! ! તે ઝવેરી ધણી નામચીન વ્યાપારી હતો, તેથી જ્યારે તેણે આંધળાંને ધણી મુજબ અને માનઅકરામની સાથે આવતો જોયો ત્યારે તેણે પોતાનાં ગુલામ પાસે એક ખુરસી મંગાવીને તેનાં પર આંધળાંને બેસાડ્યો ! ! જે પછી થોડી વારે આંધળાંએ કહ્યું કે, “ મને કેટલાંક ઝવેરો જોઈએ છે, અને તમારા જેવાં ઝવેરી આખાં શહેરમાં નહિ હોવાથી હું તમારી દુકાન પર સિદ્ધો આવેલ છું, માટે ધણાં ઉંચા ઝવેરો હોય તે દેખાડો ! ! ”

ઝવેરીએ ઝવેરોનો દાખડો આંધળા આગળ મૂક્યો, જેમાં હીરા અને માણેક એવાં તો ઉંચા અને ભારે કિંમતના હતાં કે, તે એક બાદશાહને જ વેચાતાં લેવાનું પરવડી શકે ! !

ઝવેરીએ એ ઝવેરાતનાં ધણાં દાણાં વીંછી કાઢ્યા અને એક જગો પર તેનો જમાવ કર્યો. ત્યારે આંધળાએ મકાર ઓરતને બોલાવીને કહ્યું કે, “ આ ઝવેરોને આપણાં મકાને લઈ જા ! ! અને પુત્રીઓ પ્રસન્ન કરે તો જલદીથી અશ્વરશીઓની કાચળાઓ લાવી આનું દામ ચૂકાવી આપ ! ! આમ કહીને આંધળાએ ઝવેરાતનાં દાણાં મકાર ઓરતનાં હાથમાં મુક્યાં ! ! આ લઈને મકાર ઓરત પોતાને ઘેર લઈ જઈને નચિંત બેઠી ! ! !

જ્યારે થોડો વખત આ પ્રમાણે ગુઝરી ગયો અને કોઈપણ પાછું ફર્યું જ નહિ ત્યારે ઝવેરીએ આંધળાને કહ્યું કે, “ શું તમારું મકાન ધણી

દૂર છે કે તમારી ઝોરતને પાછા ફરતાં આટલો બધો વખત થયો ? ! ! ”
 આ સાંભળીને આંધળાંએ પોતાનાં ગુલામોને હુકમ કીધો કે, “ તમો સર્વે
 સ્વાર થઇ જવ અને આપણે મકાને જઇને બીબીને બોલાવી લાવો તથા
 જલદીથી અશરરીઓની કાથળાઓ હાઝર કરો કે, આ ઝવેરીનો હિસાબ
 ચૂકાવી આપી આપણે આપણાં મકાન તરફ પાછા વિદાય થઇ જઇએ ! ! ”
 આ હુકમ સાંભળીને ગુલામો સ્વાર થઇને અને મકાર ઝોરતનાં મકાને
 જઇને બેપરવાઇથી બેઠાં ! ! બિચારો આંધળો તો ઝવેરીની દૂકાનપર રાહ
 જોયાં કરતો હતો કે, બીબી હમણાં આવી લાગશે અને અશરરીઓ પણ
 સાથે લેતી આવશે ! ! પરંતુ જ્યારે આ પ્રમાણે રાહ જોતાં સાંજ પડી
 ત્યારે ઝવેરીએ અંધાને કહ્યું કે, “ જનાબ ! તમારું મકાન ક્યાં છે ? !
 હું મારા ગુલામોને ત્યાં મોકલીને તમારી બીબીને જલદી બોલાવી મંગાવું ? ! ! ”
 બિચારો આંધળો મકાનનું ઠેકાણું નહિ જાણતો હતો તેથી ઝવેરીનો કશો
 જવાબ આપ્યો નહિ ! તેથી ઝવેરીની આંખોમાં ખૂન વરસ્યું અને આંધ-
 ળાને કહ્યું કે, “ ઓ બદ્દઅલ લુચ્ચા ! તું પોતાનાં મકાનનો પત્તો જાણતો
 નહિ હતો ત્યારે ઝવેરીને તારી ઝોરતનાં હાથ આપીને ઘેર કેમ મોકલી
 આપ્યાં ? ! અને હમણાં તારા મકાનની નિશાની પુછું છું, ત્યારે દેખાડતો
 નથી ? ! માટે ઓ લુચ્ચા આંધળા ! જલદી બોલ ! ! રાત્રી થવા આવી
 છે ! ! તારી ઝોરતનું નામ શું છે ? અને તારું મકાન ક્યાં છે ? ! ! ”

આંધળાએ જવાબમાં “ નન્નો ” બણ્યો કે, હું નથી જાણતો ! !
 ત્યારે ઝવેરીએ ગુસ્સામાં આવીને આંધળાની દાઢી પકડીને તેને એવો તો
 સારી રીતે મેથીપાક જમાડ્યો કે, તે કમરમાંથી વાંકો વળા ગયો અને
 બેશુદ્ધ થઇને જમીન પર પડ્યો ! ! જ્યારે થોડી વારે તે પાછો શુદ્ધિમાં
 આવ્યો ત્યારે વળા પાછો ઝવેરી તેને સારી રીતે સપાટા લગાવવા લાગ્યો
 અને કહેવા લાગ્યો કે,

“ અબે અંધા મુજહે લી ક્યા દગલબાઝી સે ઠગતા હિ ?
 સમજતા નહિ કે વો હું મૈં, છોસે તું યાદ કરતા રૈ ! ! ”
 “ ઠીકાને અપને રેહનેકા, બતાદે જલ્દ તું ચલ કે !
 વરનાં છુટકા તેરા સમજલે યહાંસે હય મરકે ! ! ”

આ પોકાર અને શોરબકારથી જહેરનાં રાહદારીઓ એકઠા થયાં અને
 મારા મારીનું કારણ પુછ્યું, ત્યારે ઝવેરીએ કહ્યું કે, “ આ હરામઝાદો અંધો

મારી દુકાન પર આવીને કુટલાંએક ઝવાહેરો પોતાની ઓરતને આપીને તેની અશ્વરશીઓ લાવવાને બહાને પોતાને મકાને મોકલી દીધી અને હવે તેનાં મકાનનો પતો પુછું છું, ત્યારે કહે છે કે, હું નથી જાણતો ! આ સાંભળીને સર્વે કોષ કહેવા લાગ્યાં કે, બિચારો આંધળો મકાન વિષે શું જાણે ? ! જે પછી સર્વે લોકોએ આંધળાને ઝવેરીની પાસેથી દુર લઇ જઇને એક બાજુએ એકાંતમાં પુછવા લાગ્યાં ! ત્યારે આંધળાએ પોતાની સ્વસ્તર હકિકત કહી સંભળાવી તેવામાં પેલો શહેરનો કોટવાલ પણ આવી પહોંચ્યો. તેની આમળ જઇને પેલા આદમીઓએ સઘળી હકીકત કહી ત્યારે કોટવાલે પેલાં ઝવેરીને અને આંધળાને બાદશાહની નજદીક લઇ જઇને તેને સર્વે બીનાથી વાકેફ કરીધો ! બાદશાહે તુર્તજ પિછાની લીધું કે, આ કામ પેલી બદકાર-તરકટી ઓરતનું જ છે ! જે પછી ખલિશાએ આંધળાને ઝવેરીના સંબંધમાંથી મુક્ત કરીધો ત્યારે ઝવેરી શ્રિયાદ કરવા લાગ્યો કે, “નામવર જહાંપનાહ ! મારા તો બધાં ઝવાહેરો મુક્તમાં ગયાં ! ” બીજી તરફ આંધળો પણ શ્રિયાદ કરવા લાગ્યો કે, “બાદશાહ સલામત ! મારાં ડગલામાં સીવેલી (૭૦૦) સાતસો સોનામહોરો હતી તે પણ ગઇ ! ” ખલિશાએ ધુમ હસીને બંનેને પોતાની ઈચ્છારથી કાઢી મુક્યાં ! બ્યારે તે ચુડેલ ચંડાળ તો પોતાને મકાને જઇને પેલાં આંધળાનો ડગલો ફાડીને તેમાંથી અશ્વરશીઓ કાઢી લઇને પોતાની પુત્રીઓ સાથે મોજ શૌખ અને આરામથી સુતી હતી !

પ્રકરણ ૧૯ મું.

આશક—માઅશુક ! !

ઉપલી ઘટનાને ઘણાંએક દિવસો ગુઝરી ગયાં, ત્યારે વળી પાછી તે દ્વિત-રતી ઓરત આંધળા જેવા કોષ બિલ્લુ શિકારને માટે મકાનની બાહર નીકળી ! તેવામાં તેણે બજારમાં જોયું કે, એક દુકાન પર એક ગબર યુવાન પાદશાહી પોષાક પહેરીને બેઠેલો હતો અને તેનાં ચહેરાનું નુર એવું તો ચમકતું હતું કે, તે ગોચા આશ્તાબ ઉપર ગલબો કરતો હતો ! મકાર ઓરતને ખબર હતી કે, એક અખુનપારા નામનો શખ્શ ખલિશાનો હમનશીન હતો અથવા તેની મોહબતમાં બેસવાવાળો હતો ! તે એક સ્વરૂપવાન સુંદરી પર આશક હતો !

માટે અખુનપારાનાં જોવામાં આવે તેવી રીતે તે તે સુંદરી આગળ ગઇ અને તેને સલામ-અલયકુમ કીધી । સલામનો જવાબ આપતાં તે નવયૌવના બોલી કે, “ તું કાંઈ પણ હાજત રાખતી હોય તો મને કહે । મકાર ઝોરતે તેને ઇશ્વરત કરીને સમજાવ્યું કે, “તારી ખિદમતમાં જે આદમીઓ હાજર છે, તેને રજા આપી દે । જેથી તે નાંઝનીન ઉઠીને તે મકાર ઝોરતની સાથે એકાંતમાં ગઇ, તે વખતે તેણે કહ્યું કે, “ પેલો દુકાન પર બેઠેલો યુવાન ખૂબસુરત મર્દ તારા ગોરાં અને સ્વરૂપવાન ચહેરા પર મરી શિટ્યો છે । અને તારા સિવાય બીજા માઅશુકનો શોખ રાખતો નથી । એ મર્દ અને તું બેટી એ બંનેનું એવું તો આશક માઅશુકનું સરસ જોડું છે, કે જેથી તમે બંને અન્યો અન્ય મેળાપ કરીને સુનેશી છત્રી પલંગો પર પ્યારની ખુશ ગુફતેગો કરતાં જ્યારે લેટશે ત્યારે ગોપા એક રૂઢ એક સાથે બેઢિસ્તમાં લેટવા બરોબર છે । કારણ કે-તારાં ખાનદાન કરતાં તે ઘણાં મોટાં અને આબરૂદાર ખાનદાનનાં કુટુંબનો નામચિન નબિરો છે । ઉપરાંત તે આદ-શાહને લાયકનો પોપાક પેહરનારો હોવાથી તારાંજ લાયકનો બરથાર છે । તેણે મને તારી ખિદમતમાં ઘણી આજેઝી સમેત મોકલી છે । એક વર્ષ થયાં તેણે તારાં ઇશ્કમાં દિલ લગાડ્યું છે, અને તેમ કરતાં તે તેમાં સખી બેકરાર અને હૈરાન છે । કારણ કે શારિરીક ખિમારી કરતાં દિલની વધારે સખત હોય છે । ”

તે નવયૌવનાએ પોતાનાં પ્યારાનો આવો પવિત્ર પ્રેમ જોઇને હા પાડી । । ત્યારે મકાર ઝોરતે કહ્યું કે, “પ્યારી બેટી ! હું તારાં હેતવંતા પ્યારા જીગરજન અને હેતનાં કટકાને તારી સેવામાં હાજર કરું તો તું મને તેનાં બદલામાં શું આપી શકશે ? । ” તે નવયુવાન નાંઝનીને બદલામાં તેને ઘણું નાણું આપવાનું કબુલ્યું, જેમ કરતાં તેણે કહ્યું કે, “હું મારા પ્રિતમનાં વિયોગના વિરહમાં સખત બેકરાર છું ! અહો ! મારો પ્યારો મને ક્યારે આવીને પોતાની પ્યારી ગોદમાં લઇને આલિંગન દેશે ? । અને મારા હંમેશના દીલની મુરાદ અને આયુષ્ય ભરનાં અરમાન અથવા કોડ પૂરાં પાડશે ? । ”

“કોન કરે પુરી સિવા તેરી મુરાદ મેરી,
તુમ હય ગર દિલદાર તો, માઅશુક મૈં હુંગી તેરી”
“સતાતી હુમકો હૈ હર બાર જુદાઇ તેરી,
તુજહેલી યાદ આતી હૈ કંઈ ઉલફત મેરી”

ઉપલી લીટીઓ લલકારવામાં તે એવી તો મશગુલ થઇ ગઇ હતી કે, જ્યારે તેનો ગાવાનો નિશો ઉતર્યો, ત્યારેજ માત્ર તેને જણાયું કે, મકાર ઝોરત લાં આગળ હતી પણ નહિ !

તે નાંઝનીન પાસેથી મકાર ઝોરત પેલાં ખૂબસુરત યુવાન પાસે ગઇ અને કહેવા લાગી કે, “તને એક ભેદની છુપી ખાખત કહેવાની છે ! તેથી તારા કાન આગળ મોં રાખીને મને બોલવાની રજા છે ?” એવું કહીને તેણે તેજ વખતે પોતાનું મોઢું તે યુવાનના કાન ઉપર કીધું ! તેથી તે યુવાન ઘણો ગુસ્સે બરાયો અને મકાર ઝોરતને કહેવા લાગ્યો કે, “તું એવી જગ્યાએથી આવી છે કે, હું તને કાંઇપણ સજા કરી શકતો નથી ! જે ત્યાંથી તું આવેલ ન હતો તો હું તને એવી તો સજાએ પહોંચાડતો કે, તમામ દુનિયા તેથી નસીહત પકડતો !” આમ થવાથી મકાર ઝોરત શરમિંદી થઇ અને તે યુવાન આગળથી પાછી ફરીને પેલી સુંદરીના મકાન તરફ ચાલતી થઇ !

હવે, અખુનપારાનું તથા તે નાંઝનીનનું મકાન બન્ને સામસામી હતાં. અખુનપારો મકાર ઝોરત પર નજર કરતો હતો અને તે નવયૌવના તથા મકાર ઝોરત અને યુવાન વચ્ચે ચાલેલી વાતચિત તે સાંભળ્યાં અને જોયાં કરતો હતો, તેથી અખુનપારો પોતાનાં દીલ સાથે કહેતો હતો કે, વખતે એ ઝોરતને ખબર ખરોખર હશે ! અને તેથી મારું કામ થશે ! આ પછી અખુનપારો મકાર ઝોરતની પાછળ જઇને તેને બોલાવીને પુછવા લાગ્યો કે, “તું એ યુવાન બેટી સાથે શી મસલત કરીને આવી છો ? !” મકાર ઝોરતે જવાબ આપતાં કહ્યું કે, “હું તેની દાઇ છું ! ! તે બેટીએ કેટલાંક સંદેશાઓ મોંએ કહ્યા છે તે હું તમને કહું છું,” આ વાતથી ખુશી થઇને અખુનપારાએ તેને પગે લાગીને માફી માંગતા કહ્યું કે, “મારો જન તે સ્વરૂપવાન સુંદરી પર કુરબાન કરે કે એ બેટી મારી ચશ્મેનો ગોયા સુરમો છે !”

મકાર ઝોરતે અખુનપારાને કહ્યું કે, “મારી બેટી એમ કહેતી હતી કે—તે યુવાન મર્દની ઇચ્છા ન હોયતો તારી નજરમાં આવે તેવો પિયારો પિયુડો જલદીથી શોધી લાવ” આ સાંભળીને અખુનપારો ખીજી વખત મકાર ઝોરતને પગે લાગ્યો અને આજેઝી સમેત કહેવા લાગ્યો કે, “કૃપા કરીને તું આ કામ ત્વરાથી કરીને તે મનહરણુ મોહિનીને મારી નજદીક લાવ તો

નાણું તો શા હિસાબમાં છે ? પરંતુ મારું માથું પણ તારી સમક્ષ
ધરું !

“દૃઢ દીલકે વાસ્તે પયદા કીયા ઇનસાનકો,
વરનાં ઇખ્લાદત કે લીયે કુછ કમ ન થે કરૂ ખયાં.”

ખરેખર ! પ્યાર-નિર્મળ અને શુદ્ધ હૃદયનો પવિત્ર પ્રેમ ભલે પછી
કદાચિત સ્થૂળ મેલાં હૃદય અને ગંદા દેહથી ખરડાયલો હોય તોપણ આંધળો
છે ! તેમાં વળી “ગરજવાનને અક્કલ ન હોય !” તેવાં સુત્રની જ્યાં જમાવટ
થતી હોય તો પછી આશક માઅશુકનાં પ્યારતું પુછવુંજ શું ? વાંચકો !
શું આપને આવા પ્યારનો પરિચય થયો નથી ?

મકાર ઓરતનાં માંગવાથી અને મનહરણ માઅશુકનો મેળાપ કરવાની
તિવ્ર ઇચ્છાને આધિન અખુનપારાએ તેને થોડુંક રોકડ નાણું તથા યાકુતની
વીંટી બક્ષેસ આપી ! મકાર ઓરતે નાણા તથા આ વિંટીનો સ્વિકાર કરતાં
કહ્યું કે, “તમો તમારા મકાન પર રહેજો, હું ત્યાં આગળ તમારી કલેજાની કોરને
હાઝેર કરીશ !” અખુનપારો આ સાંભળીને ઘણોજ આનંદમાં આવી ગયો
અને પોતાના મુકામ પર જઈને રાહ જોતો બેઠો ! તે પછી મકાર ઓરત
ત્યાંથી રજા લઈને પોતાને મકાને આવી, જ્યાં આગળ તેણે એક કાગળ
પોતાના હાથેજ અખુનપારા પર તેની માઅશુકે લખ્યો હોય તેમજ નીચે
પ્રમાણે લખ્યો :—

“અય આશક ! તમો રખેને ફિકરમંદ થતા ! તમારું કામ હું ત્વરાથી
કરું છું ! પરંતુ પ્યારા આશક મને પાંચસો દીનારની જરૂર આવી ઉભી
છે, તેથી જરાપણ દીલ કરતા નહિ ! જો કે મારો પિતા તવંગર છે,
પરંતુ તેના નાણાં પર મને હાજત નથી ! હું તમારા ઉપરજ આશા બાંધી
અત્યાર સુધી બેઠી રહી છું ! માટે કાગળના જવાબથી મને સરફરાજ કરજો !

આ પ્રમાણે લખીને અને તે કાગળ લઈને મકાર ઓરત વાયદાના મુકામ
પર જઈને અખુનપારા આગળ હાઝેર થઈ અને કહેવા લાગી કે, “તમારી
પ્યારી દીલરખાએ તમારા પર આ કાગળ લખીને આપ્યો છે !” અખુન-
પારાએ તે કાગળને તેના હાથમાંથી તુર્તજ લઈ લીધો અને ઘણીજ ખુશાલી
વચ્ચે તેને ચુમીને વાંચ્યા પછી મકાર ઓરતને કહ્યું કે, “તારો મારા પર
ઘણોજ ઉપકાર થયો !” આમ કહીને તે મકાર ઓરતને પોતાના મકાનની
અંદર લઈ ગયો અને તેને ખુરશી પર બેસાડીને પાંચસો દીનાર પોતાની
પ્યારી પ્રિતમ માટે તેને આપ્યા અને ખીજા પચાસ દીનાર મકાર ઓરતને

પણ બહિસ આપ્યા ! જેમ કરતાં તેણે કહ્યું કે, “આ તારા મુખારક કદમ લાવવાનો નાચિક બદલો છે, કે જે સવાય હું મારી દીલચરપ દીલ-રૂપાનો હરગેઝ મેળાપ કરી શકતે નહિ !” આ પછી અખુનપારાએ ખલીયો કલમ લઇને પોતાની માઅશુકને તેના કાગળનો જવાબ નીચે પાંચ વાળ્યો !

“પ્યારી માઅશુક ! તારો મેહરબાની ભર્યો મુખારક કાગળ મને મળ્યો. તારા કાગળને ગોઠમાં પકડીને ઘણા પ્યારના ઉમળકાથી ચાલું કે, તેને મોટા માન મરતબાની સાથે સર પર ચડવું ! પછી જ્યારે તેની અંદરનો મઝમુન જાણ્યો ત્યારે માલુમ પડ્યું કે, તે તારી દાઢ પાસે પાંચસો દીનાર મંગાવ્યા છે ! તે તારી દાઢ સાથે મોકલ્યા છે ! મારો ધરાદો પાંચ સોથી વધારે મોકલવાનો હતો. પરંતુ પાછું વિચાર્યું કે, હુકમ વિના વધારે મોકલવા તે વિવેક મર્યાદાથી દુર છે, તેમ જાણી મંગાવ્યા પ્રમાણે જ મોકલ્યાં છે ! તો તે તારા પ્યારા દીલબરની ભેટનો સ્વિકાર કરજે !”

લી૦ તારા દિલનો દિલબર—અખુનપારા.

આ પ્રમાણે લખીને અને કાગળને લિફાફામાં પેક કીધા પછી અખુનપારાએ તેના પર પોતાની મોહર કરીને તે મકાર-ઓરત અથવા તે દાઢને આપ્યો ! જે લઇને તે તરકટી-અને ફીતરતી ઓરત પરબારી પોતાને મકાને જઇને બેપરવા બેઠી ! અને અખુનપારાએ આપેલ કાગળને ફાડીને ચુરે ચુરા કરી નાંખ્યો !

જ્યારે આ પ્રમાણે કેટલાક દિવસો ગુઝરી ગયા ત્યારે અખુનપારો દાઢની રાહ જોઇ જોઇને ચાક્યો, પરંતુ તે દાઢ તો પાછી ફરીજ નહિ ! ત્યારે અખુનપારો પોતાના દિલને કહેવા લાગ્યો કે,

“કર ચુકાહું ખત રવાને જો લિખાતા પ્યારસે

હિસ લિફાફા કા નશાં નઈ કયું મેરી દીલદારસે ? ”

તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે—દાઢને કાંઈ પણ હરકત નડી હોવી જોઈએ ! એટલે તે પત્ર મારી મનહરણી માઅશુકને મળ્યો નહિ હશે ! માટે લાવને જૂદો પત્ર લખીને ગુલામ સાથે પરબારો રવાના જ કરી દઉં ! આમ વિચારીને તેણે બીજો પત્ર પોતાની માઅશુક પર લખ્યો ! જે નીચે પ્રમાણે હતો:—

“મારી મનહરણી માઅશુક !

મેં તારા માટે પાંચસો દીનાર તારી દાઢ સાથે રવાના કીધા છે, જે પછી પાછો તારો પત્ર નથી, તો તેનું શું પ્રયોજન છે ? જે આ સિવાય

બીજી કોઈપણ પ્રકારની જરૂરત હોય તો મને જલદીથી ખબર કરજો ! કે જે બસરોચસ્મથી બજાવી લાવીશ ! ”

લી૦ તારોજ આશક, અખુનપારા

અખુનપારાએ આ કાગળના શિરનામા પર મોહર કરીને તેને પોતાના એક ગુલામ સાથે મોકલીને પેલી નવવાનને પહોંચાડ્યો ! નવયુવાન નાઝનીને પોતાના નાઝુક અને પાતલા હાથોમાં તે પત્ર લઈને વાંચી જોયો ! અને કાગળ પુરો વાંચાઈ રહે તે પહેલાંજ તેણે ગુસ્સામાં આવીને તે કાગળનાં તેજ વેળાએ ટુકડે ટુકડા કરી નાંખ્યા ! અને ગુસ્સાનાં જોશભર્યાં આવેશમાં તુર્તજ એકાંતમાં જઈને તેણે નીચે મુજબ જવાબ દસરડી કાઢ્યો:-

“ઓ બેહુદા ખિયાલના કરનાર ! ધુરી દાનતનાં કમબખ્ત ! દિવાનો કેમ થઈ ગયો છે કે પારકી સ્ત્રી પર આવું જૂઠું મોહતાન મુકવાની તું આવી બેશરમી બરી સરકશી કરે છે ? અફસોસ ! કે તું ક્યાં અને હું ક્યાં ? તું દિવાનો કે પાગલ થઈ ગયો લાગે છે ! તારી શું તાકાત છે કે આવો નિર્લજ કાગળ મારા પર લખવાની હિંમત વટિક કરી શકે ? મને તારાં નાણાંની શી જરૂર છે ? મારી પાસે જોઈએ તેટલું પુષ્કળ નાણું ખુદાતું દીધેલું મોવજુદ છે ! તું શું મારા પીતાશ્રીને નથી ઓળખતો ? જો આ બાબતની મારાં પીતાને ખબર પડે તો તને પણ પોતાની દૌલતના દમામી દૌરથી વેચાતો લઈ શકે ! અથવા તો બાદશાહને કહીને શણાંએ વટિક ચઢાવી દે ! તું મને બદનામ કરવા ચાહે છે ! પરંતુ હવે પછી જો આવી ભૂલ કરશે તો હું તને સારી રીતે સજાએ પહોંચાડીશ કે, લોકો પણ જુવે અને નસિહત પકડે કે, પારકી ઓરતને બદનામ કરવાનો આવો નતીજો આવે છે ! સર્વેને ખબર છે કે, હું કોઈપણ સ્ત્રી સાથે મોહખત કે સોહખત રાખતી નથી ! તો પારકો માણસ માંડ નામજ કેમ લઈ શકે ? જો મારા પિતા આ બાબત જાણે તો મને પણ સજા કરે ! તું હવે પછી મારા પર પત્ર લખી મને બદનામ કરવા અને આવી રીતે મોહતાન મુકી મને ડગલેત કરીશ તો યાદ રાખ કે હું તારું ઘાણીએ ઘાલીને તેલ કઢાવીશ ! મારે ખબરદાર ચેતતો ચાલજો ! ”

આ પત્ર લઈને જ્યારે ગુલામ અખુનપારા પાસે આવ્યો, ત્યારે અખુનપારો ખૂબ ખુશીમાં આવી ગયો અને જાણ્યું કે, પ્રથમ લખેલા પત્ર મુજબનો આ પણ હશે ! તેથી તેણે પ્રથમ પત્રને યુમીને ઉપરની મોહર

ઉખેડી, પરંતુ જ્યારે પત્ર વાંચવા લાગ્યો ત્યારે ધ્રુજ્યો શરમિંદા થયો. આ પ્રમાણે થવાથી તેણે જાણી લીધું કે, આ ફરેખ પેલી ચુકેલ ચંડાળનાં જ છે ! અને તેજ આવી ફરેખખાઝી અને હાથતાળી આપી દગી જવામાં મુલકે મશહુર છે ! તેથી અખુનપારો હાય અફસોસ મારતો ખલિફાની આગળ ગયો અને અથથી તે છતિ સુધી સર્વે હકિકત કહી સંભળાવી ! ત્યારે ખલિફો બહુજ આશ્ચર્ય પામ્યો અને દાંતમાં આંગળી પકડીને તેને કહ્યું કે, “ એ મર્દો ! તમે કોશેશ કરો ! અને તેને પકડીને મારી સમક્ષ લાવો કે, હું તેને શણાએ ચઢાવી દઉં ! ”



પ્રકરણ ૨૦ મું.



દગલખાઝી !



“ દગલખાઝો દમામી દંભ, દોરંગ દુનિયા દેખી !

સુનીતિ પર પુરી પ્રીતિ, “નુરાની” નહિ જરી પેખી ! ”

એક દિવસ મકાર ઝોરતે એક મર્દનો વેશ લીધો અને મુફ્ફ દાઢી બાંધી તથા તરખી પોતાની ગર્દનમાં નાંખીને લાકડી હાથમાં લઇને બાહર આવી ત્યારે તેણે એક મોટા વ્યાપારી શરાફને બજારની એક દુકાન પર બેઠેલો જોયો.

“ લીયે હુઈ હાથ મેં તરખી લગાયે દાઢી મુંછા કે,
ચલી બાઝાર કે અંદર, બદીસે બાદ હો કર વો ! ”

આ વ્યાપારી ધણોજ માલદાર હતો અને બેશુમાર ધરેણાંઓ પોતાની દુકાનમાં રાખતો હતો. તેની આગળ એક પેટી મુકેલી હતી, તેમાં શેહેરનાં આદમીઓનું ઝરીયાન અને સોનું રૂપું વિગેરે મુકતો હતો. આ શરાફ પર મકાર ઝોરતની નજર ગઇ. તેથી તે જલદીથી પોતાને મકાને પાછી ફરીને પોતાની બેટીને ફરેખ શીખવીને તેને એક પેટીમાં બેસાડી ! અને મકાર ઝોરત તે પેટીને પોતાની પીઠ ઉપર ઉઠાવીને તે વ્યાપારીની દુકાન આગળ લઈ ગઇ, ત્યારે સાંજનો વખત થઇ ગયેલો હોવાથી શરાફ પોતાની દુકાન બંધ કરતો હતો. આ વેળાએ મકાર ઝોરતે તેની આગળ જઇને સલામ

કીધી અને કહ્યું કે, “ હું પરદેશી મદદ છું ! અને હમણાંજ તમારા શહેરમાં આવ્યો છું ! તેથી આજની રાત્રી એક મસજીદમાં હું આરામ કરીશ, પરંતુ મારી માલમત્તા આ પેટીમાં છે, તેથી હું ડરું છું કે, રખેને કોઈ ચોર ચોરી લઈ જાય ! માટે મહેરબાની કરીને મારી પેટી તમારી દૂકાનમાં રાખશો તો તેમાં તમારી નેકનામી કહેવાશે ? સહવારે જે વખતે તમે દૂકાને આવશો તે વખતે હું પણ આવીશ અને મારી માલમત્તા લઈ જઈશ ! ” આ પ્રમાણે જ્યારે તે શીતરતી ઓરતે કેટલાક કાલાવાલા કીધા ત્યારે શરાફે તેમ કરવા કબુલ કીધું ! અને મકાર ઓરતને કહ્યું કે, “ તું ઉપર ચઢીને પેટીને દૂકાનની અંદર મુકી આવ ! ” મકાર ઓરતે ઉપર ચઢીને દૂકાનમાં પેટી મુકી દીધી ! જે પછી તે શરાફને દુઆ દેતી પોતાને મકાને પાછી ફરી ! જ્યારે મધરાત્રી થઈ અને સર્વે આદમીઓ ગાઠ નિદ્રામાં પડ્યા ત્યારે મકાર ઓરતની પુત્રી : પોતાની માતાનાં શિખવ્યા પ્રમાણે પોતે તે પેટીમાંથી બહાર નિકળી પડી ! અને શરાફની દૂકાનની પેટી ઉઘાડીને જે કંઈ પેટીમાં ઝરીયાન અને સોનું રૂપું વિગેરે સામાન હતો તે પોતાની પેટીમાં નચિંતપણે મુકી આવ્યો અને પછી પાછી પોતાની પેટીમાં બેસી ગઈ ! જ્યારે સહવારનાં શરાફે પોતાની દૂકાન ખોલી ત્યારે બુર્જોગ મદદનાં લિખાસમાં સજ્જ થયેલી મકાર ઓરત હાજર થઈ અને તેને દુવા દેવા લાગી ત્યારે તે શરાફ દૂકાનદારે તેની પેટી ઉઘડી જવાનું કહ્યું ! મકાર ઓરતે તે દૂકાનમાં જઈને પોતાની પેટી પાછી પીઠ પર ચડાવી લીધી ! અને શરાફનાં વખાણ કરતી પાછી પોતાને મકાને ગઈ ! અને પોતાની પુત્રીને તથા ઝરીયાન વિગેરે સરસામાનને પેટીમાંથી બહાર કાઢી લીધો !

પેલી તરફ જ્યારે શરાફે પોતાની ઝરીયાન વિગેરેનાં અમુલ્ય કીંમતી હાગીનાઓની પેટી ઉઘાડી, ત્યારે તે તદ્દન ખાલી માલુમ પડી ! આવી મોટી રકમની ચોરી અને દગલબાઝી પોતાની દૂકાનમાં થવાથી શરાફ પોકાર અને ફરિયાદ કરવા લાગ્યો ! અને જળરો શોરબકાર મચાવી મુક્યો ! જે સાંભળીને ઘણાં માણસો એકઠાં થઈ ગયાં ! અને કોટવાલને પણ ખબર થવાથી તે પણ આવી પહોંચ્યો ! તેણે શરાફની સર્વે બાબતથી વાકેશ થયા પછી કહ્યું કે, “ એ નાદાન અને તરકટી ઓરતનો હેવાલ તને માલુમ નથી કે તમામ શહેર તેના મકર અને ફરેબના ફાંદામાં રસાઈ પડ્યું છે, અને તેથી સઘળા તેનાથી ત્રાહે ત્રાહે પોકારે છે ! આ પછી તે કોટવાલ તે દૂકાનદાર શરાફને ખલિશાની ખિદમતમાં લઈ ગયો અને તેના હેવાલની

સર્વે બાબત બાદશાહને કહી સંભળાવી ! આ ફરિયાદ સાંભળીને નામવર ખલિશ સાહેબે હુકમ કીધો કે, “ શહેરમાં તમામ ઠેકાણે ઢંઢેરો પિટાવો કે, આ મકાર ઝોરતના ફરેબ અને તરકટી પ્રપંચોથી કોઇ પણ નયિંત ન રહેજો ! પરંતુ ચેતતા ચાલીને કામ પાડજો ! અને તેને શોધી-પકડી લાવીને અમારી હુજુર હાજર કરો કે તમામ ખલકનો કીનો લઇએ ! ”



પ્રકરણ ૨૧ મું.



ફરેબ !



બાળે દિવસે બ્યારે આફતાબ રોશન થયો ત્યારે મકાર ઝોરતની પુત્રીઓએ પોતાની માતાને કહ્યું કે, “અમેને ઉંચા મોતીઓ જોઇએ છે ! માટે તજ વીજ કરીને અમારા માટે લાવ !” મકાર ઝોરતે પોતાની પુત્રીઓને લાડ લડવતાં કહ્યું કે, “મારી પ્યારી લાડલીઓ ! તમે ખુશ ખુશાલ રહો ! હું તમારા માટે સાચાં મોતીઓ લાઉં છું !” આમ કહીને તે ઉઠીને એક હજાર (૧૦૦૦) પિત્તળની ખોટી અશ્વરફીઓની એક કોથળા તથા બીજી સુનાની કોથલી બરી લીધી ! જે લઇને અને નકશીદાર ચાદર પોતાના માથા પર ઝોઢીને તે શહેર તરફ ચાલી.

બ્યારે ઝવેરી બજારમાં પહોંચી ત્યારે એક ખુજોર્ગ ઝવેરી પાસે ગઇ અને સલામ કરીને કહ્યું કે, “ હું ખલિશની શાહઝાદીની દાઇ છું ! અને હજાર અશ્વરફીઓનાં સારાં ઉમદા મોતીઓ મને જોઇએ છે ! અશ્વરફીઓ સાથેજ લાવેલ છું, માટે બે અમુલ્ય અને બારી મોતી હોય તે આપો અને તેની રોકડ કિંમત લઇ લો !” ગ્રાહકનાં ઝોરડરથી ઝવેરી મોતી બાહેર લાવ્યો અને બાત બાતનાં ઘણાં મોતીઓ મકાર ઝોરતના હાથમાં આપ્યાં ! મકાર ઝોરતે જે ઉંચી કિંમતનાં મોતી હતાં, તે જૂઠાં કરીને તેની કિંમત એક હજાર અશ્વરફીઓ દરાવી ત્યારે તેણે સોનાની અશ્વરફીઓ ઝવેરીને ગણી આપી ! ઝવેરીએ અશ્વરફીઓ તપાસી જોઇ અને કોથળામાં સુકી, જે પછી મકાર ઝોરતે કહ્યું કે, “આ મોતીઓ ખલિશની શાહઝાદી માટે મેં ખરિદ કીધાં છે, જે તેને પ્રમન્ન નહિ આવે તો પાછાં લાવીશ ત્યારે તમારે હુજમત કરવી નહિ !

ઝવેરીએ જવાબમાં કહ્યું કે, “તમે તમામ અશરદ્ધીઓને કોથળામાં ભરીને તે પર પોતાની મોહર કરો અને ખલિફાની શાહઝાદી મોતીઓ પ્રસન્ન કરે તો બહેતર છે, નહિંતર પાછાં આવીને પોતાની અશરદ્ધીઓ પાછાં લઇ જાઓ.”

આ પ્રમાણે કહેવાથી મકાર ઝોરતે ઝવેરીની પાસેથી નાણાં લઇને પાછાં ગણી જ્યાં અને પોતાની ચાતુર્યતા ભરેલી ઝડપ અને ચાલાકીથી તે કોથળાને પોતાની બાંહેમાં ઉતારી દીધી અને પિત્તળની અશરદ્ધીઓવાળા કોથળા બાહર કાઢી ઝવેરીને સોંપી દીધી ! જે પછી મકાર ઝોરત તમામ મોતીઓ તથા સોનાની પેલી અશરદ્ધીઓની કોથળા લઇને પોતાને મકાને રવાના થઇ ગઇ અને તે બધાં મોતીઓ પોતાની પુત્રીઓને વહેંચી આપ્યાં.

જ્યારે સમી સાંજ થઇ ત્યારે ઝવેરી ઘણા ખુશી થયો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, ખલિફાની શાહઝાદીએ મોતીનાં દાણાં પ્રસન્ન કીધાં હશે તેથી લાવને હવે હું આ નાણાંને ઉપયોગમાં લઉં ! આમ વિચાર કરીને જ્યારે તેણે પેલી કોથળાનું મોં ખુલ્લું કીધું ! ત્યારે તેની ઘણી અજબબી અને અશ્વસની વચ્ચે જણાયું કે, આ તે! પિત્તળની અશરદ્ધીઓ છે ! આવી સુફેદ દગબાજ થવાથી તેનાં મગજમાંથી ધ્રુંધ નીકળી અને તે રડવા અને ફરિયાદ કરવા લાગ્યો ત્યારે સર્વે રાહદારીઓ અને પેલો કોટવાલ હાઝર થયો. જેઓને ઝવેરીએ પોતાનો અહેવાલ દિલ ખોલીને કહ્યો ! જે પછી તે ખોટી અને પિત્તળની અશરદ્ધીઓની કોથળા અને પેલા ઝવેરીને ખલિફાની ખિદમતમાં લઇ જવામાં આવ્યો જ્યાં તેણે સર્વે ખીના કહી સંભળાવી ત્યારે ખલિફા ઘણા ગમગીન અને પરેશાન થઇ કહેવા લાગ્યો કે, “એ રાંડ જખરી ફરેબખાઝ મળી છે ! કોટવાલને ઘણા આદમીઓ તેની તલાશમાં રાખવાનું કહેવા છતાં પણ તે બદકાર દગબાજ ઝોરતને નથી પકડી પાડી શકતો તે શું છે ?

પ્રકરણ ૨૨ મું.

ખુદાએ તઆલાના ફરિસ્તાઆ !

એક દિવસ જ્યારે મકાર ઝોરત પોતાની પ્યારી પુત્રીઓ સાથે ખુશ ગુસ્તેગામાં ગિરફતાર હતી, ત્યારે તે તેઓને કહેવા લાગી કે, “મારાં પ્યારાં

ફરજદો ! આજ સુધીમાં મેં દિવસનાં ભાગમાં તો ઘણાંજ બહાદુરી ભર્યાં પરાક્રમો કરી બતાવ્યાં, પરંતુ હવે હું જેવા માણુ છું કે, રાત્રીનાં પણ આવાં પરાક્રમો મારા હાથથી થઈ શકે છે કે નહિ ?” આવું કહ્યાં પછી તે રાત્રીના કોઈ શિકારની શોધમાં મકાનથી બાહર નીકળી પોતાનાં બદનમાં કંઠી પહેરી તથા ફાંદો લીધો અને હાથમાં તેજદાર ખંજર લઈને રસ્તે પડી ! મધરાત્રી થતાં સુધી પણ તેનાં હાથમાં કોઈ શિકાર સપડાયો નહિ ! તેથી તે એક કબરસ્તાન તરફ રવાના થઈ ! જ્યાં આગળ દ્રષ્ટિ દોડાવતાં તેને એક ઉજડ મકાન નજરે પડ્યું ! જેમાં રોશની પ્રકાશતી હતી ! તે વૈરાન મકાન તરફ ગઈ અને એક સુરાખમાંથી નજર દૂરીને જોયું તો જણાયું કે વીશ મર્દ-ચોરો બેઠા છે ! અને ઘણી એક માલમતા ત્યાં પડેલી છે, જેની તેઓ આપસ આપસમાં વહેંચણી કરી લીએ છે ! આવો તમાશો જોઈને તે જલદીથી પોતાને મકાને પાછી ફરી અને પોતાની પુત્રીઓ તથા જમાઈઓને કહ્યું કે, “સર્વે કોઈ જલદીથી કાળી ચાદર ઓઢી લો અને હાથમાં આગીયા તેલનો શીશો લઈ લ્યો !” મકાર ઓરતના કહેવાનો તુર્તજ અમલ થયો ! જ્યારે તેઓ તે વૈરાન મકાનની નજદીક પહોંચ્યા ત્યારે પોકાર અને શોર મચાવવા લાગ્યાં ! અને તે મકાનની અંદર પુર ઝડપ અને વેગથી દોડી ગયાં ! આવો એકાએક ગભરાટ અને દોડાદોડી થવાથી તમામ ચોરો ગાભરા બની ગયા ! આ પછી તેઓએ તે મકાનને આગ લગાડી દીધી ! તેમાં ફેટલાક ચોરો પણ બળી મૂવા અને બાકીનાઓ તો તે મકાનમાંથી જેમ શબ્દ તેમ ડરના માર્યા ધુજતાં ધુજતાં તે જંગલ તરફ નાહા અને આપસ આપસમાં વાતચિતો કરવા લાગ્યા કે, “આ કોઈ (બુદ્ધાએ તઆલાના ફરિસ્તાઓ હશે !” ચોરો નાશી ગયા પછી મકાર ઓરત નચિંતપણે તમામ માલમતા ઉપાડીને પોતાને મકાને લઈ ગઈ !



પ્રકરણ ૨૩ મું.



તખીબની બહેન !



એક વખતે મકાર ઓરત બદન પર અંગરખો પહેરીને તથા હાથમાં લાકડી લઈને બાહર ચાલી, તેટલામાં એક યાહુદી પોતાના મકાનથી બહાર નીકળ્યો તેની સ્ત્રી ગર્ભવંતી હોવાથી તે તખીબને બોલાવવા માટે જતો

હતો. તે અર્ધે રસ્તેથી શ્રેયો અને દરવાજા આગળ પોતાની બાંદીને હાંક મારીને કહ્યું કે, “હું બીબીને માટે તબીબને બોલાવવા જઈ છું ! તું પેલી સુન્નાની થેલી જે મારા પલંગ પર પડી છે, તે લઇને નાની પેટીમાં મુકી દેજે !” આ સર્વે એક ખૂણામાં ઉભેલી મકાર ઝોરતે સાંભળ્યું, તેવીજ તે એક ગાંધીની દુકાને ગઇ અને ત્યાંથી બેશુદ્ધિમાં લાવવાનું ઓસડ ખરીદ કરી લીધું ! અને જલદીથી પોતાને મકાને ગયા પછી પોતાની પુત્રીને બાંદીનો વિશ્વાસ પહેરાવીને પોતાની સાથે લઇ ગાલી ! જે પછી તેઓએ પેલા યાહુદીના મકાનનો દરવાજો ખખડાવ્યા ત્યારે યાહુદીની બાંદીએ આવીને દરવાજો ખોલ્યો, ત્યારે મકાર ઝોરતે કહ્યું કે, “હું કરીમખાન હકિમની બહેન આવી છું !” આ સાંભળીને યાહુદીની સ્ત્રી બાહરે આવી અને તેને હેતથી બગલમાં પકડીને પોતાનાં મકાનની અંદર લઇ જઇને તેને માન ધક્કતની સાથે સારે આસને બેસાડી ! જે પછી મકાર ઝોરતે કહ્યું કે, “ઓ બીબી ! તું જલદી કર ! તારો શવહર દવા બનાવવા માટે બેઠો છે, તેથી તેણે મને એક નાણાની થેલી જે બાંદીએ નાની પેટીમાં મુકી છે, તે લેવા મોકલી છે ! તે થેલી તારા મદદે તાકીદે મંગાવી છે, માટે પહેલા તે થેલી મારી આ બાંદીને આપ કે તે તારા મદદને જલદીથી આપીને આવે અને હું તારી દવા કરવામાં મશગુલ થાઉં !”

આ સાંભળીને તે યાહુદીની ઝોરત તુર્તજ ઉઠી અને તે નાણાની થેલી લાવી આપીને મકાર ઝોરતને આપી ! જે લઇને તેણે પોતાની પુત્રીને સ્વાધીન છોડી અને પરચારી પોતાને મકાને સ્નાના કરી દીધી ! જે પછી શરબ કરીને તે ક્ષીતરતી ઝોરતે યાહુદીની સ્ત્રીને કહ્યું કે, “તું ચતીપાટ સુધ જ ! હું તારા શરિરને બરોબર તપાસીને દવા દઉં !” જે પછી તે બિચારી લાંબા પગ કરીને સુતી ત્યારે મકાર ઝોરતે તેના પેટ પર પોતાનો હાથ મુક્યો અને કહ્યું કે, “ઓ બીબી ! તારો હાલ બહુ અજબ છે ! અને હવે પણ બહુ હડીતું અને કઠિન છે ! પરંતુ તને મારા હાથથી આરામ થશે એવી મને ખાત્રી રહે છે ! જે પછી તેણે યાહુદીની સ્ત્રી પાસેથી જીનો શરાબ મંગાવ્યો, જે તેણે તુર્તજ તેની પાસે હાજર કર્યો, ત્યારે જે ઓસડ મકાર ઝોરતે ગાંધીને ત્યાંથી વેચાતું લીધું હતું તે તે શરાબની અંદર મેળવી નાખ્યું અને તે શરાબની અંદર બરોબર મળ્યા પછી અને એક રસ થયા પછી તેણે તેનાં યાહુદીની સ્ત્રીને પ્યાલા પર પ્યાલા પાછ દીધાં !

જે પછી યાહુદીની બાંદીએ પણ મકાર ઓરતને કહ્યું કે, “બહેન મારી પણ દવા કરો તો સાફ ! કારણ કે, મને પણ ફરજંદની બાહેશ છે ! માટે તે દવા મને પણ આપો કે મારી તે ઉમેદ બર આવે ! આ સાંભળીને મકાર ઓરત તે ઓસડનાં કેટલાંક બાકી રહેલાં ટીપાંઓ તે બાંદીને પણ આપ્યાં ! શરાબમાં ચઢભૂત ઓસડની આ મીલાવટથી તે યાહુદીની સ્ત્રી અને તેની બાંદી પણ સાથે બેહોશ થઇ ગઇ ! આ પછી તે શીતરતી ઓરત પોતાને મકાનેથી પોતાના જમાઇઓને બોલાવી લાવીને તે યાહુદીને મકાને પાછી આવી ! અને ઘરમાં જે કંઈ હતું તે સર્વેની ઉદ્ધાંતરી કરી ગઇ ! ગોયા યાહુદીના તે મકાનને તળીયા ઝાટક કરી નાખ્યું ! જ્યારે યાહુદી ઘરે આવ્યો ત્યારે પોતાની ઓરત અને બાંદીને બેભાન અવસ્થામાં પડેલી જોઇ ! અને ઘરનો તમામ સરસામાન બરબાદ અને ગેબ થયેલો જોયો ત્યારે પોકાર મારીને પુછ્યું કે, “તમારો આવો હાલ કાણે કીધો ?” ત્યારે તેની સ્ત્રીએ યાહુદીને કહ્યું કે, “હમણાં તમે પેલા તબીબની બહેનને મોકલી હતી તેણે અમારી દવા કીધી છે ! યાહુદી આ જવાબથી જવાબ અજબ થયો અને પુછવા લાગ્યો કે, “ખુદ શાહેદ છે કે, મેં કોઇને પણ મોકલી નથી ! તેમજ એ બાબતની મને પોતાને કંઈ પણ માહિતી વટિક છેજ નહિ !” આ સાંભળીને તેની ઓરતે અશરદીઓની થેલી રસ્તામાંથી મગાવી હતી તે વાત યાહુદીને કહી ત્યારે તેણે જબરો પોકાર કરી મુક્યો ! અને હાથ અફસોસ કરતાં ખલિશની કચેરીમાં કોટ વાલ સાથે ગયો ! પરંતુ લાઇલાજ ! આરોપી-ઓર સિવાય સજા કોણને કરવી !

મકરણ ૨૪ મું.

માઅશુકને મળવા.

એક દિવસે મકાર ઓરતે પરદેદાર ઓરતની જેમ ચાદર ઓઢીને પોતાનો ચહેરો ઢાંક્યો અને માથું નીચું નમાવીને બાહર ચાલી ! જેમ કરતાં તે એક શરાબનાં મકાનનાં દરવાજા નજદીક પહોંચી અને જોયું તો ત્યાં ભાતભાતના બિઝનાઓ બિઝાવેલાં હતાં, અને મકાનના ઓટલાઓ

સુંદર રીતે બાંધેલા હતા. જે ઉપર એક ખુબસુરત ચહેરાનો યુવાન બેઠેલો હતો અને પાસે નાણાંની થેલી પડેલી હતી. તેવામાં મેહયુગ્મ નામની એક સ્વરૂપવાન નવયુવાન નાંઝનીન સરોનાં ઝાડ જેવાં કદની ગુલાબી ગોટ સમાન ગાલો પર ગુલાબી લાલીની છાંટવાળી એકાએક નજરે આવી. ધીમી પરંતુ હંસની ચપળ ચાલથી ચાલી જતી મેહયુગ્મ તે યુવાન શરાફની આગળથી પસાર થઈ ગઈ. જેને જોવાથી તે યુવાનનું જીગર ઝખમી થઈ ગયું. અને તેને ઇશ્વરત કરીને સમજાવી. પરંતુ તે નાંઝનીન કાંઈ પણ બોલ્યા સિવાય ત્યાંથી ચાલી ગઈ. આ મામલો પેલી નાપાક ફીતરતી ઓરતે નિહાળ્યો. તેથી પેલા શરાફની નજર પડે તેમ તે પેલી મેહયુગ્મ પાસે ગઈ અને સલામ કરી ઉભી રહી. અને તે નવયૌવનાને મન ગમતી શંગાર રસની વાતો છેડવા લાગી ગઈ. અને તેમ કરતા કહેવા લાગી કે, “તારી જૂદા-ઇમાં હું ઘણીજ બળું છું. કારણ કે તું આજે અયુસફઝલની પુત્રી જણાય છે.” તેણે આનો જવાબ વાળતાં કહ્યું કે, “અલબત્ત અયુસફઝલની હું બેટી છું.”

મકાર ઓરત જ્યારે તેની સાથે વાતચિત કરતી હતી; ત્યારે પેણો યુવાન-તેના આશક-તેના તરફ જોયા કરતો હતો. તેથી મકાર ઓરત તેને પોતાના હાથથી ઇશ્વરત આપી સમજાવતી હતી કે, આ નખરાખાઝ નાંઝનીનને તારી આગળ લાવીશ! જે પછી તે ત્યાંથી ચાલી ગઈ. અને મકાર ઓરતે તે યુવાન શરાફ આગળ આવીને તાઅઝીમ કરી ત્યારે શરાફે શર નમાવ્યું. જે પછી મકાર ઓરતે કહ્યું કે, “ઓ યુવાન શરાફ શું તે આ નવયૌવનાને ગાળો દીધી છે? તે તો મારી પોતાની પુત્રી થાય છે!”

શરાફ—તમારી પુત્રીનું શું નામ છે? અને તમારું મકાન ક્યાં આગળ આવેલું છે? હું તે નાંઝનીનનો જીગરજનથી આશક થયો છું. તેથી મારો જન પણ તેના પર કુરબાન છે! મારી ઇચ્છા એવી છે કે, હું તેને કપ્પુઝ કરું!

મકાર—ઓ યુવાન મહી યુવાનીનાં જોશવાળાં વેગમાં રખેને ફાટી જતો! ખબરદાર રહેજો! એ મારી પુત્રી છે! પરંતુ હું નથી જાણતી કે, મારી પ્યારી પુત્રીએ તને ક્યાં જોયો? કે તારા પર આશક થઈ ગઈ છે? આ માટે તે મને તે જગ્યાએ લાવી છે. અને તે તને મળવાની ખાહેશ

શરાવે છે! માટે હું ધારું છે કે-આ કાર્ય હમણાંજ પુરું થઇ જાય! કારણ કે મને એ પુત્રી સિવાય બીજું કોઇ ઈશકંદ નથી! અને તે તારા ઇશકમાં હોવાનું અને પરેશાન છે! જીવાનીએ તેના વેગવાળાં રોમાંચમાં જોખનની વીજળીનો તાર ગોચા ઝખકાવી દીધો છે! તે તેનાં અંતઃકરણ અને હૃદયને દરેક પળે પિડાવે છે અને રિખાવી મારે છે! મકાર ઓરતે તે યુવાનને સમજાવ્યો કે,—"તું આ જગ્યાએ હાજર રહેજે! હું મારી પુત્રી પાસે જઈ છું! અને આ કામ સરંજામ પહોંચાડું છું! આ પછી તે પોતાને મકાને ગઇ અને સ્વહસ્તે નીચે મુજબ એક પત્ર લખ્યો:—

“ઐય જીવનન!

એક મુદત્ત થયા હું તમારા ઇશકમાં દિવાની થઇ છું, માટે તમે મારી માતા સાથે મારી પાસે ચાલ્યા આવજો! મકાન ખાલી છે! અને પવિત્ર પ્યારનો ખુશાલીનો વખત વિતાડવાના અને ઐશો આરામ કરવાના માઅતે બર સાધનો મોજુદ છે! તેથી હજારો તકલીફ વેદીને પણ આ તરફ આવવા માટે પાછી પાની કરશે નહિ! ઓ દિલબર! વિયોગી વિરહનો અગ્નિ હવે વધારે વખત મારાથી સહન થઇ શકતો નથી માટે હવે મને વધુ વખત તલસાવશો અને તપાવશો નહિ! કારણ કે,

“જુ” જળ સુરતે મેહતાબ સરીખી તેરી,

ઉસ વખત ખુબ ખુશી હોતી હય તખીયત મેરી.”

લી. તમારાજ ઇશકનાં આતશમાં જળતી મહેબુબની ખંદગી.

આ પત્ર લખને તે ચુડેલ ચંડાળ તે યુવાન શરાફની નજીક લાવી! તે યુવાન ઘણીજ ધન્ટેઝારીથી પોતાની માઅશુકની રાહ જોતો બેઠો હતો! તેથી મકાર ઓરતને જોતાજ તે ઘણીજ ખુશીમાં આવી ગયો! મકાર ઓરતે પેલો લખેલો પત્ર કાઢીને તે યુવાનને આપ્યો! જ્યારે તેણે તે ઉઘાડીને વાંચી જોયો ત્યારે તેણે જલદીથી પોતાની ખાંદીને બોલાવી અને તેને અશ્વરશીઓની એક કોથળી સોંપતા કહ્યું કે, “જે કોઇ મારી પાધડીની નિશાની લાવે અને જે કંઇ માગે ત્યારે આમાંથી કાંઇપણ આનાકાની કરાવ્યા સિવાય આપજો! તારી બીબી મારા વિષે પુછે તો એમ કહેજો કે-શેઠ પોતાના મિત્રને ત્યાં ગયા છે! અને કદાચિત્ત એમ પણ બનવા જોગ છે કે ત્યાં આગળ રાત્રીભર પણ રોકાઇ જાય? માટે મારી રાહ જોશો નહિ!” ખાંદીને ઘટતા હુકમ આપીને તે યુવાન ત્યાંથી ઉઠ્યો અને

મકાર ઓરતની સાથે રવાના થઈ ગયો ! જે પછી મકાર ઓરત-જે
 ગલીઓમાં પરદેદાર ઓરત રહેતી હતી તેમાંની એક ગલીમાં તે યુવાનને
 લઈ ગઈ ! અને એક મકાનનો દરવાજો ઠોક્યો અને પેલા યુવાન શરાફને
 દૂર ઉભો રાખીને પેલી પરદેદાર ઓરતને કહ્યું કે, ‘ઐય નેક ખસલતની
 ઓરતો ! કુવામાંથી તારું પાણી કાઢવાની મારી ઇચ્છા છે ! માટે જરા
 ડોલ અને દોરડા આપવાની મેહેરબાની કરશો તો એહસાન થશે !’ આ
 સાંભળીને પેલી ઓરતોએ દોરડું તથા પાણી ભરવાની ડોલ મકાર ઓરતનાં
 હાથમાં આપી ! આ લઈને મકાર ઓરત કુવા પાસે ગઈ અને પાણી ભર-
 વાનાં બહાને તેણે જાણી જોઈને એ ડોલને કુવાની અંદર નાખી દીધી !
 જે પછી ઢોંગ કરીને કહેવા લાગી કે, ‘મારા હાથે આ ઓરતનો માલ
 કુવામાં પડી ગયો છે ! માટે જલ્દીથી મારા ફરજંદને અહિંઆ બોલાવીને
 તેને કુવામાંથી બાહર કઢાવો !’ આ પછી તે મોટા અવાજે પેલા યુવાન
 શરાફને કહેવા લાગી કે, ‘ઓ ફરજંદ ! તું અહિંઆ આવ ! કારણ કે
 પેલી પરદેદાર ઓરતો બાહર આવી નહિ શકે ! જો ! પ્યારા ફરજંદ ! મારા
 હાથથી તેઓની ડોલ આ કુવાની અંદર પડી ગઈ છે ! માટે મહેરબાની
 કરીને તું આ કુવાની અંદર ઉતરીને તે ડોલને બાહર લાવ કે પછી આપણે
 આપણી તરફને છિપાવીને મારી બેઠી પાસે જઈએ !’ ગરજ તથા ઇશ્કનો
 માર્ગ અને માઅશુકને મળવાની તીવ્ર ઇચ્છાથી આંધળો થયેલો યુવાન
 શરાફ મકાર ઓરતનાં કહેવાથી અંદર ઉતર્યો ! જે પછી તે શીતરતી ઓરત
 તે યુવાનનાં કપડાં લઈને ત્યાંથી રવાના થઈ ગઈ ! અને દોડતી દોડતી
 તે શરાફને ઘેર જઈને તેની બાંદીને પાઘડી દેખાડીને કહ્યું કે, ‘તારા શેઠે
 આ નિશાની આપી છે ! અને તને જે સુન્નાનો થેલી આપી છે, તે જલ-
 દીથી મંગાવે છે !’ બાંદીએ પાઘડી લઈને તે સોના મોહરની ટ્રાયળા આપી
 દીધી ! જે લઈને તે મકાર ઓરત પોતાના મકાન તરફ આવતી પકડી
 ઘેર જતા રસ્તામાં અધવચ્ચે વિચાર આવ્યો કે યુવાન શરાફની પાઘડી
 ઘણી સારી છે ! માટે તે પણ હાથથી જવા દેવી જોઈએ નહિ ! તેથી તે
 રસ્તામાંથી પાછી ફરીને બીજી વખત તે યુવાનનાં મકાને જઈને તેની બાંદીને
 કહ્યું કે, ‘તારા શેઠે કહેવરાવ્યું છે કે-તે પાઘડી તો ઘરે રાખી દીધી ! તો
 તે સિવાય હું ઉઘાડે માથે ઘર આગળ કેવી રીતે આવી શકું ? માટે મને
 જલદી પાઘડી આપી દે કે હું તેઓને પહોંચાડી આવું !’ આવી હકીકત
 સાંભળીને બાંદીએ પાઘડી પણ પાછા આપી દીધી ! આ પ્રમાણે મકાર

તારત તે યુવાનનાં સઘળાં કપડાં તથા સોના મોહરની પેલી થેલી લઇને
પાતાને મકાને આવીને બેપરવાઇથી એશો-આમ કરવા લાગી !

પ્રકરણ ૨૫ મું.

કુવામાંથી કાઢ્યો !

પેલી તરફ જ્યારે કેટલોક વખત પસાર થયો ત્યારે પેલા ખિચારો
ફસી પડેલા યુવાન શરાફે કુવામાંથી પોકાર ઉઠાવ્યો કે, “કાઈ મને કુવા-
માંથી કાઢો રે !” આ પોકાર સાંભળીને પેલી ગલીઓમાંની પરદેદાર ઓરતો
દોડી આવી ! અને ઉપરથી દોરડું કુવામાં નાખીને તે જવાનને બાહર
બેંચી કાઢ્યો ! ત્યારે તે પરદેદાર ઓરતોએ કહ્યું કે, “અય જવાન ! તારી
માતા કયાં ગઈ ? અજબ જેવું છે કે તારી માતાએ તારા પર કાંઈ માયા
રહેમ ન કરતાં આવી રીતે તને ગફલતીમાં કુવામાં નાખીને ચાલતી થઈ !

આ સાંભળીને શરાફ હૈરાન પરેશાન થયો અને પોતાના કપડાંઓ
આપવાને પેલી ઓરતોને ઘણાં કલાવાલા કીધાં ! ત્યાંને તે ઓરતોએ કહ્યું
કે, “કપડાંઓ તો તારી માતા લઈ ગઈ હશે !” આ સાંભળીને તે યુવાને
કહ્યું કે, “એ ઓરતો ! મારી આવી વિશેષ મસ્કરી નહિ કરે ! હવે
મને મુંગો મુંગો જવા દ્યો કે એ માઅશુકની બાઝીથી હાથ ઉઠાવું !”
માઅશુક માટે તે બોલ્યો કે, “જો તારાં ગમથી જીવ સલામત લઈ જઈ
તો ફરી મને ઇશ્કનો બહેમ કે સ્વીત્ર પણ નહિ આવે !” આ સાંભળીને
તે પરદેદાર ઓરતો તે યુવાનની મસ્કરી કરવા લાગી ! તેથી ત્યાં આગળ
જામરી હસાહસ અને એક નાટકનો ગોથા શરસ થઈ રહ્યો ! માણસો નાટકો
અને સિનેમેટોગ્રાફોમાં મોઝ માણવા અને દિલ બહેલાવવા શરસ જોવા
જાય છે, ત્યારે આએ જાંઘળીમાં બનતાં અવનવા ફારસો તો બેઘડિક વગર
પૈસે નિહાળવાં જેવાંજ હોય છે ! પેલી સ્ત્રીઓની મસ્કરી અને પાછળ
દોડતાં છોકરાંઓના ટોળટિંબળથી શરમાતો-લપાતો અને અર્ધ નગ્ન અવ-
સ્થામાં તે બાપડો આખરે પોતાને મકાને પહોંચ્યો ! જ્યારે તે શરાફની
સ્ત્રીએ પોતાનાં મદનો આવો ખરાબ હાલ દીડા ત્યારે તે પણ ઘણી પરે-

શાન થઇ ! અને તેને પોતાનો હાલ પુછ્યો ! શરદે શરથી તે આખર સુધી પોતાનાં પર ગુઝરેલી મુસીબતો અને કુદમનું બિયાન ખુલાસાવાર કહી સંભળાવ્યું ! અને તેની ઓરતે પણ પાઘડી અને સોનાની થેલીની ઉકાંતરીની વાત કહી ! ત્યારે શરદની મુસીબતોનો આડો આંક વળી ગયા ! ખરેખર ખરૂં જ કહેવામાં આવ્યું છે કે—“પડયા પર પાટું જ હોય !” “અગરચે સંગ આયદ, બાલાએ લંગ આયદ !” અર્થાત “લંગડાના પગ નીચે જ પંથર અથડાય !”

પ્રકરણ ૨૬ મું.

ફીતરત

એક દિવસ મકાર ઓરત પોતાનાં જમાઇઓની સાથે પોતાને મકાનેથી બાહર નીકળી અને એક જીર્ણ થયેલાં ભાંગેલાં મકાનમાં ગઇ ! એ જગ્યા તમામ ઉજ્જડ હતી, પરંતુ તેની નીચે એક ભાંગેલી આડી દીવાલ હતી એમજ ઓરતવાર ઉભેલી રહી ગઇ હતી ! તે બેઠને મકાર ઓરતે પોતાનાં જમાઇઓને ફરમાવ્યું કે એ દરવાજાને બરોબર ઝાડીઝડીને સારસુદ કરો ! તે જગ્યા સાફ થયા પછી તેણે ત્યાં કેટલીક સાદડીઓ બિછાવી અને કેટલાક બાદશાહી મહેલને છાજતા પરદાઓ ટાંગ્યાં ! જે પછી મકાર ઓરતે પોતાની બે પુત્રીઓને સુંદર વસ્ત્રોમાં સજ્જ કરીને તે પરદામાં બેસાડી ! અને પોતે નખાશનાં બઝારમાં જઈને નખાશનાં મદને કલું કે, “મારી પાસે બે બાંદીઓ વેચવાની છે ! તેમાંની એક ફીરમાન શહેરની અને બીજી ખુતન શહેરની છે ! તેઓએ કોઇ દિવસ મદનેના ચહેરા પણ જોયો નથી, તેથી હું તેઓને કોઇ તાલેવંતને વેચવા ચાહું છું ! કારણ કે તેઓ તમામ તજમુલની સાથે ખુલ્લું દિવંતની છે ! મેં તેઓને ફરજંદની જેમ રાખી છે, તેથી તે માશાઅલ્લાહ ખુબ બની છે !” આ સાંભળીને નખાશનાં મદને કલું કે, “હું તે બાંદીઓને ખરિદ કરવા ચાહું છું, માટે મને દેખાડ !”

મકાર ઓરત તેથી તેને શહેરને દરવાજે લાવી અને પોતાની બન્ને પુત્રીઓને પરદામાંથી જલદી બાહર આવવાનો અને પેલાં મદને ચહેરા

દેખાડવાનો હુકમ કીધો ! હુકમ મુજબ તુર્તજ અમલ થયો અને તેની બેઠીઓ પોતાનું મોઢું દેખાડી પાછી જલદીથી તે ઉજ્જડ પરદાવાળી જગ્યામાં જતી રહી ! આને જોયા પછી તે મહે' તેને બાંદીઓની કીંમત પુછી ત્યારે મકાર ઓરતે કહ્યું કે, “તેઓને ત્રણસેં દિનારે ખરિદ કરવામાં આવી છે !” આ સાંભળીને તે મહે' કહ્યું કે, “એ બીબી ! તું જલદીથી ખરી કિંમત બોલી નાખ કે હું હમણાં તને તેના નાણાં રોકડા આપી દઉં !”

મકાર ઓરત : “એ કિંમત થોડી છે ! પરંતુ હું તારી પાસે માંગી લઉં છું કે, એ બાંદીઓને જ્યારે તું પાછી વેચે ત્યારે એવી શરતે વેચજે કે તેઓ આ બાંદીઓ પાસે ઝાઝું કામ લે નહિ ! કારણ કે મને તેઓની ધણી ઠ્યા આવે છે ! તેઓને હંમેશાં ખાસુદે અને આરામથી રાખે કે તેઓ મારા પર લાચનત ન કરે !”

નખખાશ મહે' : “એ બાંદીઓને હું એવા તાલેવંત માણસને વેચીશ કે તેઓ મોટા ઘેરની ગોયા રાજ્યકરતી બીબીઓ બની જશે !”

આ સાંભળીને તે મકાર ઓરતે કહ્યું કે, “જ્યારે તું આવી સરસ કબુલાત આપે છે, ત્યારે તો તુંજ તારી મેળે તેઓની કિંમત કર ! અને તારી મરજીમાં આવે તે આપ ! કારણ કે હું એક પુઢિયા સ્ત્રી છું અને મને હવે આ દુનિયામાં ઝાઝું જીવવાની જરાએ ઉમેદ કે તમન્ના નથી !” આ પછી તે મહે' તે બાંદીઓને બસો દિનારે ખરિદ કરી લીધી ! આ દિનારો લઇને મકાર ઓરતે પોતાનાં જમાઇઓને આપ્યાં અને કહ્યું કે, “ઓ ગુલામો ! તમે આ નાણું ઉઠાવો અને તમારી બીબીઓને આપો ! કે તેઓ બાંદી-ઓનાં કપડાંઓ તૈયાર કરે ! આ પછી બાંદીઓને તમારી સાથે લાવજો અને નખખાશના મહે'ને હવાલે કરજો !”

આ પછી મકાર ઓરતનાં જમાઇઓએ તે નાણું ઉઠાવી લીધું ! અને તેઓ તે ઉજ્જડ ધર્મશાળામાંથી બાહર નીકળીને પોતાનાં મકાને જઇને મોઝમઝાહથી નચિંત બેઠાં !

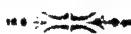
પેલી તરફ નખખાશ મહે' કહ્યું કે, ‘એ બીબી ! મને ધણું કામકાજ છે ! અને તારા ગુલામોને પાછા આવતાં ધણો વખત લાગશે માટે તું પોતેજ એટલી તરદી ઉઠાવીને તે બાંદીઓને જલદીથી બોલાવી લાવ !” તે મહે'ના કહેવાથી તે મકાર ઓરત પણ તે ધર્મશાળામાંથી પાછલે

બારણે થઇને વંજો પામી ગઇ ! ભોલો ભોલો નખખાશ મર્દ રાહ જોતોજ ઉભો રહ્યો ! અને તેમ કરતાં જ્યારે થાક્યો ત્યારે તેના દિલમાં વિચાર આવ્યો કે રજા નહિ મળતી હશે તે માટે બીબીને આવતા વખત લાગ્યો જાણી ગુલામો તથા બીબીને હાંક મારવા લાગ્યો ! પરંતુ અફસોસ ! કે તેના પડધા સિવાય કંઈ જવાબ ન આવ્યો ત્યારે તેણે પોતાના મનમાં વમાસ્થું કે એ મકાનની અંદર જઈને તપાસ કરું ! એમ ધારીને તે તેની નજદીક ગયો અને પરદો ઉઘડીને જોયું તો તેને એક વૈરાન જીર્ણ થયેલી ધર્મશાળા તરફ આવી ! તેથી તે પણ પોકાર પાડવા લાગ્યો ! સરેસ્તા મુજબ ત્યાં આગળ લોકો ટોળે ટોળાં મળ્યાં ! પરંતુ બાંદીઓ, ગુલામો કે સાદુ કરનાર મકાર ઓરતનો કશો પત્તોજ ન મળ્યો જેથી તે નખખાશ મર્દ રહ્યો કકળતો પોતાને ઘેર વિદાય થયો !



પ્રકરણ ૨૭ મું.

યાઅકુબ વેચાયો !



એક વેળાએ મકાર ઓરત એક ગલીમાં પહોંચી ત્યારે તેણે ત્યાં આગળ એક ઘણા દેખાવડા, રૂપ પુષ્ટ અને ખુશસુરત યુવાનને જોયો. એવામાં બે માણસો આવી લાગ્યા, તેમાંથી એકે કહ્યું કે, “ શુક તે બારેહકતઆ-લાના ! કે આના જેવો ખુશસુરત અને રૂપાળા ચહેરાનો શખ્શ મેં કદી પણ જોયો ન હતો ! ” આ સાંભળીને બીબીએ કહ્યું કે, “ એ મર્દનું નામ ખાજે યાઅકુબ છે, અને તે આપણા કોટવાલ સાહેબનો માણસ છે ! ”

તેઓની આ વાતચીત સાંભળીને મકાર ઓરત ખુશી થઇ અને તેથી તેણે તેની પાસે જઈને કહ્યું કે, “ શુ યાઅકુબ તમારું નામ છે ? ત્યારે તે મર્દે હા કહી ! તેથી તે કહેવા લાગી કે, ‘ ઓ યાઅકુબ ! મારી ઓળખ આપતાં મારે કહેવું જોઈએ કે, હું બાદશાહ સલામતની શાહઝાદીની દાઇ છું ! અને તેણે તારા ઘણાં વખાણુ સાંભળ્યા હોવાથી મને બજારમાં મોકલેલી છે, કે હું તને ખરિદ કરીને થોડા રોજમાં માલેતુબ્બર અને મોટાં માન મરતબાવાળો બનાવું કે જેથી કોટવાલ પણ તને સામે સલામો ભરવાને આવે ! ”

યાચકુબ—“જો કોટવાલ સાહેબને ખબર પડશે કે, હું બાદશાહની શાહજાદીની ખિદમત માટે કબુલ થયો તો તે માફ દામવટીક નહિ લ્યે ! અને મને તુર્તજ શાહજાદીની ખિદમતમાં મોકલી દેશે !”

મકાર ઝોરત—“ બાદશાહની શાહજાદી કોઈ દીવસ કોઈની બેઠ કબુલ રાખતી નથી ! તેથી તેણે મને સત્તા સાથે નાણા આપ્યા છે, કે જેથી હું તારી કિમત કરાવીને જે દામ થાય તે કોટવાલને આપું ! માટે મારી એવી ઇચ્છા છે કે, હું તને નખખાશમાં લઈ જઈને તારી કિમત અંકાવું ! ”

આમ સમજાવીને તે યાચકુબને નખખાશમાં લઈ ગઈ ત્યારે મકાર ઝોરતે યાચકુબને દૂર ઉભો રાખીને નખખાશનાં મર્દને કહ્યું કે, “ હું આ ગુલામને વેચી નાખવા ચાહું છું ! ” આ સાંભળીને તે નખખાશનો મર્દ ખૂબસુરત યાચકુબને જોઈને મોહી પડ્યો ! તેથી તેણે તુર્તજ તે મકાર ઝોરતને બારસો દિનાર આપ્યાં ! તે નાણા લઈને મકાર ઝોરતે યાચકુબને ત્યાંજ પડતો મેલીને પોતાના મકાનનો રસ્તો માપ્યો ! જે પછી નખખાશનાં મર્દે યાચકુબને પોતાના એક ગુલામ તરિકે બોલાવીને પોતાનું કામકાજ સોંપવા માંડ્યું ત્યારે યાચકુબ ગુસ્સે ભરાયો અને નખખાશનાં મર્દને કહેવા લાગ્યો કે, “ઓ કમખખત ! તારી શું તાકાત છે કે તું કોટવાલના માણસ કે જેને બાદશાહની દાઢ આવીને શાહજાદી માટે ખરિદ કરતી હતી તેના પર આવી સખત પ્રકારની દસ્ત દરાઝી કરવાની સરકશી કરે છે ?”

નખાશ મર્દ—ઓ મર્દ ! તું ખામોશ રહે ! કારણ કે તારી બીબી તને મારી પાસે આવી વેચી ગઈ છે !”

યાચકુબ—“ ઓ કમખખત બીબી કોણ છે ? હું તો કોટવાલ સાહેબનો ગુલામ છું ! અને તે ઝોરત તો બાદશાહની શાહજાદીની દાઢ બનીને તને અને મને ટગી ગઈ છે !”

આ તકરાર ઉપરથી બંને બાથમબાથે આવ્યા ! કોટવાલ પોતાનાં ગુલામની શોધમાં નીકળેલો હતો અને તે હાથ અશસોસ કરતો હતો કે, “આવો નેકખખત ગુલામ ક્યાં ગયો હશે ?” આથી તે ગાભરો બનીને દિવાનાની જેમ ધરતો હતો તેવામાં કેટલાક આદમીઓએ તેને કહ્યું કે, “કોટવાલ સાહેબ ! અમોએ તમારા ગુલામ યાચકુબને નખખાશ મર્દની સાથે તકરાર

કરતો જોયો છે !” આ સાંભળીને કાટવાલ નખખાશ મદની પાસે ગયો અને ત્યાં આવીને યાચકુબને પુછવા લાગ્યા કે, “તુંને મારે ત્યાં શું હરકત કે અઝીયત પહોંચી છે કે, તું મારો આશરો છોડીને નખખાશ મદની આગળ ચાલી આવ્યો ?” આ સાંભળીને યાચકુબે શરમિંદા થઇને સર નીચું નમાવ્યું. ત્યારે નખખાશ મદે કાટવાલને કહ્યું કે, એક ઓરત તારા ગુલામને મારી પાસે બારસો દીનારે વેચી ગઇ છે” કાટવાલે કહ્યું કે, “ઓ બેવકુફ ! શું તું દિવાનો થયો છે કે ? એ તો મારો માનીતો અને પ્યારો ગુલામ છે ! અને તારા નાણાં આ પ્રમાણે ઉચાપત કરી જનાર તો પેલી રાંડ ચુડેલ હશે કે જે સારા શહેરને સતાવતી શરતી ફિતરતી ઓરત છે !” આવું સાંભળીને નખખાશ મદે રડતોજ રહ્યો ! અને કાટવાલ આ વાતની બાદશાહને ખબર કરીને પોતાના ગુલામ યાચકુબને સાથે લઇને પોતાને થાણે ગયો !



પ્રકરણ ૨૮ મું.



સુન્નતસાદીમાં ખરબાદી.



બગદાદ શહેરમાં ફૂલ ખરકી નામનો એક બુર્જોગ મદે રહેતો હતો. તેને એક પુત્ર હતો. તે પુત્રને રિવાજ મુજબ સુન્નત કરવાનો ઠરાવ કીધો, તેથી એક દિવસ તેણે પોતાના મકાન પર માણસોની ભપકાદાર ભવ્ય મિજલીસનો મેળાવડો કીધો. જેમાં ભાગ લેવાને શહેરનાં આખરદાર નામાંકિત શેહેરીઓ, વ્યાપારીઓ અને રિયાસતનાં અમલદારો વિગેરે ઘણાં માણસો પધાર્યા હતા. આ બીના જ્યારે મકાર ઓરતે જાણી ત્યારે તેણે આ મિજલીસમાં ઘુસીને પોતાનું કંઈ કામ કાઢી લેવાનો મનસુબો કીધો ! આવો વિચાર કરીને તે જલદીથી તૈયાર થઇ ગઇ અને ભાતભાતનું ઉમદા ઝવેરાત પહેરી અને સુંદર શોભિતાં વસ્ત્રોથી બની ઠનીને બેઠી ! અને પોતાના જમાઇઓને ઘોડા પર જીન નાખવાનો હુકમ કીધો ! ઘોડા પર તુર્તજી જીન નાખવામાં આવ્યું. જે પછી તેણે તમામ પુત્રીઓને બાંદીનો પોષાક પહેરાવીને તૈયાર કીધી અને પોતાના જમાઇઓને ગુલામોની માફક આગળ ચલાવ્યાં ! અને પોતે પાછળ સવાર થઇ ! આવી રીતનું આ શબ્દગસ્ત જ્યારે ફૂલ ખરકીનાં મકાનનાં દરવાજા આગળ પહોંચ્યું ત્યારે મકાર ઓરતે એક માણસને તે ઘરમાં ફૂલ ખરકીની ઓરતને ખબર કરવા

મોહલ્યો કે જમાલદીન અબ્દુલરહેમાનની માતા તમારે ત્યાં મિજલિસમાં તશરીફ ફરમાવે છે !

ચલી વોહ સાથ શબગસ્તકે બડી બનઠનકે મકકારા,
શીરાદી નામ અપનેકો, જીસે પયછાને જગ સારા !

હવે જમાલદીન અબ્દુલરહેમાનની માતા વિષે જાણવું અગત્યનું થઇ પડશે કે તે ઘણીજ પરહેઝગાર અને ઇઝત આપરવાળી ઝોરત હતી અને તે ઝોરત બાદશાહનાં મહેલમાં જવા સિવાય હરગિઝ કોઇને ત્યાં મિજલીસમાં જતી ન હતી, અને આખા બગદાદ શહેરમાં તેની ઘણીજ ઇઝત આપર હતી. જે વેળાએ આ પરહેઝગાર ઝોરત બાદશાહની માતા પાસે જતી હતી ત્યારે બાદશાહનાં તમામ માણસો તે ઝોરતને સામા દસ્તેકબાલ માટે લેવા આવતા હતા અને તેનો ઘણાજ માન મરતબા સાથે તાઅઝીમ તવાન્ને કરતા હતા. આ પ્રમાણે આ નેકઅમ્ત બાનું બગદાદ શહેરમાં મશહુર હતી; તેથી જ્યારે મકકાર ઝોરતે તે બલી અને નેકઅમ્ત બાનુના નામના ઝોડા હેઠળ ફઝલ ખરકીની ઝોરતને કેહેવરાવ્યું ત્યારે તુર્તજ ફઝલ ખરકીનાં ઘરના તમામ આદમીઓ દોડ્યાં અને એક કિમતી જરબસ્તનું જીન ઘોડા પર નાખ્યું અને ઘરના ઉમ્મરથી તે અંદર સુધી કેટલાંક બિઘાનાઓ બિઘાવવામાં આવ્યાં ! અને ફઝલ ખરકીની સ્ત્રી તેને સામે રીસીવ કરવાને ગઇ ! અને ઘણીજ ઇઝત અને તાઅઝીમની સાથે ખાસ ઉંચી બેઠક પર બેસાડી ! મકકાર ઝોરતની પુત્રીઓ જે બાંદીનાં લિખાસમાં સજ્જ થઇને આવી હતી, તેણે પોતાનાં અંગ પર સોના અને ઝવેરાતનાં ધરેણાઓ પહેરેલાં હતાં, જે બેઠને સર્વે કોઇ અજબગીમાં ગરકાવ થઇ જતા હતા ! મિજલીસમાં આવેલી મોટા ઘેરની તમામ ઝોરતો મકકાર ઝોરત અને તેની પુત્રીઓ પાસે ભેગી થઇ ગઇ ! અને મકકાર ઝોરત સાથે વાતચિતમાં પડવાનો મોકો શોધતી રહતી હતી ! કારણ કે આવા મોટા ખાનદાનની પરહેઝગાર ઝોરત સાથે મોહબ્ત કરવી તેમાં તે મોહું માન સમજતી હતી ! આમ કરતાં જ્યારે રાત્રીનો વખત થયો ત્યારે તે શીતરતી ઝોરત ઘેર જવાની તૈયારી કરવાનાં ઢોંગ કરવા લાગી ! આ બેઠને ફઝલ ખરકીની ઝોરતે તેને આજની રાત્રી પોતાને ત્યાં શુઝારવાનાં આકરા સોગંદ દીધાં ! અને કહ્યું કે, “આજની રાત્રી અત્રેજ ઠેરી જવ ! કારણ કે હું સુન્નતનાં કામકાજમાં મશગુલ છું ! અને મારા ઘરનું

તપાસનાર બીજી કોઈ નથી ! એમ તો મારી પાસે ઘણું નોકરો-ચાકરો હાજર છે ! પરંતુ તેઓ કોઈ ઉપર મને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ નથી ! માટે તમે વડિલ બહેન આજની રાત્રી અત્રેજ ગુઝારો તો મારા ધરનીદેખરેખ રાખો !”

મકાર ઝોરતે જવાબમાં તેનો ઘણો એહસાન માન્યો અને કહ્યું કે, “ઓ પ્યારી બહેન ! જે હું તમારે ત્યાં નહિ આવતે તો તમે ઘણું દીલગીર થાત ! તે બધીને હું એક ઘડીની દુરસદ મેળવીને આવી તો ગઈ ! તમેને ખબર છે કે, મને ઘેર આગળ ઘણુંજ કામકાજ રહે છે ! તો હવે મેહેરબાની કરીને મને રજા આપો તો પાછી ઘેર આગળ વિદાય થઈ જઈ ! આ સાંભળીને ફૂઝલ ખરડીની સ્ત્રીએ પોતાની બહેનને અને બીજી સારા ધરની સ્ત્રીઓને તેની આગળ મોકલી ! જેઓએ પણ ઘણી આજેઝીની સાથે કહ્યું કે, “ આજની રાત્રી તમે અમારે ત્યાં રહો તો આપની મોટી મેહેરબાની અને એહસાન થશે ! કારણ કે, -આ જાદગીમાં પાછા કોણ જાણે ક્યારે દુરસદે હળી મળી શકીશું ! ઝોરતોનાં આ કાલાવાલા અને આજેઝીથી આજેઝ થઈને આખરે મકાર ઝોરતે (પોતાની મરજી મુજબ !) એક રાત્રી રહેવાનું કબુલ કીધું ! રાત્રીનાં સુવા માટે તે મકાર ઝોરત વારતે તે ભવ્ય હવેલીમાંનો એક શણગારેલો ખુશનુમા અને હવા પ્રકાશવાળો કમરો (ઝોરડો) તુર્તજ ધલાહિદો કાઢી આપવામાં આવ્યો ! જ્યાં તેને ઘણુંજ માન મરતબાની સાથે લઈ જવામાં આવી ! !

ઉપર લખ્યા મુજબ તેઓએ મકાર ઝોરતને જમાલદીન અબ્દુલ રહેમાનની માતા તરિકે એક પરહેજગાર તથા સારી ઝોરત બધીને ધરનાં સુન્નત બેટાનું તથા બીજી બોળી ભટાક અને ભલી ઝોરતનું સર્વે ઝર-ઝવાહેર જાળવવા માટે તેને ભરોસે સોંપ્યું ! જે પછી મધ્ય રાત્રીએ થાક્યાં પાક્યાં સર્વે લોકો નિંદ્રાને વશ થયાં ત્યારે મકાર ઝોરતે પોતાની પુત્રીઓને મોકલીને પોતાના જમાઇઓને તેડાવ્યાં ! અને ઝરીયાંન-ઝવેરાત તથા રેશમી કપડાંઓ વિગેરે જે કંઈ હતું તે સર્વે એકઠું કરીને એક મોટા ગાંસડા બાંધ્યો અને જાળીની નીચે રસ્તામાં નાંખ્યો ! જે તેનાં જમાઇઓ પોતાનાં ખભાઓ ઉપર ઉપાડીને પોતાનાં મકાને જઈને મઝેથી બેપરવા બેઠાં ! અને અમનચમન ઉડાવવાં લાગ્યાં ! તે પછી મકાર ઝોરત પણ પોતે શંદો નાંખીને નીચે ઉતરી ગઈ અને વગર હરકત કે ધમ્માએ પોતાને ઘેર સહિસલામત આવી લાગી ! અને ઘણી હસી ખુશીની સાથે પોતાને મકાને જઈને સુતી !

ઉઠી વોહ રાતકી મોઢી ઉઠાયા માલ જો કુચ્છ થા.
જમા કર દે દીયા ઉનકો કે છસ્કો લામથી હમરા.

જ્યારે સહવાર થઇ અને ફૂલ ખરકીનાં ઘરમાંનાં સર્વે માણસો જાગ્યાં ત્યારે તેઓ મકાર ઓરતવાળાં ઓરડામાં ગયા ! કે સહવારનાં ખુશનુમા વખતે તે પરહેઝગાર ઓરતનાં દિવાર કરી ખુશ ખુશાલ થાય ! પરંતુ જ્યારે તેઓએ ત્યાં જઇને જોયું તો કોઇજ મળે નહિ ! અને તમામ બિછાનાઓ તથા સર્વે સરસામાન ગેબ ! આ જોઇને તમામ માણસો કાળા શાહી જેવા થઇ ગયાં ! અને બહુ અજાણીમાં ગરકાવ થઇ ગયાં ! આ પછી સર્વે કોઇએ ફૂલ ખરકીની આગળ જઇને ખખર કીધી ! તેથી તે સખ હેરાની અને પરેશાનીમાં બાદશાહની હુઝુરમાં હાજર થયો અને કહ્યું કે, “ હુઝુરે આલી ! જમાલદીન અબ્દુલરહેમાનની માતાએ ગઇ કાલે મારા ઘરમાં મેહમાન દાખલ આવીને મોટી ખરબાદી અને હરકત કીધી છે ! તે રાત્રીનાં તમામનું ઝરીયાંત તથા કીમતી અસ-બાબ ચોરી લઇ ગઇ છે ! ”

આ સાંભળીને બગદાદના બાદશાહે પોતાનાં માણસોને તે ઓરતને ઘેર તલાશ કરવા માટે મોકલ્યાં. તે બાદશાહીએ ત્યાં જઇને જોયું તો અબ્દુલરહેમાનની માતા માતાનાં બિછાના પર મરવા સુતી છે ! અને તેની આગળ લોખાન અને સુગંધી પદાર્થોની ખુશબો બળ્યાં કરે છે ! તપાસ અર્થે આવેલાં બાદશાહનાં માણસોએ જ્યારે આ ઘટનાં નજરે નઝર જોઇ ત્યારે તેઓએ વિચાર્યું કે-આ બિચારી તો આ જેહાંનની ઝુલ્મી બળથી તદ્દન બેખબર છે ! તેથી બિદમતગારોએ પાછા જઇ બગદાદનાં બાદશાહને સમજાવ્યો કે, “ હુઝુરે આલી ! તે :તો પેલી જેહાંનમાં જવાની અથવા ગુઝરવાની તૈયારીમાં છે ! ” આ સાંભળીને બાદશાહ ફૂલ ખરકી પર ઘણોજ ગુસ્સે ભરાયો અને બિજા-ઇને કહેવા લાગ્યો કે, “ તું આવી કમચકલ અને બેવફાઇથી વજીરાત અને વકિલાત કેમ કરી શકે છે ? તે ઓરત એવી પાકપાકિઝા અને પરહેઝગાર છે કે-તેની હસ્તીથી કદી પણ હરકત થઇ ન શકે ! તું તે ઓરત પર જુઠ તહોમત લાવેલો છે ! મને શક નથી કે-આ કામ તે નાપાકઝાદી મકાર ઓરતનું હોવું જોઇએ ! ” જે પછી જુબાનીઓ લેતાં એવું સિદ્ધ થયું કે-તે કામ પેલી દિતરતી ઓરતનુંજ છે ” તેથી બાદશાહ આવી સખત પ્રકારની ઠગાખાઝી અને ઠગાઇથી સખ હેરાન

થયો ! અને પોતાના પોલિસ ખાતા જોગો સખત હુકમ કાઢ્યો કે, “ એ હરામઝાદોનો ફિસાદ અને જુલમ હવે હદ કુદાવી ગયો છે ! માટે જો તમે તેને શોધી કાઢવામાં આ પ્રમાણે નિષ્ફળ પુરવાર થશે તો તેનાં બદલામાં તમોને શુભી દેવી પડશે ! ”

છેવટે બિચારો ફૂંડલ ખરડી જેઓનો માલ ઉછીકો લાવ્યો હતો તેનો તથા જેઓનો અવેજ તે રાત્રીનાં ઘરમાંથી ગુમ થઈ ગયો હતો તેનો પણ તેને ઢંટ ભરી આપવો પડ્યો !



મકરણ રદ મું.



સઝા !



હવે બગદાદ શહેરની તમામ પ્રજા મકાર ઝોરતની શિતુરી ફરેખ-ખાઝી અને સખત ઠગખાણથી ત્રાસ પામી ત્રાહે ત્રાહે પુકારી ગઈ હતી. આ ઉપરાંત બાદશાહનો શુભીએ ચઢાવવાનો હુકમ સાંભળીને ગામનો કોટવાલ અને માણસો ખુબ ઉસ્કેરાઈ ગયા હતાં અને મકાર ઝોરતની શોધમાં જોર શોરથી ધરવામાં મશગુલ થયા હતાં ! આવી ચાંપતી તપાસનું પરિણામ એ આવ્યું કે-એક દિવસે તેઓએ મકાર ઝોરતને રસ્તામાંથી પકડી પાડીને તેનાં હાથ પગ બાંધી લીધા ! અને સખત પ્રકારનો માર મારતાં મારતાં જમીન પર ખેંચતાં-ઢસરડી જતાં હતાં ! ત્યારે મકાર ઝોરત જળરા શોર બકોરથી ધરિયાદ કરતી હતી કે, “ ઓ ! બહેલો અને ઝાલીમો ! તમે મારી પાસે શું માગો છો ? હું એક નાતવાન ખુદિયા ઝોરત છું ! મેં શું ગુનોહ કીધો છે કે-તમે ખુદાથી પણ ડરતા નથી અને મને આ પ્રમાણે નાહકની હેરાન કરો છો ? ” તેનાં આ બોલવા પર તેઓ કશું પણ લક્ષ ન આપતાં ઉલટા મારતા જતા હતા અને જમીન પર ખેંચતા તાણતાં તેઓ તેને બગદાદનાં બાદશાહની આગળ લઈ ગયા ! આ વખતે તે ઢોંગ કરીને ખુશ અને શીરીન અવાજે કુરઆને શરીફ પઢવા લાગી ! જ્યારે તે બાદશાહની નજદીક આવી પહોંચી ત્યારે તેજ અને મીઠી વાણીથી તે બગદાદનાં બાદશાહના ખૂબ ગુણગાન

ગાઇ આર્શિવાદો આપવા લાગી ! અને બોલવા લાગી કે, “ ઓ બુર્જોગી ભરેલાં બખ્તાવર બગદાદનાં બાદશાહ ! હું એક બુદ્ધિયા નાતવાન અને આજેઝ ઓરત છું ! પરંતુ આ માણસોએ મારા પર જુદું બોલતાન મુક્યું છે ! હું બેગુનાહ છું ! અને બે વખત હજ પઠી આવેલી હાજ્યાણી છું ! ખુદાવંદે તથ્યાલાનાં સોગંદ છે કે, આ આદમીઓએ મારું ખુન કરવાની કોશેશ કીધી છે ! બાદશાહ સલામત ! કાંતો મને મારી નાંખાવી આ જુલમાત ભરેલી જીંદગીનો અંત આણો ! અથવા તો આ જુલમગારોનાં હાથોથી મારો છુટકારો કરો ! ”

આ સાંભળીને એક વાર તો બાદશાહનું દિલ પિગળ્યું ! જેથી તેણે મકાર ઓરતને છોડી મુકવાનો વિચાર કીધો ! કારણ કે તેણે મકારનો આ તશ એવો તો રોશન કીધો હતો કે તેથી બાદશાહનું દિલ તેને માટે બળ્યું ! પરંતુ વઝિર ફઝલ ખરકીએ ફરિયાદ ઉઠાવી કે, “ હુઝુરે-આલી ! આ બદખત-બદકાર છે, હવે હાથમાંથી જતી ન મુકો ! કારણ કે તેણે મને પોતાને પણ ખુવાર કીધો છે ! અને તે સાથે આપણાં આખા મૂલકનાં ઘણાં નિર્દોષ મનુષ્યોનાં તેણે લોહી પીધાં છે ! અને ખૂનો વટિક કીધાં છે ! જ્યારે વઝિરે આવી આજેઝી સમેત કહ્યું ત્યારે બાદશાહે છેવટનો હુકમ આપ્યો કે, “ આ ઓરતને બંદીખાનામાં કેદ કરો ! ” બાદશાહનાં હુકમનો તુર્તજ અમલ થયો અને તેને કેદખાનામાં પુરવામાં આવી ! પરંતુ ત્યાં પણ ઢોંગ ચલાવવા માંડેલા ! કોઇક વખતે બેશુધ થઇ જવા લાગી કે જેથી લોકો તેને મરણ પામેલી સમજીને છેતરાવા લાગ્યાં ! આ પ્રમાણે તેણે કેદખાનામાં ઘણાં ઢોંગ-ઢીંગાણાં ચાલુજ રાખ્યાં ત્યારે આખરે સર્વે કોઇએ કંટાળીને તેને એક જંગલનાં મોટા ઝાડ સાથે મઝખુત મુરકે ટાઇટ બાંધી !

પ્રકરણ ૩૦ મું.

લાલચ !!

જ્યારે તમામ લોકો મકાર ઓરતને એક ઝાડની સાથે જકડી-બાંધીને પોતાને ઘેર વિદાય થયા; ત્યારે ત્યાં એક જાંટનો સારવાન આવી લાગ્યો !

ઝાડ સાથે મઝપુત જકડાએલી મકાર ઝોરતે તેને પોતાની નજદીક બોલાવ્યો
 અને કહ્યું કે, “ અય યુવાન ! તું જો કે બાદશાહે મને નિર્દોષને આ પ્રમાણે
 આ શબ્દો પર ઉભી કીધી છે ! તેથી હવે મારી ખાત્રી થતી જાય છે
 કે-હું હવે આ જમુન ઝુલ્મથી કોઈ પણ રીતે છુટી રહેવાની નથી !
 માટે હું તને તારા લાલનીઃ એક બાબત કહેવા ઇચ્છું છું તે સાંભળ
 કે મારી પુત્રીઓ હજી સુધી કુંવારી રહી છે ! તેઓનાં અવાપિપર્યંત કોઈ
 સાથે નિકાહ થયા નથી ! માટે જો તારા નશિખમાં હોય તો મારી તે
 પુત્રીઓ સાથે તારા લગ્ન થઈ જાય ! મારી પુત્રીઓમાંની એક ગોયા
 ગૌહરની સુન્નાની તસ્ની મિસાલ છે, અને બીજી ગોયા સુન્નાનો અશતાવો
 છે ! ! હું તને તસ્ની અને અશતાવાની નિશાની આપું છું. ત્યાં તું જ !
 અને તસ્ની અને અશતાવો જલદીથી પાછો લઈને રહે તે શરતે હું મારી
 પુત્રીઓને તારે હવાલે કરું ! ” આ પ્રમાણે જ્યારે તેણે શારવાનને
 સમજાવ્યો ત્યારે શારવાન લોભ-લાલચનો માર્યો બ્રહ્મા ખુશી થયો અને
 તેણે તેની નિશાની માગી ! ત્યારે મકાર ઝોરતે કહ્યું કે, “ અય
 યુવાન ! તું સોગંદ આ કે-તું જલદીથી પાછો રરશે કે નહિ ? ! જો તું
 ખરો જ હોય તો તારું ઊંટ અહિંઆ જ મુકીને જ ! ” શારવાને ઊંટ
 પાછળ મૂકી જવાતું કપુલ કીધું અને તેણે તેને જૂઠી નિશાની આપતા
 કહ્યું કે, “ બગદાદના રાજાના મોહલલામાં એક ઉજ્જવ મસજીદ છે, તે
 મસજીદનાં મેહરાબમાં તે સુન્નાની તશ તથા અશતાવો લટકે છે, માટે
 તું તે ખોદીને મારી પાસે લઈ આવ ! ” શારવાન આ હુકમને તાબે થયો
 અને ઊંટ ઉપરથી નીચે ઉતરીને તેના પગ બાંધ્યા ! જે પછી લાલચનો
 માર્યો તે શારવાન રવાના થઈ ગયો ! જે પછી મકાર ઝોરતે પાસે ઉભેલી
 પોતાની પુત્રીને પેલા ઉંટને ઘેર લઈ જવાની ઇશારત કીધી ! એટલે તે ઊંટને
 લઈને રસ્તે પડી ! શારવાન આપેલા ઠેકાણે મસજીદ ખોદવા લાગ્યો ! અને
 મસજીદનો કેટલોક ભાગ ખોદી જોયો, પરંતુ કાંઈ પણ હાથ લાગ્યું નહીં,
 ત્યારે શારવાન પાછો ફર્યો અને પોતાનાં ઉંટને જ્યારે ત્યાં આગળ ન જોયું
 ત્યારે તેણે મકાર ઝોરતને પૂછ્યું કે, “ મારું ઊંટ ક્યાં છે ? ” ત્યારે મકાર
 ઝોરતે જવાબમાં કહ્યું કે, “ જોય બેવકુશ ! તું કાંઈ પાગલ થઈ ગયો છે ? ”
 હું એક ગરીબ ઝોરત મારી ગીરીફતારીમાં પડી છું, તે હું શું બાણું કે
 તારું ઊંટ કોણ લઈ ગયું ? ”

આ સાંભળીને શારવાને ફરીયાદ ઉઠાવી ત્યારે સવળાં આદમીઓ એ

ઠેકાણે જગો જગોથી એકઠાં થયાં તેથી જ્યારે તેઓએ મકાર ઓરતને
 ઝાડ સાથે બાંધેલી છતાં આવા ફરેબ અને શીસાદ કરતાં જોઈ ત્યારે તેઓએ
 પાછી બાદશાહ કને જઈને ફરીયાદ કીધી ! આ સાંભળીને બાદશાહ બેઝાર
 થતાં બોલ્યો કે, “ એ મકાર ઓરત કેવી નાલાયક અને હરામઝાદી છે, કે
 તેને આ પ્રમાણે ઝાડ સાથે જકડવામાં આવેલી છે છતાં પણ તે પોતાનાં
 શીતર અને ફંદ છોડતી નથી ! અને હજી પણ લોકોને તુકશાન અને મુશ્કેલીમાં
 ગીરફતાર કરે છે ” છેવટે બાદશાહે આ ઓરતથી ડાયર થતાં હુકમ
 આપ્યો કે, “ તેને બગદાદ શહેરની નદીમાં ગર્ક કરી દે ! ”

પ્રકરણ—૩૧ મું

ખારવાઓ બન્યા !

બાદશાહનાં હુકમ મુજબ કોટવાલે ગામનાં બોટવાલાઓને હુકમ કીધો
 કે—મકાર ઓરતને નદીમાં લઈ જઈને બરહરીએ હોમી આવો ! હુકમ પ્રમાણે
 જ્યારે તેઓ તેને એક પેટીમાં પુરીને નદીમાં અધવચ્ચે લઈ ગયાં ! જે
 પછી ખારવાઓએ પેટી ખોલી ત્યારે મકાર ઓરતે ફરેબ કરીને રડવું શરૂ
 કીધું અને તેમ કરતાં તે પુછવા લાગી કે, એવ આદમીઓ તમે કોણ છો ?
 અને તમે મને ક્યાં લઈ આવ્યા છો !

ખારવાઓ—“ અમે તને બગદાદ શહેરની નદીમાં લઈ આવ્યાં છીએ.
 અત્રેના કોટવાલે તને નદીમાં અધવચ્ચે ગર્ક કરવાનો હુકમ આપીને
 અમેને સોંપી છે ! ”

મકાર ઓરત—“ મારાં પુત્રનો મારા પર સાબેત થયેલો આ હુકમ
 ખરેખર અગ્નયશી ભર્યો છે ! જે માતા પોતાનાં પ્યારા લાડલાને નસીહત
 દે ત્યારે તેને શું આજ બદલો ? ઉપકાર પર અપકાર ?

આમ કહીને તે ઝાર બેઝાર રડવા લાગી અને કહેવા લાગી કે,
 “ પ્યારાં બીરાદરો ! મારો ફરજંદ દીવાનાપણામાં મસ્ત છે ! તેથી મને ગર્ક
 કરવાનો હુકમ કીધો છે ! માટે તમે હમણાં મારા પર નીગાહ રાખો ! અને
 કોટવાલ તમેને દીવાનાપણામાં પુછે ત્યારે કહેજો કે “ ગર્ક કીધી છે ! ”

પરંતુ બાઇઓ ! ખખરદાર ! જ્યારે તે હોશીયારીમાં હોય ત્યારે “ના” જ પાડ્યો નહીં તર તે તમોને ઠાર મારશે ! કારણ કે હું તેની માતા છું !

આ સાંભળીને ખારવાઓ આપસઆપસમાં વાતચીત કરવા લાગ્યા કે, એ ઝોરત સાચું કહે છે, તેથી આજની રાત્રી આપણે તેના પર નીગાહ રાખીએ ! જે કોટવાલ કહેશે તે આપણે તેને આવતી કાલે નદીમાં ગર્ક કરીશું ! નદીમાં ડૂબાડી દેતાં શું વખત લાગવાનો છે ? અને શું મુશ્કેલી નડવાની છે ? આવો વીચાર કરીને તેઓએ હોડીને પાછી ફરવી અને મકાર ઝોરતને પોતાને ઘરે લઇ ગયાં !

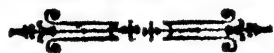
બીજે દિવસે કોટવાલે ખારવાઓને પોતાની પાસે બોલાવ્યા અને પુછ્યું કે, “પેલી મકાર ઝોરતનું કામ તમોએ તમામ કીધું ?” ત્યારે ખારવાઓએ કહ્યું કે, “અમોએ તેને નદીમાં ગર્ક કરી દીધી !” આ સાંભળીને કોટવાલ “અવાખશે-પરેશાંન !” કરવા લાગ્યો ! તે ઉપરથી ખારવાઓ સમજ્યા કે, તે પોતાની માતા માટે પોતાનું દિલ બાળે છે ! તેથી ખારવાઓ તુર્તજ :બોલી ઉઠ્યાં કે, “હુજુર ! અમો વધામણી લાવ્યાં છીએ કે, અમોએ તમારી માતાને મારી નાખી નથી ! પરંતુ તે તો હજુ જીવતીજ છે !” આ સાંભળીને કોટવાલ અજબ થયો અને ગુસ્સામાં બોલી ઉઠ્યો કે, “ઐય હરામજદઓ ! તમે કંઈ દિવાના થઇ ગયા છો ? આ શું બકી મરો છો ? તે વળી મારી માતા કેવી ! અને વાત શી ! તે તો એક બદકાર મકાર ઝોરત છે અને આપણાં બગદાદનાં બાદશાહે તેને ઘણાંજ આઝાબની સાથે મારી નાખવાનો હુકમ કીધો છે માટે હમણાજ કહી મરો કે, તે દગારી ઝોરત ક્યાં છે ! તમે જલદી જાવ અને તે બદકાર ઝોરતને લઇ આવો. કોટવાલ ખારવાઓ સાથે આવી વાતચીત કરતો હતો તેવામાં એક ખારવો-ખારવાઓને ખખર કરવા આવ્યો કે, કોટવાલની માતા તો નાશી ગઇ છે અને તે સાથે આપણાં ઘરમાંથી સર્વે સરસામાન લઇ ગઇ છે ! આ સાંભળીને ખારવાઓએ પોકાર ઉઠાવ્યો ! તેથી કોટવાલની આંખમાં ખૂન વસ્યું ! અને તેઓને કેટલીક લાકડીઓનો મેથીપાક જમાવ્યો. જ્યારે આ વાતની બાદશાહને ખખર ગઇ ત્યારે તે પણ ઘણો ગુસ્સે થયો અને હુકમ કીધો કે, “કોટવાલ અને ખારવાઓને મકાર ઝોરતને બદલે શળી પર ચડાવી દો.” પરંતુ તેટલામાં બાદશાહની કચેરીમાં બિરાજનારાં બાદશાહનાં બુર્જોગાએ બાદશાહ પાસે માગી લીધું કે, તેઓ પર દયા કરીને તેઓને બચાવી લેવાં !

તેથી બગદાદનાં બાદશાહે રહેમ ખાધને પોતાનો પ્રથમ હુકમ રહ કીધો ! અને આ પ્રમાણે કોટવાલ અને ખારવાઓ બચી ગયા !

પ્રકરણ ૩૨ મું.

બસરામાં !

જ્યારે મકાર ઝોરત ઉપર વર્ણુવેલાં સઘળાં પરાક્રમે બગદાદ શહેરમાં કરીને પરવારી રહી અને હવે બગદાદ શહેરમાં પોતાનો દોષ આરો નહિ જોયો ત્યારે તે ખારવાઓને ત્યાંથી નાશીને પોતાને મકાને આવી ! એક દીવસે તેણે વીચાર કરીને પોતાની પુત્રીઓ અને જમાઇઓને કહ્યું કે, ઐય ફરજંદો ! તમે જાણો અને ખબરદાર રહો કે હવે આપણી બગદાદ શહેરમાં રહેવાની તાકાત નથી, કારણ કે શહેરની તમામ રૈયત આપણા પ્રપંચી પરાક્રમેથી વાકેફ થઈ ગઈ છે ! માટે હવે જલદીથી આપણે બીજા શહેરમાં જઈને વસવું જોઈએ. આવો વિચાર કરીને તે ઉડી અને પોતાનો સઘળો એકઠો કરેલો સરસામાન અને માન્યતા એકઠી કરીને પોતાની પુત્રીઓ, જમાઇઓ અને નોકર ચાકર સાથે બસરા શહેરની તરફ રવાના થઈ ! ત્યાં જઈને તેઓએ એક આલિશાન મકાન ખરિદ કીધું અને ત્યાં પણ કેટલોક વખત સુધી રાત્રી દીવસ મકાર અને હિલા કરીને ઘણાં આદમીઓને હલાક અને તબાહ કીધાં !



પ્રકરણ ૩૩ મું.

યોગળ કુટુંબ !

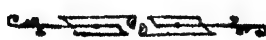


મકાર ઝોરતે બસરામાં આવીને લોકોને ખરાબી પુગાડવાની ખબર એક મુમીન હલવી નામનાં મોલવીને પડી ! તેણે તેને શસાવવાનો ધાટ ધડ્યો ! આ મોલવીને ખબર હતી કે—મકાર ઝોરત પોતાનાં શિકાર માટે રાત્રીનાં બાહેર શરવા માટે નિકળે છે ! તેથી તેણે એક દીવસે પોતાના મકાનનાં દરવાજા ખુલ્લાં મેલ્યાં ! જેમ કરતાં તે રાત્રીનાં મકાર ઝોરત પોતાના રિવાજ મુજબ પોતાને મકાનેથી બાહેર નિકળી અને

જોયું તો એક ખુલ્લું મકાનનાં દરવાજા ખુલ્લાં પડેલાં છે ! અને તેમાં રહેનારાઓ બેપરવા લાગે છે ! આવી સુનેરી તક જોઈને તે જલદીથી પોતાના જમાઈઓને પોતાના મકાનેથી બોલાવી લાવી ! જે પછી તેઓ સઘળાં તે મુમીન હુલવીના મકાનમાં ઘાખલ થયાં અને જે કંઈ તેનાં મકાનની અંદર હતું તે સર્વે ગાંસડાં પોટલાં બાંધીને ઉઠાવી ગયા ! પેલો મુમીન હુલવી જે પોતાના મકાનમાં એક જગ્યાએ છુપાઈ બેસીને ઠંડે કલેજે સર્વે તમાસો જોયાં કરતો હતો તે હવે જલદીથી પોતાનાં મકાનમાંથી બાહર આવ્યો ! અને જ્યારે તે પછી તે તેઓની પુઠે લાગ્યો ત્યારે તેણે જોયું કે—મકાર ઓરત સર્વે સર સામાન પોતાના મકાનમાં લઈ ગઈ ! અને અંદર ગયા પછી પોતાનાં મકાનનો દરવાજો બંધ કરી દીધો ! હુલવી મહેં આ જોઈને પોતાને હાથે તેના ધરની નિશાની કીધી અને જલદીથી પાછા ફરીને મોહલ્લાનાં તમામ માણસોને જાગૃત કીધાં અને કહ્યું કે, “ આપણા બસરા શહેરમાં આજ કેટલીક મુદત થયાં કેહેર વરસી રહ્યો છે ! અને ચોરી તથા લૂંટશટ પણ બહુ થાય છે. તેથી ધણો પોકાર ઉઠે છે. પરંતુ કાંઈપણ પકડાતું નથી ! આજે મેં આ કામને મહેનત કરીને સરજામ પહોંચાડ્યું છે ! તેથી તમે સઘળાં તૈયાર થાવ અને મારી સાથે ચાલો ! ” આ સાંભળીને સર્વે માણસો તૈયાર થઈ ગયાં અને આપસઆપસમાં મસલત કરીને તે તમામ લોકો તે મોહલ્લીનાં મકાનમાં છુપાઈ બેઠાં ! જ્યારે તે મકાર ઓરત પોતાની પુત્રીઓ, જમાઈઓ અને નોકરો ચાકરો સાથે કાંઈ ચીઝ ઉઠાવી જવાની બાકી રહી ગઈ છે કે નહિ ! તે જોવાને તે મોહલ્લીનાં મકાનમાં પાછી ફરીને આવી ત્યારે ચુપકીદીથી છુપાઈ રહેલાં તમામે તમામ લોકો બાહર કૂદી આવ્યાં ! અને મકાર ઓરત સાથેનાં તેના બીજાં સઘળાંને પકડીને તેઓના હાથ પગ મુશ્કેટાઈટ બાંધીને તેને તેનાજ મકાન પર લઈ ગયાં ! અને મકાર ઓરતના મકાનમાં જે કાંઈ હતું તે સર્વે ખાલસા કીધું !



પ્રકરણ ૩૪ મું.



અંતે—ભસ્મ !

અને

“ ઓરત કે આકૃત ? ” નો અંત !



બીજે દિવસે સહવારે બસરાની પ્રજાએ આ તમામ હકિકત બસરાનાં હાકિમ અમીરને જાહેર કીધી. અને મકાર ઓરત વિષેની સઘળી ફરિયાદ તેની આગળ ખુલાસાવાર કહી સંભળાવી ત્યારે બસરાના અમીરે કચેરી તરફ પ્રીને કહ્યું કે, “ એ હરામઝાદી બદકાર મકાર ઓરતને તેના હરામ પૈસાથી પેદા કરેલા મકાનમાં તેનાં કુટુંબનાં સર્વે નાપાકઝાદાઓ સાથે બાળીને ભસ્મ કરી દો કે—આ પ્રમાણે બગદાદ અને બસરામાં રોજના ટંટા શિશાદ, ચોરી અને લૂંટફાટ થતી અટકે અને તમામ રૈયત સુખચેત, શાન્તી અને સરળતાથી શહેરનાં વ્યાપાર-ગહેવારની ખિલવણી કરી દેશને આબાદાન કરે ! ”

બસરાનાં અમીરનાં આ હુકમ મુજબ તુર્તજ અમલ કરવામાં આવ્યો ! જે પછી લશ્કરી સિપાઇઓની ચાંપતી દેખરેખ તળે તે મકાર ઓરતને તેની પુત્રીઓ અને જમાઇઓ સાથે તુર્તજ તેના મકાનમાં લઇ જવામાં આવી ત્યારે આખું બસરા શહેર ટોળે ટોળાં વળીને ત્યાં જોવા હલુ રહ્યું !!

તેઓને પોતાને મકાને લઈ જવામાં આવ્યા પછી તેઓને દરેકને અકેકેક થાંભલા પર મુકેટાઇટ મઝપુત બાંધવામાં આવ્યાં ! જે પછી મકાનની ચારે બાજુઓથી આગ લગાડી દેવામાં આવી ! જેથી ચાર પાંચ કલાકની અંદર તો આ સુંદર અને જીવ્ય ધમારત તેનાં પાપી અને પ્રપંચી માલેકો સાથે બળીને ભસ્મ થઇ ગઇ ! આ પ્રમાણે આ પાપી બદકાર મકાર ઓરત અને તેની પુત્રીઓ તથા જમાઇઓનો પ્રપંચી, પાપી અને ખાફી દેહ

ખાકમાં મળી ગયો ! અને બગદાદ તથા બસરાને આ આકૃત સમાન થઇ પડેલી બદકાર ઝોરતનો અંત બદીમાંજ આવ્યો !

શેઅર.

“ કીસ લીયે કરતા હૈ તું બદકામ છના ચંદરોઝ !
હૈ ધુરાયોં કા ધુરા અંજામ છના ચંદરોઝ ! ! ”



આઈને ઉલફત

અથવા

પ્રેમીઓનું પરાક્રમ.

ઉર્દુની પ્રખ્યાત ઇતીહાસીક વાર્તા મલેકુલ અઝીઝ વર્ણના નામની નોવેલનો ગુજરાતી તરજુમો છે જેમાં ડુર્કી સલ્તનત અને યુરોપના ખ્રીસ્તી રાજ્ય સાથે લડાઈનું અને શાહઝાદા અઝીઝના પ્યારનું વૃતાંત લખવામાં આવેલું છે. ઇસ્લામી ભાષાઓએ ખાસ વાંચવા લાયક છે કીમત દોઢ રૂપીઓ.

લખો:—મેનેજર પોલિટિકલ લોમીઓ,

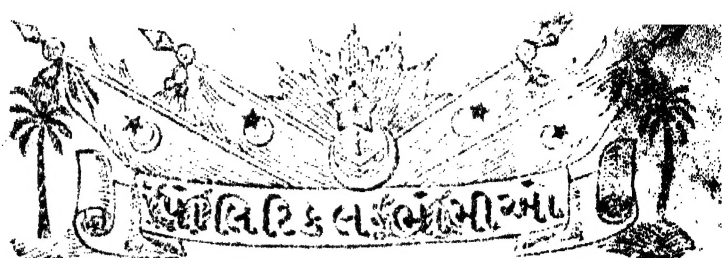
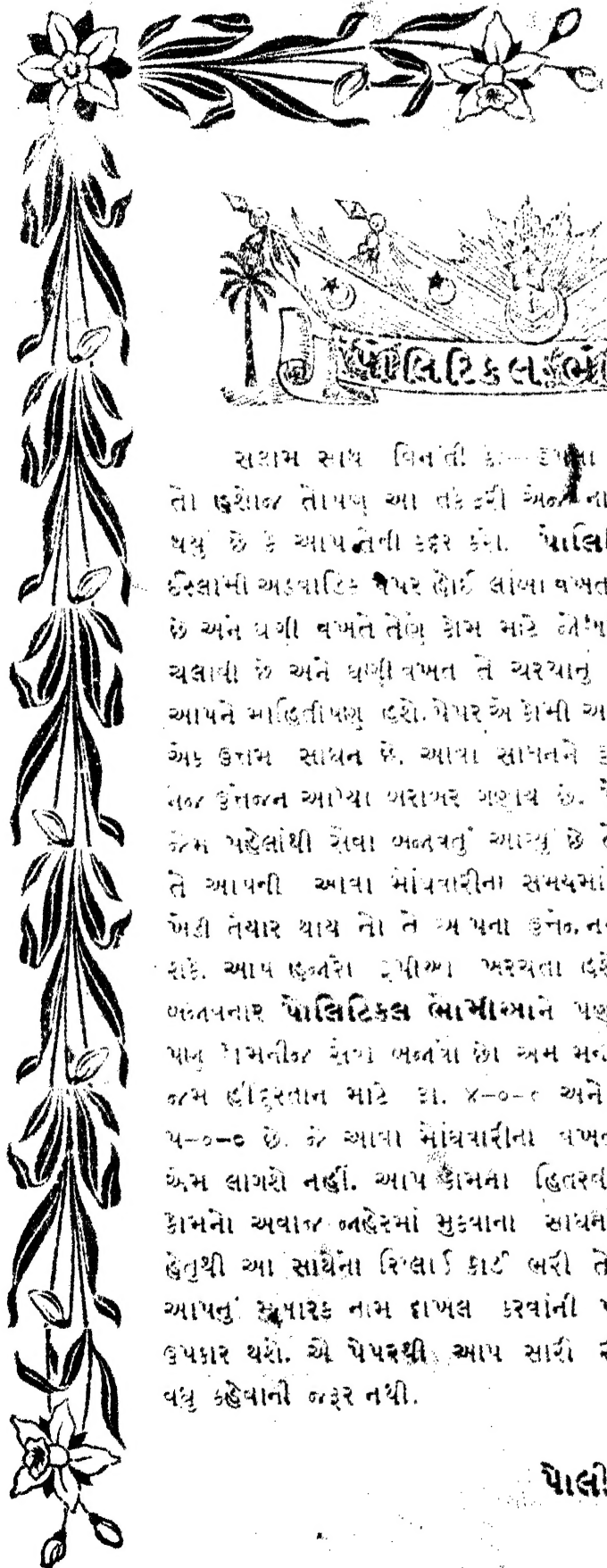
લાલ દરવાજા-અમદાવાદ.

મેહબુબે કુરેશ.

હઝરત ઉસમાન રદી૦ ના સમયની એક તવારીખી મઝહબી વાર્તા છે. આ વાર્તાનું વળું નિહાયત દીલચરપ છે. શર કયા પછી પુરી વાંચી જવા વિના ચેન નહીં પડે. કીમત દોઢ રૂપીઓ.

મેનેજર-પોલિટિકલ લોમીઓ.

લાલ દરવાજા-અમદાવાદ.



સરકાર સાથે વિનંતી કે—હાલના નામથી આપ જાણીશો
 તો હશેજ તોપણ આ તરફથી એક નામ આપની સલાહ રજૂ
 થયું છે કે આપની જરૂર કરતાં 'પોલિટિકલ ભોમીઆ' એક
 દરિયામી અડવાટિક જેપર હોઈ લાંબા વખતથી કોમની સેવા ખર્ચ
 છે અને ઘણી વખતે તેણે કોમ માટે જોખમો ઉઠાવીને પાણી ચરચા
 ચલાવી છે અને ઘણી વખત તે ચરચાનું પરિણામ શૂન્ય આપણી
 આપને માહિતીપણુ હશે. જેપર એ કોમી અવાજ જાહેરમાં મુકવાનું
 એક ઉચ્ચ સાધન છે. આવા સાધનને ઉત્તેજન આપવાથી કોમ-
 નીજ ઉત્તેજન આપેલા અસરકારક થાય છે. 'પોલિટિકલ ભોમીઆ'
 જેમ પહેલાંથી સેવા બજાવતું આવ્યું છે તેમ હાલ પાણી તૈયાર છે.
 તે આપની આવા મોંઘવારીના સમયમાં સેવા બજાવવા જોખમ
 ખેડી તૈયાર થાય તો તે અપના ઉત્તેજનની પાણી આશા રાખી
 શકે. આપ હવેના રૂપીઆ અરચતા હશે તેમાં કોમની સેવા
 બજાવનાર 'પોલિટિકલ ભોમીઆ'ને પણ યાદ રાખો તો આપ
 પાણી કોમનીજ સેવા બજાવો છો અમ મનાશે. જેનું કુપિંક લખા-
 નમ હાંદરતાન માટે રૂ. ૪-૦-૦ અને બહારગામ માટે રૂ.
 ૫-૦-૦ છે. જે આવા મોંઘવારીના વખતમાં આપને વધારે
 અમ લાગશે નહીં. આપ કોમના હિતરથી છો તેમ આપ આ
 કોમનો અવાજ જાહેરમાં મુકવાના સાધનને ઉત્તેજન આપવાના
 હેતુથી આ સાધનને રિલાઈ કાઈ ભરી તેના આહવાના વિષયમાં
 આપનું સુપારક નામ રાખલ કરવાની પરવાનગી આપશો તો
 ઉપકાર થશે. એ જેપરથી આપ સારી રીતે વાકેફ છો
 વધુ કહેવાની જરૂર નથી.

આપના

મેનેજર.

પોલીટિકલ ભોમીઆ

